

MÚZEUM | VÁROS | LIGET | BUDAPEST

VÁROSRENDEZÉSI HATÁSTANULMÁNY

(KIEGÉSZÍTVE 2015.01.31.)

2014./2015.

MÚZEUM | VÁROS | LIGET | BUDAPEST

A TANULMÁNY CÉLJA

A jelen tanulmány célja, hogy összefoglalja azokat a városfejlesztési és városrendezési alapelveket, feltételeket, körülményeket és elhatározásokat, amelyek segíthetik a budapesti múzeumfejlesztések és a Városliget összefüggéseinek értékelését, a „Liget Budapest” program kedvező és kedvezőtlen hatásainak értékelését. A jelen hatástanulmány ennek megfelelően a tágabb összefüggésekre is kitekintve, „holisztikus megközelítéssel” próbálja feltárni a Városliget, a szűkebb-tágabb környezet és a tervezett fejlesztések összefüggéseit, kölcsönhatásait továbbá kísérletet tesz a környező városrészekre, illetve Budapest egészére gyakorolt leglényegesebb városfejlesztési és városrendezési hatások összefoglalására.

A dokumentáció az alábbi fő részre tagolódik:

- a turizmus összefüggései
- a múzeumok és látogatóik kapcsolatai, összefüggései
- a város adottságai és a tervi előzmények összefüggései
- a Városliget története és a városfejlődés összefüggései
- Budapest fejlődési irányainak összefüggései.

A fenti részterületek kölcsönhatásainak értékelését az összefoglaló tartalmazza.

A vizsgálatok és az elemzések elsősorban a Városligetben tervezett fejlesztések összefüggéseire térnek ki, felhasználva a területre és környezetére vonatkozó vizsgálatokat, koncepciókat, terveket.

Az összefoglaló megkísérli a tématerületek közötti kapcsolódásokat és kölcsönhatásokat feltárva értékelni a várható előnyöket és hátrányokat.

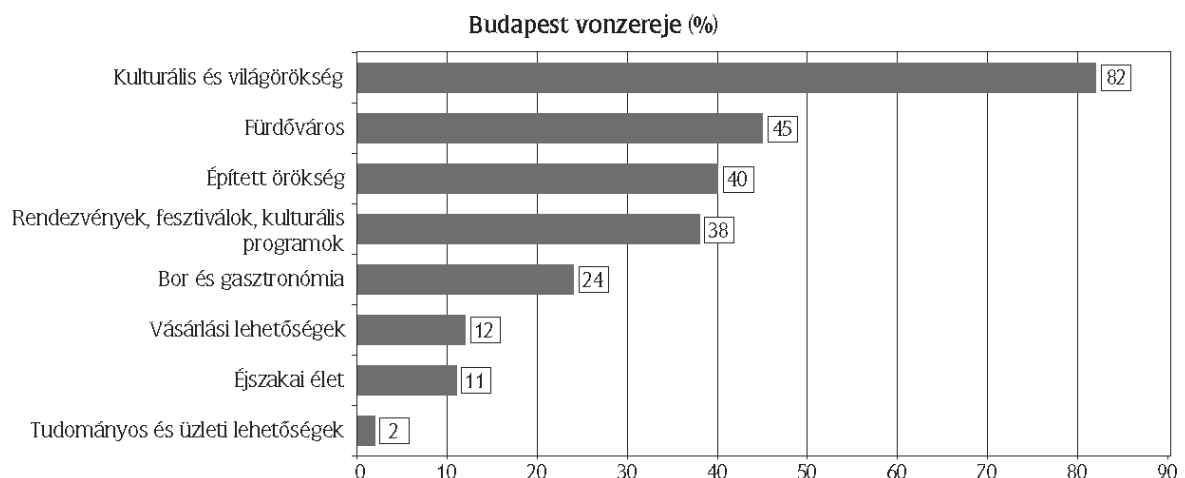
A Múzeum – Város – Liget – Budapest összefüggés-rendszer a Múzeum-város a Város-liget, a Liget-Budapest kontextusban is értelmezhető, melyeket ugyancsak a területre korábban készített információk, a tervdokumentációkból elérhető adatok, információk alapoznak meg.

BEVEZETŐ

Budapest a világ egyik legjobb városa. A CNN 2013-as értékelése alapján a második Budapest¹. A legjobbnak San Miguel de Allende mexikói várost tartották, mögötte Budapest és Firenze holtversenyben a második lett. A magyar főváros olyan városokat előzött meg, mint Salzburg (4.), Bécs (7.), Róma (8.), Siena (9.), Prága és Krakkó (15.), Párizs (22.) vagy Velence és Barcelona (24.), a Travel+Leisure értékelése² szerint 2014-ben Európa hatodik, de más értékelések szerint is általában az élmezőnyben szerepel³. A világ tele van szebbnél-szebb, jobbnál-jobb városokkal, így ez az értékelés igazán elismerő, mégsem szabad eltúlozni az öröndetes hírek értékét.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai alapján 2012-ben a Magyarországra érkező 43.600.000 fő 36%-a átutazóként csak órákat töltött az országban. A látogatók mintegy harmada (~14.500.000 fő) turisztikai céllal érkezett, ezen belül igen magas volt az egynapos turizmus aránya (42%). Az értékelések szerint csak 8.600.000 fő tekinthető a „klasszikus értelemben vett turistának”⁴.

A turizmus területi megoszlásának adatai alapján Budapest részesedése = 35%⁵.

Megjegyzés: több válaszlehetőség is megjelölhető volt.
N=16 413

Forrás: Kulturális Munkacsoport, 2008

Budapest vonzereje a megkérdezettek válaszai alapján (forrás: Nyúl Erika és Ördög Ágnes: Budapest – a kulturális turizmus szemszögéből – A Budapesti Kulturális Munkacsoport tanulmánya, Turizmus Bulletin XIII. évfolyam 2. szám)

1 <http://edition.cnn.com/2013/10/16/travel/cn-traveler-top-cities/> / 2013.10.17.

2 <http://www.travelandleisure.com/worlds-best-cities-2014-winners-list>

3 www.ucityguides.com

4 Jelentés a turizmus 2012. évi teljesítményéről, KSH, Budapest, 2013. július

5 forrás: Internet / KSH, NGM

Budapesten a kereskedelmi szálláshelyeken 3.090.957 fő turistát regisztráltak 2012-ben (az adat nem tartalmazza a más szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számát). Az itt eltöltött mintegy 7.412.561 vendégéjszaka, állandó lakosra átszámítva ($7.412.561/365=20.308$ fő) a lakosság létszámát⁶ csak alig több mint egy százalékkal növelné, ezen belül a belföldi vendégek által eltöltött 889.957 vendégéjszaka aránya csak 0,14% (2438 fő) állandó lakos egyenérték lenne. A látogatók csak a kereskedelmi szálláshelyeken szállásra, vendéglátásra, egyéb szolgáltatásra mintegy 15.644 forintot költenek naponta, a szórakozásra, kultúrára, múzeumi belépőjegyre, vásárlásra, ajándékokra és egyéb kiadásokra fordított összegeket nem számítva. Megállapítható, hogy a turizmus – és ezen belül a jövőben még inkább a kulturális célú turizmus – arányának növelése nemzetgazdasági érdek. Budapest szépségét, turisztikai vonzerejének szerepét nem szabad túlértékelni, de a kulturális gazdaságban a turizmus szerepe meghatározó és ezen belül a múzeumok szerepe sem elhanyagolható. **A budapesti múzeumok látogatóinak száma 2012-ben 3.338.000 fő⁷ volt.**

MUZEÁLIS INTÉZMÉNYEK ADATAI

Megnevezés	2000	2009	2010	2011	2012
Muzeális intézmények	96	77	79	76	81
Kiállítás	604	812	887	789	785
Látogató, ezer	2 604	3 194	3 752	3 130	3 338
Ezer lakosra jutó látogatás	1 467	1 860	2 172	1 802	1 928

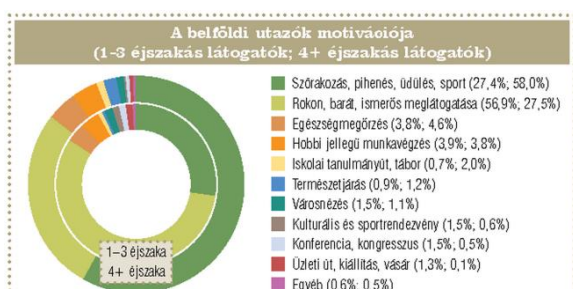
1. táblázat: A muzeális intézmények főbb adatai (5.6.24. Budapest Statisztikai évkönyv 2012. – KSH)

Tehát a Magyarország területén hosszabb-rövidebb ideig tartózkodó 27.904.000 főből, kevesebb mint 4% volt Budapesten múzeumlátogató, egészen pontosan: ennyi belépőjegyet kapcsolhatunk a külföldiekhez, de lehet, hogy ugyanaz a vendég többször is járt múzeumban vagy több múzeumban is járt!

* Egészségmegőrzés, gyógykezelés gyógyfürdőben, logészt, plasztikai és egyéb műtétek, kezelések.
Forrás: KSH

A külföldi látogatók turisztikai motivációjában a kulturális és sportrendezvények látogatottságának aránya alacsony, mindössze 3,4%/2,6%. (1-3 / 4+ éjszakás tartózkodás)

A KSH csak a turisztikai célú többnapos belföldi utazásokat vizsgálja.
Forrás: KSH

A belföldi látogatók turisztikai motivációjában a kulturális és sportrendezvények látogatottságának aránya alacsony, mindössze 1,5%/0,5%. (1-3 / 4+ éjszakás tartózkodás)

6 Budapest lakónépessége 2012.01.01.: 1 735 711 fő (KSH, 4.1. A népesség száma hosszú időszorban)

7 Budapest Statisztikai évkönyv 2011 (KSH) 5.6.25. Muzeális intézmények

Budapesten 2011-ben csak a kereskedelmi szálláshelyek bruttó bevétele mintegy 108,2 milliárd forint⁸ volt. A turizmus multiplikátor hatását mintegy két és félszeres értékre teszik (270,5 milliárd Ft), azaz gazdaságilag is számottevő a budapesti turizmus, további közel két milliárd forintot jelentett csak a beszedett idegenforgalmi adó, üdülőhelyi díj összege. Viszonyítási alapként említhető, hogy Budapest 2014. évi költségvetésének bevételi és kiadási főösszege 316,5 milliárd forint⁹, míg a költségvetési bevételeket összesen 246,7 milliárd forintban állapították meg. Ez az összeg nagyságrendileg azonos a turizmus közvetlen és közvetett gazdasági hatásával, tehát a turizmus a budapesti gazdaság számottevő tényezője.

A nemzetközi kulturális kapcsolatrendszer bővítésében jelentős szerepe van a kulturális értékek közvetítésének. Kulturális transzfer nélkül a kultúrák lokálissá válhatnak, elszigetelődhetnek. Ezért is fontos Budapest nemzetközi turizmusban elfoglalt szerepének megőrzése és látogatottságának bővítése. Egy olyan viszonylag kis területen létező kultúrának, mint a magyar szüksége van arra, hogy értékeit megismertesse másokkal, hozzájáruljon az egyetemes kultúra diverzifikáltságához a globalizált világban is. És a legjobb marketing természetesen a személyes tapasztalat; egy-egy elégedett látogató élményei sokakat inspirálhat arra, hogy meglátogassák az emlegetett nevezetes helyeket.

A globalizációs *mainstream* szükségszerűen kitermeli ellenpontját, felértékeli az egyediséget. Egy kapcsolódó területről vett példával illusztrálva: Bartók zenéjének az ad külön jelentőséget, hogy a nagyszerű alkotó művész a magyar zene gyökereiből táplálkozva hozott létre olyan muzsikát, mely összetéveszthetetlenül magyar, több mint egy népdal reprodukció, több mint egy idézet; a hagyomány talaján termett mű. Ez emeli ki a többi zene közül, ez teszi az egyetemes kultúra részévé például a Divertimentót. Ugyanez természetesen elmondható más művészeti ágakra és tudományos eredményekre is.

8 Budapest Statisztikai évkönyv 2012 (KSH) 7.5.8. A kereskedelmi szálláshelyek bevételei, 2011.

9 <http://infoszab.budapest.hu:8080/akl/ga/EvesKoltsRend.aspx>

MÚZEUM | VÁROS | LIGET | BUDAPEST

A nemzetközi kulturális transzfer infrastruktúrájának fontos elemei a múzeumok, a kiállítótermek és az előadótermek. A múzeum mára már sokkal több, mint eredetileg, amikor még műtárgyak szűk körben látogatható tárháza volt. A mai múzeumok nem csupán az összegyűjtött műtárgyak tárolásának, gondozásának, restaurálásának, de a tudományos-, művészeti-, kulturális- vagy történeti szempontból fontos emlékek bemutatásának, közkinccsé tételének, kutatásának terei is, ahol a látogató számtalan információt tudhat meg az adott emlék születésének körülményeiről, a szerzőről, a mű történetéről, jelentőségéről, a hozzájuk kötődő emberekről, a korról; mindezt nem pusztán passzív szemlélődéssel, hanem használva a technikai vívmányokat, a legkülönbözőbb interaktív módokat is.

A modern múzeum összetett társadalmi-, kulturális tér, izgalmas információs tér, adatbank.

Rank	Country	Int\$	Museum	City	Visitors (2012)
1	Qatar	100,889	Louvre	Paris	9,720,000
2	Luxembourg	77,958	National Museum of Natural History	Washington, D.C.	7,600,000
3	Singapore	60,799	National Air and Space Museum	Washington, D.C.	6,800,000
4	Norway	54,397	The Metropolitan Museum of Art	New York City	6,116,000
5	Brunei	54,114	British Museum	London	5,576,000
6	United States	51,704	Tate Modern	London	5,319,000
—	Hong Kong	50,936	National Gallery	London	5,164,000
7	Switzerland	44,864	Vatican Museums	Vatican	5,065,000
8	San Marino	42,724	American Museum of Natural History	New York City	5,000,000
9	Canada	42,317	Natural History Museum	London	4,936,000
10	Australia	41,954	National Museum of American History	Washington, D.C.	4,800,000
11	Austria	41,908	National Palace Museum (Taiwan)	Taipei	4,361,000
12	Netherlands	41,527	National Gallery of Art	Washington, D.C.	4,200,000
13	Ireland	40,716	National Museum of China	Beijing	4,100,000
14	Sweden	40,304	Centre Pompidou	Paris	3,800,000
15	Kuwait	39,874	Musee D'Orsay	Paris	3,579,000
16	Iceland	39,718	Victoria & Albert Museum	London	3,232,000
17	Germany	38,666	National Museum of Korea	Seoul	3,128,000
18	Taiwan	38,357	Geological Museum of China	Beijing	3,000,000
19	Belgium	37,459	Science Museum	London	2,990,000
20	Denmark	37,324			
21	United Kingdom	36,569			
22	Japan	35,855			
23	Finland	35,771			
24	France	35,295			
25	Israel	33,878			

Szépművészeti Múzeum	Budapest	600,000
		750,000
Magyar Nemzeti Galéria	Budapest	250,000
		500,000

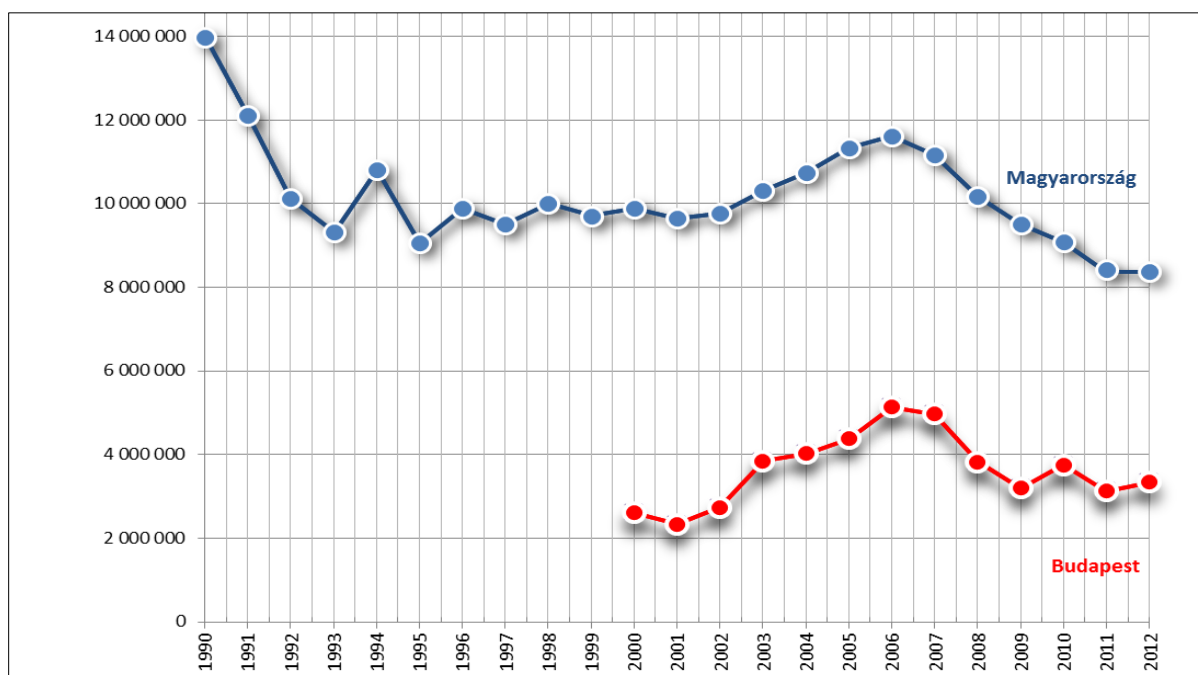
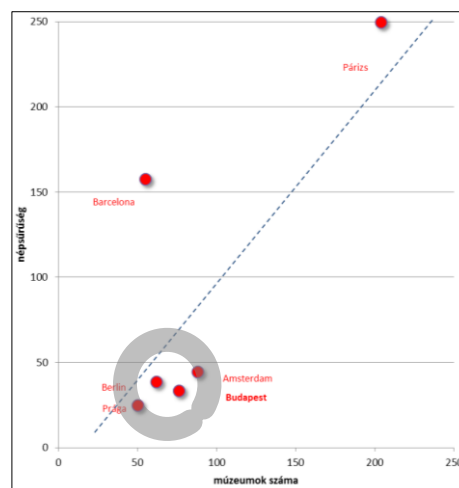
A világ leggazdagabb országai 2012.
(forrás: International Monetary Fund)

A világ leglátogatottabb múzeumai
(az Art Newspaper szerint a párizsi Louvre kiemelkedő látogatottságát a Mona Lisának köszönheti).

A múzeumok látogatottsága összefügg a gyűjtemény egyediségével, különlegességével és a különlegességek beszerzése, bemutatása sokba kerül. Nem csodálkozhatunk azon, hogy a leglátogatottabb múzeumok – jellemzően – a világ leggazdagabb országaiban vannak. Az első 20 leglátogatottabb múzeumból 15 intézményen mindössze három ország osztozik, amelyek a világ 25 leggazdagabb országa között vannak (USA, Egyesült Királyság és Franciaország). Az is látható a táblázatból, hogy számos igen gazdag ország meg sem jelenik a leglátogatottabb múzeumok listáján, ugyanakkor szegény ország múzeuma sem szerepel rajta.

A világon a „The World Museum Community” adatai alapján több mint 55.000 múzeum található a világ 202 országában. A budapesti múzeumok száma nagyjából megfelel más hasonló európai városok hasonló adatainak. A múzeumok száma és a város sűrűsége közötti vizsgálódás a kevés elérhető adat birtokában pusztán érdekesség, amolyan „gondolatkísérlet”...

Párizs a legnagyobb sűrűségű vizsgált település múzeumainak száma összhangban áll a sűrűségével (is) és gazdagságával is. A vizsgált néhány város közül Barcelona emelkedik ki. Ennek magyarázata az lehet, hogy arányaiban kevesebb a kertvárosias lakóterületek kiterjedése, Barcelona sokkal kompaktabb település, mint a többiek. Érdekesség, hogy Berlin, Amsterdam, Prága, Budapest egy viszonylag jól lehatárolható csoportot képez.

A múzeumlátogatók száma országosan és Budapesten (1990-2012 / forrás: KSH)

A diagram rávilágít arra, hogy az országos és a budapesti múzeumlátogatók száma között kimutatható összefüggés van, de Budapesten a helyzet kissé differenciáltabb, mint az országos trend. A múzeumlátogatók száma Budapesten 2006-ban több mint 5 millió fő volt, amely adat csaknem 1,8 millió fővel volt magasabb, mint a 2012-ben mért kevesebb, mint 3,5 millió látogató. Míg az országos adat 2006-tól 2011-ig folyamatos csökkenést mutatott, addig a fővárosban – egy magasabb 2010-es adat mellett – mintha megfordulni látszana a folyamat; újra az emelkedés jelei láthatóak...

A budapesti múzeumok látogatóinak egyharmada külföldi, ami azt jelenti, hogy az ide érkező turisták kevesebb, mint egyharmada látogat el valamelyik fővárosi múzeumba. A múzeumi közönség mintegy kétharmadát a hazai látogatók adják. A vidéki látogatók aránya alacsonyabb a budapestiekénél. Amióta az iskolákban újra bevezetésre került a vizuális kultúra oktatása, megőtt a múzeumi órák fontossága. Ebben a Szépművészeti Múzeum és a Néprajzi Múzeum is szép eredményeket tud felmutatni; előbbi látogatóinak egy jelentős részét ma is a múzeumi órák diákjai adják.

A MÚZEUMOK A LIGETBEN

A múzeumi tevékenység bővítéséhez, a megfelelő infrastruktúra kialakításához biztosít jelentős támogatást a múzeumok fejlesztésére vonatkozó kormányzati akarat. A Kormány 1353/2011.(X.20.) számú határozatában egyetértett „a Magyar Nemzeti Galéria beolvadása révén a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria egyesítésével”. A határozatban – melyet pontosított, illetve kiegészített a 1031/2013.(I.30.) Korm. határozat – többek között szerepel az új nemzeti közgyűjteményi épületegyüttes (a továbbiakban: Múzeum Negyed) létrehozása, „azzal egyidejűleg, a Városliget egészének megújítása, családi kulturális-szabadidős élményparkká történő átfogó fejlesztése, önálló turisztikai és szabadidős arculatának, márkájának kialakítása”.

A Liget Budapest projekt néven ismert fejlesztés kiterjed a Szépművészeti Múzeum Román Csarnokának rekonstrukciójára, az Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ előkészítésére a Fővárosi Állat- és Növénykert bővítésére, a Fővárosi Nagycirkusz rekonstrukciójára, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum megújítására és bővítésére, a Városliget egészének átfogó zöldfelületi rekonstrukciójára, új, korszerű zöldfelületi rendszer kialakítására a zöldfelület növelésével, a Városliget történeti múltjához méltó, a kulturális-szabadidős élménypark, valamint a tájképi kert jelleget és az ide látogatók kiszolgálásának minőségét erősítő beruházások megvalósítására, sportpályák és játszóterek átépítésére, újak kialakítására, a városligeti tórendszer vízfelületének helyreállítására, korszerű ökológikus fenntartási és üzemeltetési rendszer kialakítására, továbbá a Városliget közlekedési rendszerének átfogó átalakítására.

A tervezett múzeumok közül több megvalósítása is összefügg más, a múzeumok működésére, működtetésére és elhelyezésére vonatkozó döntéssel. A jelenlegi és a Városligetben elhelyezésre tervezett múzeumok, közgyűjtemények az alábbiak:

- **A Néprajzi Múzeum** – 1949-ig a Magyar Királyi Kúria – 1893-1896 között épült (tervezte: Hauszmann Alajos). A Kúria Kossuth téri épülete eredeti funkciójának helyreállítása érdekében jelenleg az épületet használó, jelentős és jelenleg csak korlátozottan bemutatható kiállítási anyaggal rendelkező múzeum átköltöztetése szükséges. A Néprajzi Múzeum társadalom- és kultúrtörténeti jelentősége indokoltá teszi megfelelő elhelyezését.

A Néprajzi Múzeum új, korszerű múzeum-épületet igényel.

- **A Szépművészeti Múzeum** 1900-1906 között valósult meg (tervezte: Schickedanz Albert és Herzog Fülöp Ferenc). A Román Csarnok az épület 70 éve lezárt, a közönség számára nem látogatható, különleges része. Az **Új Nemzeti Galéria** megvalósítására a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményeinek újraegyesítése érdekében van szükség. Az új Nemzeti Galéria újra egyesített gyűjteményének magyar és nemzetközi anyaga az 1800-1950-ig terjedő időszakot fogja bemutatni.

A gyűjteményt 1957-ben szétválasztották és a mai Néprajzi Múzeum (eredetileg: Magyar Királyi Kúria) épületében helyezték el. A Nemzeti Galéria 1975-ben költözött be a Királyi Palota épületébe. A két gyűjtemény újraegyesítése indokoltá teszi a hatalmas gyűjtemények integrált kezelését és összehangolt bemutathatóságát. A budai Királyi Palota rekonstrukciójának előkészítésére készített tanulmányterv (VÁR-25 stratégiai tanulmányterv 2012.) a Köztársasági Elnök hivatala („A” épület), rendezvényterem („B” épület) és az államiság jelképeinek, a Kincstár („C” épület) funkcióinak ide helyezését javasolta az eredetihez közeli állapotnak megfelelő átalakítás után. A Magyar Nemzeti Galéria átépítés esetén legalább a rekonstrukció éveire, részben vagy egészében ki kellene, hogy költözzék a Palotából. **A Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményeinek újraegyesítése új, korszerű, önálló múzeum-épületet igényel.**

- **A Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum** az Új Nemzeti Galéria épületében kerülne közösen elhelyezésre, megteremtve az 1800-1950 közötti (ÚMG) történeti és az 1950 utáni (Ludwig Múzeum) kortárs képzőművészet térben és időben történő újraintegrálásának környezeti- és infrastrukturális hátterét. **A Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum is új épületet igényel, összeköttetésben a Magyar Nemzeti Galériával.**

- A **Magyar Fotográfiai Múzeum** tervezett épülete nemzetközileg is rendkívül elismert magyar fotóművészet bemutatását szolgálja. Brassai (*Halász Gyula*), Robert Capa (*Friedmann Endre*), Füzesséry István, Juan Gyenes (*Gyenes János*), Lucien Hervé (*Elkán László*), André Kertész (*Kertész Andor*), Moholy-Nagy László, Martin Munkácsi (*Munkácsi Márton*) neve, művészete ismert a világban, az már kevésbé, hogy részben vagy egészében magyar kulturális gyökerekből nőttek világhírűvé és az ő nyomdokaikon is haladva fejlődött napjaink képiroinak művészete. **A Magyar Fotográfiai Múzeum méltó elhelyezése új épületet igényel.**
- A **Magyar Zene Háza** a magyar zene és zeneművészet bemutatásának adhat helyet, gazdagítva a környezet funkciót. Erkel Ferenc, Liszt Ferenc, Bartók Béla és Kodály Zoltán mellett a híres magyar muzikusok, énekesek, előadók életének, művészetének méltó és korszerű, interaktív bemutatása új épületet igényel. **A Magyar Zene Háza, a magyar zenei kultúra színvonalának megfelelő, méltó elhelyezése új épületet igényel.**
- A **Magyar Építészeti Múzeum** megépítése valós hiányt pótol. A mindennapi környezetünk, a vizuális kultúra integráns részét képező építészet – vagy inkább környezetalakítás – minőségének javításához elengedhetetlen, hogy a környezet használói képesek legyenek tájékozódni az épített és vizuális környezet valódi értékek között és igényes szemlélői, alkotó részesei legyenek alakításának is. **A Magyar Építészeti Múzeum méltatlan elhelyezése új épületet igényel.**
- A **Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum**, eredetileg a millenniumi kiállítás (1896) Közlekedésügyi Csarnoka volt (tervezte: Pfaff Ferenc), 1899-től a Magyar Királyi Közlekedési Múzeum. A múzeumot a második világháború után csak részlegesen állították helyre (1966), majd bővítették (1987). A hatalmas gyűjtemény bemutatása a jelenlegi terek rekonstrukcióját, bővítését igényli még akkor is, ha a gyűjtemény egyes részei máshol kerülnének bemutatásra.
- A **Műcsarnok** a honfoglalás 1000 éves évfordulójának ünnepségeire készült el (tervezte: Schickedanz Albert, Herzog Fülöp Ferenc közreműködésével, 1895-1896). A Magyar Művészeti Akadémia kiállítótere, a Műcsarnok Nonprofit Kft. működtetésében.
- A **Magyar Mezőgazdasági Múzeum**, a Vajdahunyad vára vagy Vajdahunyadvár, hivatalos nevén: „Történelmi Épületcsoport” (tervezte: Alpár Ignác) egy részét tölti ki. A Millenniumi Kiállítással főleg fából építették, később tartós anyagokból újraépítették (1904-1908). Az épület rekonstrukciója szükséges.

- Az **Olof Palme Ház (régi Múcsarnok)** az 1885-ös Országos Általános Kiállításra, Múcsarnoknak épült (tervezte: Pfaff Ferenc). Ma a Magyar Alkotóművészek Háza, idényjellegű kiállítóhely. Az épület rekonstrukciója szükséges.

A gazdag múlttal és műtárgy-állománnyal rendelkező múzeumok, közgyűjtemények műszaki feltételeinek fejlesztése, bővítése, megfelelő elhelyezése nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy a jelenleg raktárakban őrzött műkincsek, emlékek közül, minél több kerüljön a kiállítás látogatható tereibe, minél többen megismerhessék azokat.

LÁTOGATÓK A VÁROSLIGETI INTÉZMÉNYEKBE

A Városligetben található épületek, funkciók vonzásának alakulása igen változatos volt az elmúlt ötven esztendőben. E változások érzékeltetésére csak két példa: megszületett (1985) és azóta be is zárt (2012) a Petőfi Csarnok¹⁰, a PeCsa. Az Olof Palme sétányon álló Millennium Szalon vagy Olof Palme ház¹¹ eredetileg Múcsarnoknak épült, de az épület funkciója sokszor változott az elmúlt évszázadban. A Városliget területén található intézmények látogatottsága az elmúlt 50 évben átrendeződött. Megszűnt a fénykorában jelentős számú látogatót vonzó Vidámpark, ugyanakkor a Szépművészeti Múzeum, de a többi múzeum is jelentősen növelte vonzását.

INTÉZMÉNYEK	1964*	2013**
Szépművészeti Múzeum	200 000	540 000
Múcsarnok	50 000	50 000
Vajdahunyad vára	50 000	95 000
Közlekedési Múzeum	100 000	137 000
Széchenyi fürdő	1 200 000	1 200 000
Fővárosi Állat- és Növénykert	1 000 000	992 000
Fővárosi Nagycirkusz	150 000	150 000
Műjégpálya (130 000 idényjelleggel)		
Vidámpark	2 000 000	0
	4 750 000	3 164 000
eltérés		-1 586 000

* az eltérő források miatt becsült adatok

** becsült adatok, a KPMG hatástanulmány (2014)¹² adatainak felhasználásával

2. táblázat: A Városligetben tervezett funkciók látogatóinak becsült száma

A rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy 50 évvel ezelőtt a Városligetben működő intézmények összes látogatottsága jelentősen magasabb volt, mint ma. A látogatottság a Vidámpark vonzerejének visszaesése, majd megszűnése miatt, a többi intézmény népszerűségének jelentős fejlődése ellenére csökkent. A változásokat a múzeumlátogatók száma is mutatja: budapesti múzeumok látogatottsága 2006-ben több mint 40%-kal magasabb volt, mint 2012-ben.

10 A Petőfi Csarnok a Budai Ifjúsági Park bezárása (1984) után, az 1885-ös Országos Általános Kiállításra épült Iparcsarnok helyén álló épület (1947) átépítésével jött létre 1985-ben (tervezte: Halmos György, Tihanyi Judit és Majoros Gábor). A PeCsa 2012-ben végleg bezárt.

11 Az épület eredetileg Múcsarnoknak épült az 1885-ös Országos Általános Kiállításra (tervezte: Pfaff Ferenc), de az épület túl kicsi volt, a Fővárosi Múzeum épülete lett, de szűkös mérete miatt bezárták (1936). Később hadikórház lett, de megsérült. Művészeti Alap szobrászműhelye (1954), majd a Képzőművészeti Kivitelező Vállalat székhelye. A Múcsarnok felújításakor ide költözött (1990-1993).
(forrás: <http://varosliget.info/index.php/olof-palme-haz/tortenete>)
Jelenleg Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft. tavasztól őszi kiállítóhelyként használja (2012)
(forrás: <http://www.alkotomuveszet.hu/index.php/kiallitohelyek/olof-palme-haz>)

12 A Liget Budapest projekt mint kulturális és turisztikai beruházás hatása a nemzetgazdaságra (KPMG, 2014.)

MÚZEUM | VÁROS | LIGET | BUDAPEST

„Marco Polo leír egy hidat, egyenként mindegyik követ.
 - De hát melyik az a kő, amely a hidat tartja? - kérdezi Kublai kán
 - A hidat nem az egyik vagy a másik kő tartja - feleli Marco Polo -,
 hanem a belőlük formált ív vonala.
 Kublai kán hallgat, gondolkodik. Majd ezt fűzi az elhangzottakhoz:
 - Miért beszélsz nekem kövekről? Engem csak az ív érdekel.
 Polo így felel: - Kövek nélkül nincsen ív.”
 (Italo Calvino: Láthatatlan városok)

Egy város fejlődése összetett és megismételhetetlen folyamat, miközben egy települést a közösségek hatalmas befektetéssel, munkával, hosszú idő alatt hoznak létre és a város lassan és költségesen alakítható át. A folyamatok megismerésével feltárhatók a fejlődési irányokat, lehetőségeket meghatározó elemek, amelyekre stabil jövő építhető és elkülöníthetők a kevésbé lényegesek. A Városliget városszerkezeti helyének, helyzetének megértése lehetetlen a város fejlődés-történetének még oly felszínes áttekintése nélkül. A település térben és időben változik, közben evolúciós utat jár be. A városevolúció a település fejlődés-története; több mint településtörténet: a működési modell-váltások fejlődés-története. Amikor működési modellváltást említünk, akkor elegendő arra gondolni, hogy a település – mint folytonosan és folyamatosan változó rendszer – állandóan módosul, egyes részei gyorsabban fejlődnek, mások kevésbé, így a település egészének működése is folyamatosan változik. A változások alapját jelentő, meghatározó elemek is folytonosan változnak; mindig más és más tevékenység biztosítja a település aktuális fejlődési periódusának meghatározó alapját, hátterét. A társadalom formálódása fejlődése, a munkamegosztás változása is fejlődési ívet rajzol, még akkor is, ha ez a fejlődés soha sem volt töretlen és szabályos ív. Erősen leegyszerűsítve, minden egyre bonyolultabbá, összetettebbé vált...

A társadalom és a települések jelentős térbeli munkamegosztásához vezető motorizáció kora, a mumfordi „negyedik migráció”¹³ kora, mely mára világméretűvé vált és a környezeti problémák egyik alapvető forrása mai a motorizáció: a térbeli munkamegosztás előnyei és hátrányai új mérleget alkotnak. Az elektronikus forradalom, a telekommunikáció hihetetlenül dinamikus korszaka új eszközöket, a települések szerveződésének új alapját teremti meg (Smart City). Arra, hogy ma még csak az átalakulás elején tartunk, naponta felhívják a figyelmünket a megjelenő újdonságok, technológiák, találmányok. Az „ötödik migráció” most kezdődik. A jelenlegi információk alapján a Liget Budapest tervezett programja, a résztvevők szándékai is beilleszthetők ebbe a folyamatba. (bővebben lásd: 1. melléklet)

13 Lewis Mumford: "The Fourth Migration" The Survey, Graphic Number 54, no. 3 (May 1, 1925): 130-33.

A városfejlődést ma és a közeli jövőben alakító fontosabb trendeknek Európában:

- I. trend: a területekhez és a hálózatokhoz kötődő urbanisztikai folyamatok dinamikus egyensúlya
- II. trend: központképző funkciók fejlődnek
- III. trend: a kommunikáció szerepe növekszik
- IV. trend: a tudás, a szellemi tartalom szerepe növekszik
- V. trend: a környezeti állapot szerepe növekszik.

A trendeknek megfelelően:

- növekszik az emberek közötti kapcsolatok minősége iránti igény (közösségépítés, közösségi terek);
- növekszik az ökológiai szempontok érvényesítése, a környezet-használat módja az ember és környezet viszony minősége iránti érzékenység (fenntarthatóság, globális felmelegedés);
- növekszik az emberi tudás szerepe, jelentősége és értéke (innováció, oktatás, képzés);
- az informatika és a telekommunikáció fejlődése és gyors elterjedése kitermelte az igényt munkahely-lakóhely kapcsolatok erősítésére (Slow-City, New Urbanism,), a termelési kapcsolatok módosulása, a szállítási rendszerek átalakítása és az intelligens rendszerek (Smart Technologies, Smart City) szerepének növelése felé;
- növekszik a környezetkímélő közlekedési, „anyag- és embermozgatási” megoldások alkalmazása iránti igény;
- a folyamatok szinte természetes velejárójaként megnő a területiség szerepe, súlya, vagyis az agglomerációs térség, a kistérség jelentősége, a területi kooperáció jelentősége is felértékelődik;
- a települési pozíciók átrendeződése új kihívás a települések irányításában, tervezésében ugyanúgy, mint a befektetői piacon.

A fenti trendek a települések fejlődési irányait befolyásoló tényezők, melyek alól teljes mértékben, egyetlen közösség sem vonhatja ki magát. A trendek felismerése és kihasználása meghatározhatja a környezet minőségét, „élhetőségét” vagy lemaradáshoz vezethet... Ezért is fontos a városok fejlődésében feltárni azokat az időszakokat, azokat a városeevolúciós szakaszokat, amikor a városok működésének mozgatórugói megváltoznak és visszahatnak a területek fejlődésének irányaira, a fejlesztést befolyásoló összetevőkre, erőkre és folyamatokra.

VÁROSTÖRTÉNET PARADIGMAVÁLTÁSOKKAL¹⁴

A város létalapja, az életet jelentő víz, a Duna két oldalán kialakult három város (Pest, Buda és Óbuda) külön-külön is jelentős történeti múlt megtestesítői. Erősen leegyszerűsítve Budát a Királyi Várral, Óbudát a „Királynék Városaként”, a városfallal kerített Pestet összetett védelmi-, gazdasági-, kereskedelmi szerepével lehetne jellemezni.

A Duna két oldalán fekvő, részleteiben évezredek kultúráját hordozó települések kevesebb, mint másfél évszázada létrehozott egységes városi léte a buktatókkal kikövezett útja ellenére a tudatos városfejlesztés, várostervezés eredményeit őrzi. Budapest eklektikus városmagja olyan architektonikus erőt sugároz még ma is, melyet sem a történelem viharai, sem a hibás várospolitikai döntések nem tudtak eltüntetni. Ma is ez a millenniumi városmag adja a város fő vonzerejét. A Nagykörút, az Andrássy út és a városszerkezetet meghatározó sugárirányú főutak beépítésének egyidejű vegyessége és egységessége („vegyességessége”) karakteres városképet sugalmaz, miközben minden városfejlődési korszak, időszak látható nyomot hagyott ezen a képen. Ez az a megjelenés, amely – *fogalmi zavarral* – az „egységes eklektikával”¹⁵ írható le.

Az I. Világháborúig a teljes infrastruktúra rendszerrel együtt kiépült új város a trianoni döntéssel túlméretezetté vált, a sokkal kisebb területű és népességű ország kisebb fővárost igényelt volna. Nagy-Budapest megszületése (1950) nem oldotta meg a városszerkezeti problémákat, sőt az „analitikus városépítés kora” bizonyos szempontból tovább rontott a város szerkezetén (agglomerációs típusú szerkezet). A rendszerváltás utáni időszak eredményeinek kiértékelése és a „kínálati városrendezés” alapelveinek átértékelése elmaradt. Mára a világméretű pénzügyi krízis közvetlen és közvetett következményei, hatásai elkerülhetetlenné tették a város szerkezetének, működtetésének újraértékelését, a városfejlődés új pályára helyezését.

14 Nagy Béla: „Városevolúciós vázlat” című tanulmányának felhasználásával, amely megjelent a „Második Millennium” tanulmánykötetben (1995.) és a Budapest holnap, holnapután című kötetben (2010.). Az átdolgozott tanulmány a „Budapest 2030” Hosszútávú Fejlesztési Konceptió Helyzetfeltárás munkaszakaszának részeként dokumentálva: 2011.X.20.

15 A magyarországi eklektikus építészeti újabb összefoglalóan a tiszta neostílusokkal együttvéve historizmusnak nevezik. Eklektikáról ott lehet beszélni, ahol keverednek egymással a stílusok, s ez előfordul szinte az összes korszakban épült építményen, lakóházaktól kezdve középületeken át emlékművekig. A kifejezést a rendszerváltozás előtt egyöntetűen használták kissé negatív értelemben a neostílusokra is, ez is hozzájárul ahhoz, hogy máig lángol a vita, melyik kifejezés a jogos, ha a XIX. század második felének építészetről van szó (forrás: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Eklektika>)

KORSZAKOK ÉS TRENDK

A városfejlődési trendek Budapest város-történetének kivonatos áttekintésével is jól értelmezhetők. A fontosabb, Városligetet is érintő időszakok rávilágítanak arra, hogy a város fejlődése során egyes területek helye, szerepe módosult, átalakult és a változás maga a városfejlődés egyik lényeges eleme. (bővebben lásd: 2. melléklet)

Buda a Schedel krónika egy lapjának részletén (1493)

I. Katonai felmérés (1783-1785)
(forrás: Hadtörténeti Intézet Térképtára / részlet)

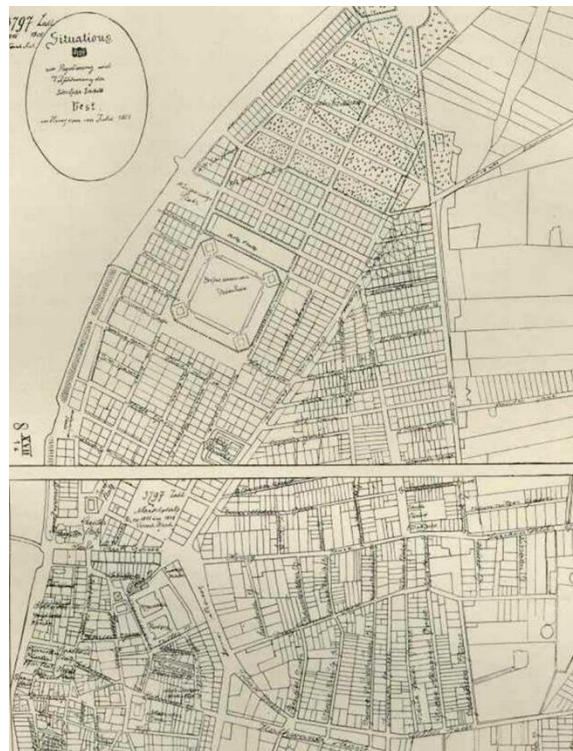
A Városliget története a tatárjárás utáni időkhöz vezethető vissza. „1241 áprilisa és 1242 márciusa közötti majdnem egy év leforgása alatt a mongol sereg dúlása nyomán Magyarország lakosságának kb. 40-50%-a pusztult el (3 millióból ~1,5 millió ember), emellett hatalmas volt az anyagi kár is¹⁶”. A király tartott attól, hogy az Ögödej kán halálhírére hazatérő Batu kán tatárjai visszafordulhatnak, ezért kővárak építését rendelte el. 1247-ben az elsők között volt Buda vára. IV. Béla újjáépítette az országot. (I.) Nagy Lajos (1342-1382) állandó székhelyül választotta Budát¹⁷, anyja, Károly Róbert özvegye, pedig a szomszédos Óbudát, ahol apácakolostort is alapított. Ettől kezdve Óbuda, a török hódításig, a mindenkor királynék városa lett. A központi Buda dinamikus fejlődött, Óbuda a Királynék Városa lett, de Pest városa a XV. századig nem talált magára. Buda falai alatt önálló kis városrészek alakultak ki a Vízivároستól a Rácvárosig, a lebontott Tabánig. Rogerius nagyvárad kanonok először említi Carmen Miserabile (Siralmas Ének) című művében a Városliget környékét. A középkorban alakult ki a mai Pest magja. A fallal övezett város a bevezető utaknál kiépített kapukon keresztül kapcsolódott környezetéhez. A Duna és a városfal együtt biztosította a Pest védelmét. Az utak, a dunai átkelőhelyek más működési modellt jelentettek, mint a korábbi időszak. A gazdaságot meghatározó kereskedelem az átkelési pontok és az utak hálózatára épült.

16 <http://hu.wikipedia.org/wiki/Tatárjárás>

17 Az országos ügyekben ugyanakkor gyakran használták a Rákosmezőt

A REFORMKOR

A reformkor a modern város megalapozásának kezdete, bár Pest, Buda és Óbuda még külön-külön, egymástól függetlenül fejlődött. Elkészült Hild-féle városterv, melynek szerkezete a mai napig pontosan követhető a mai Szabadság tér környezetében a Dunaparttól a mai Bajcsy-Zsilinszky útig. A terv a „modern” Budapest városegysítést előkészítő terveinek előképe. Ez az első olyan városterv, melyben a partmenti beépítés arccal, főhomlokzattal a Duna felé fordul, a tömbök feltárása a mai rakpart felől történik. A Városliget ekkor már a város integráns része és jövője is rendeződni látszik, megszületik a világ egyik első közparkja. A városegysítésig és az utána is bekövetkezett változást a „Liget” című fejezet részletezi.

Pest rendezési terve (1805) részlet
(Hild József és Hild János, forrás: www.mke.hu)

Buda és Pest látképe hajóhíd, klasszicista Duna-sor Pest a XIX. század első fele (www.egykor.hu)

A NAGYVÁROS SZÜLETÉSE: PEST+BUDA+ÓBUDA = BUDAPEST

A Városliget a városegyesítés idején, Budapest rendezési tervében. Nebbien eredeti tervéből a Rondo (Körönd), a tavak, a szigetek és a parkot szegélyező sétány mellett viszonylag kevés elem maradt fenn módosítás nélkül.¹⁸

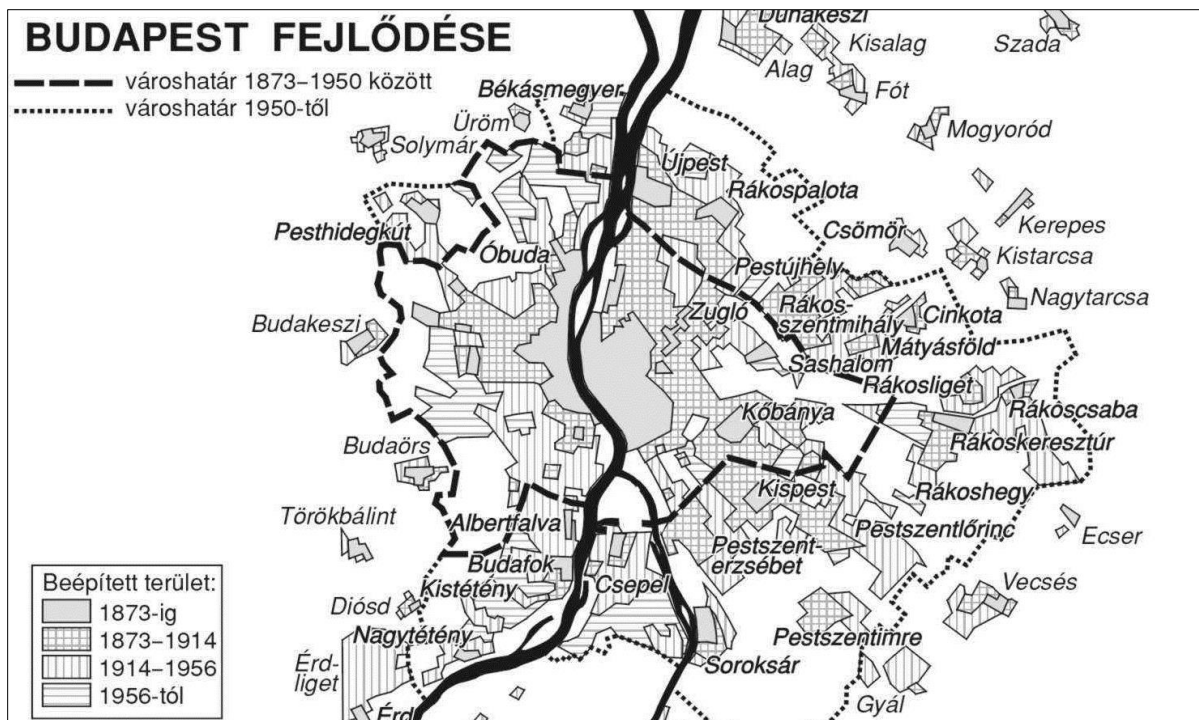
18 Sz. kir. Pest-Város beltelkeinek térképe (1872. Halácsy Sándor)

A Nagyváros – nagybetűvel és egyben írva – a mai Budapest alapja. 1872-ben született meg az a törvény, mely a három város Pest, Buda és Óbuda egyesítéséről döntött és ekkor készült el a három díjazott pályamű elemeiből felépített városrendezési terv (I. díj: Lechner Lajos).

A terv kijelölte az övezeteket. Lényegében Lechner nyertes pályaműve szerint – a kiegészítésekkel – kiépült a teljes úthálózat, a tömegközlekedés, beleértve a villamosokat és a földalattit, megvalósult a közműrendszer, beleértve a csatorna-rendszert. Ez az a kor, mely megteremtette a mai város szerkezetének meghatározó elemeit, a kontinens első elektromos meghajtású metróját, a lóvasutak hálózatát, a hidakat, az infrastruktúra alapvető rendszereit vagy a kereskedelem és a város lakóit ellátó szolgáltatások és zöldterületek egységes rendszerét. A Városligetet városszerkezeti adottságként építették be az immár egyesített Budapest első városrendezési tervébe, bár addigra már a Pest-Vác vasútvonal (1846), az Állatkert (1866) elhelyezése „felülírta” Nebbien tervének (1816) több koncepcionális elemét is. És ez a kor teremtette meg azokat a tartalékokat is, melyek jelentősen hozzájárulnak ahhoz, hogy a város jelenleg is képes a dinamikus és rapid városfejlődési folyamatok követésére. A millenniumi éveket követő időszakban folyamatosan épültek ki az olyan nemzetközileg is az élvonalba tartozó technológiák, mint például gázellátás, az elektromos rendszerek, de a XX. század elején teljesedett ki az intézményhálózat, benne az iskolák hálózata is. A trianoni határok következtében Budapest túlméretezetté vált, az ország elveszítette regionális központjainak többségét, Pozsonytól Nagyváradig. A nagyobb városra optimalizált alrendszerekre a következő csapást a II. Világháború mérte.

A NAGY VÁROS SZÜLETÉSE

A II. Világháború pusztítását követően a talpra álló ország központja Budapest volt, lehetett. A világegés társadalmi-, politikai-, gazdasági-, környezeti következmények mellett városszerkezeti problémákat is szült a „Budapest főváros területének új megállapításáról” szóló 1949. évi XXVI. törvény, mely 7 megyei város és 16 nagyközség Budapest fővárossal történő egyesítéséről döntött. Ezzel furcsa települési rendszer jött létre (1950). A Budapestre utalt agglomerációs települések közepén fekvő város belső területét extenzív, laza településgyűrű terjeszti ki: agglomeráció a városon belül is. A millenniumi „nagyváros”-ból „nagy város”, ingázási centrum lett. Ebben az időszakban alakul ki a máig kezeletlen problémákat hordozó ún. „belső agglomeráció”. E korszak városfejlesztési döntéseinek eredménye – úgy tűnik – máig ható problémák forrásává vált. A korábban sűrű, kompakt és építészeti is többé-kevésbé egységes belső városmagból és a hagyományos kertvárosokból (övezeti terv, 1914.) álló városszerkezet egy újabb gyűrűvel gyarapodott, melyet később a lakótelepek tovább tagolnak; a sok lakónak otthont adó lakótelepek infrastrukturális ellátása átformálta a városszerkezetet is (1965-1985). A Városliget szerepe, kapcsolatrendszere is ezzel összefüggésben módosult.

Budapest városhatárának változása¹⁹ (forrás: internet)

AZ ANALITIKUS VÁROSFEJLESZTÉS KORA (1950-1989)

A hirtelen megnőtt város belső egyensúlyzavarainak megoldására koncentrált a város: lakáshiány, lakótelepek, munkahelyek. Az azokat összekötő infrastruktúra kiépítése jelentős fejlesztési potenciált biztosított a szocialista nagyipar szerkezeti összeomlását követő spontán funkcióváltásokhoz (például: a Váci út és a 3. metró kiépítése és a mellette elhelyezkedő volt iparterületek átépülése).

A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN (1989-2000)

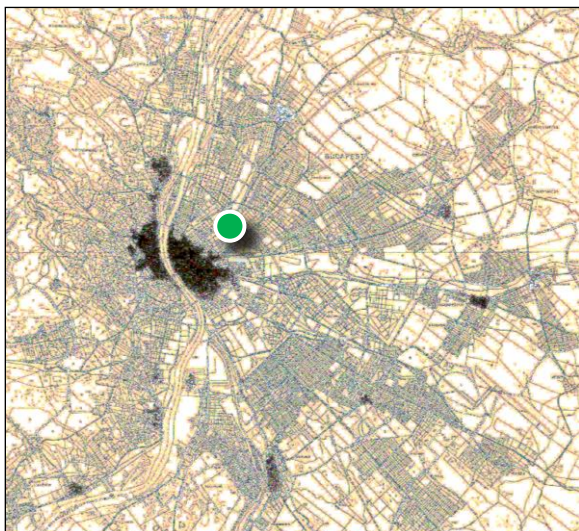
A város működése megváltozott, lecsökkent az ingázás, a városkörnyéki települések átalakultak; együttműködés hiányában a beruházások az agglomeráció településeit gazdagították, de jellemzően a fővárosi igényekre és oktatási, kulturális, egészségügyi stb. infrastruktúrára „telepedtek”. Budapest regenerációja lelassult, amiben szerepet kaptak a lakótelepek lakásai és a lakáspiac társadalmi mobilitást csökkentő anomáliái is.

AZ EZREDFORDULÓ UTÁN

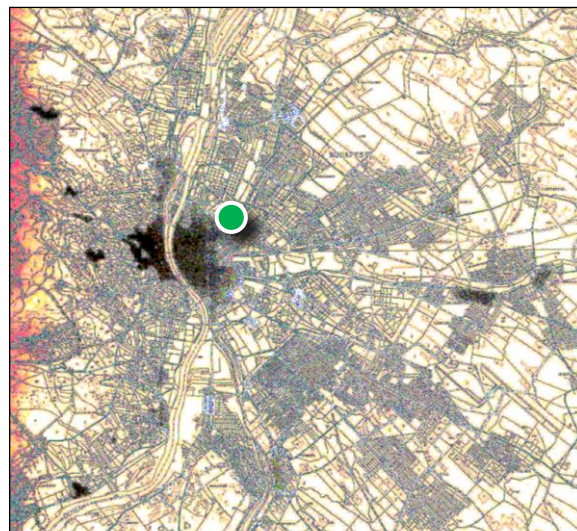
Az 1989 után nem jöttek létre olyan jól látható és meghatározó struktúrák, mint száz évvel ezelőtt. A problémák hatékonyabb válaszokat igényelnek, a város regenerálása, „átstrukturálása” elkerülhetetlenné vált. A problémák egy része hatékony szakmai válaszokat, más része politikai bölcsességet, harmadik csoportjuk nagyvonalú előrelátást igényel.

¹⁹ Budapest területének fejlődése 1945-től napjainkig (elte ttk szakdolgozat, balázs péter földtudományi bsc. térképész)

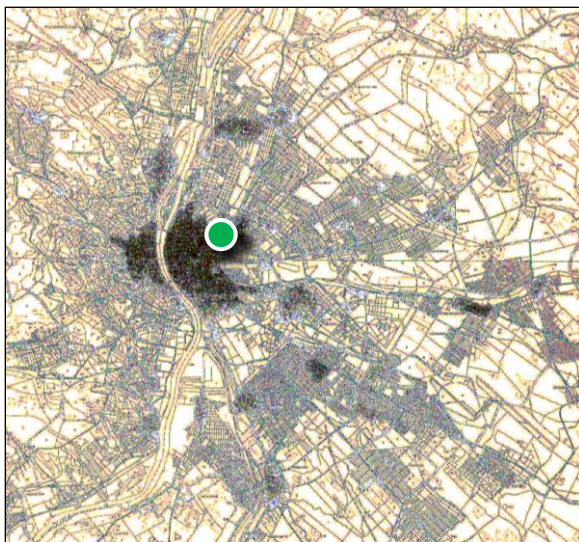
A VÁROS BŐVÜLÉSE A VÁROSLIGET JELÖLÉSÉVEL, BUDAPEST KARAKTERTERVÉNEK ÁBRÁIN

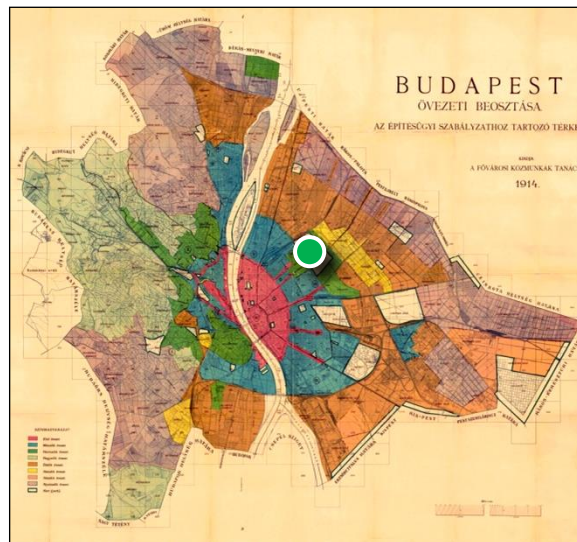
Pest, Buda és Óbuda területe a főváros térképén 1836.

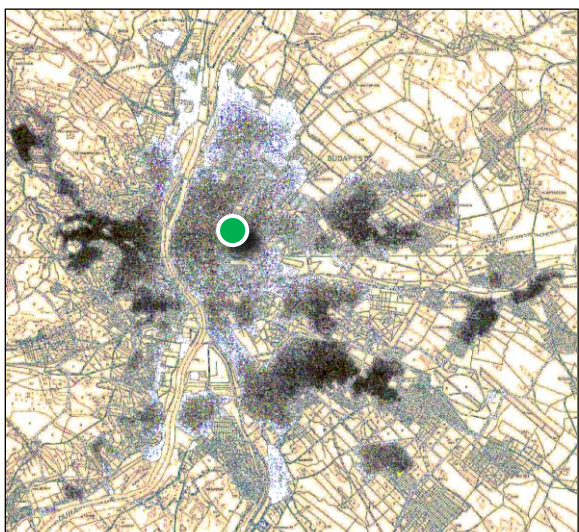
Pest, Buda és Óbuda területe a főváros térképén 1860.

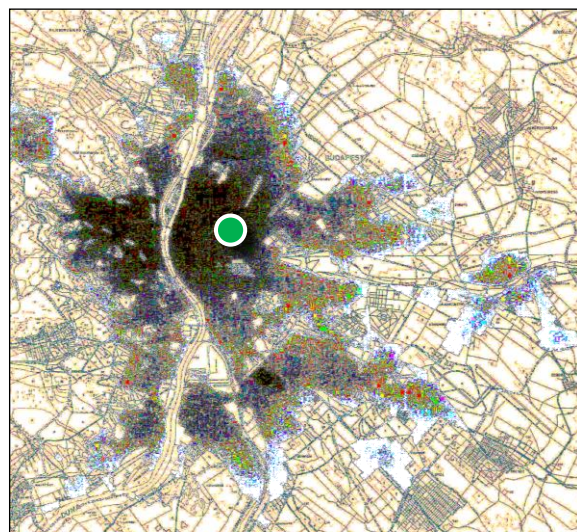
Budapest területe a főváros térképén 1885.

Budapest övezeti beosztása 1914.

Budapest területe a főváros térképén 1929.

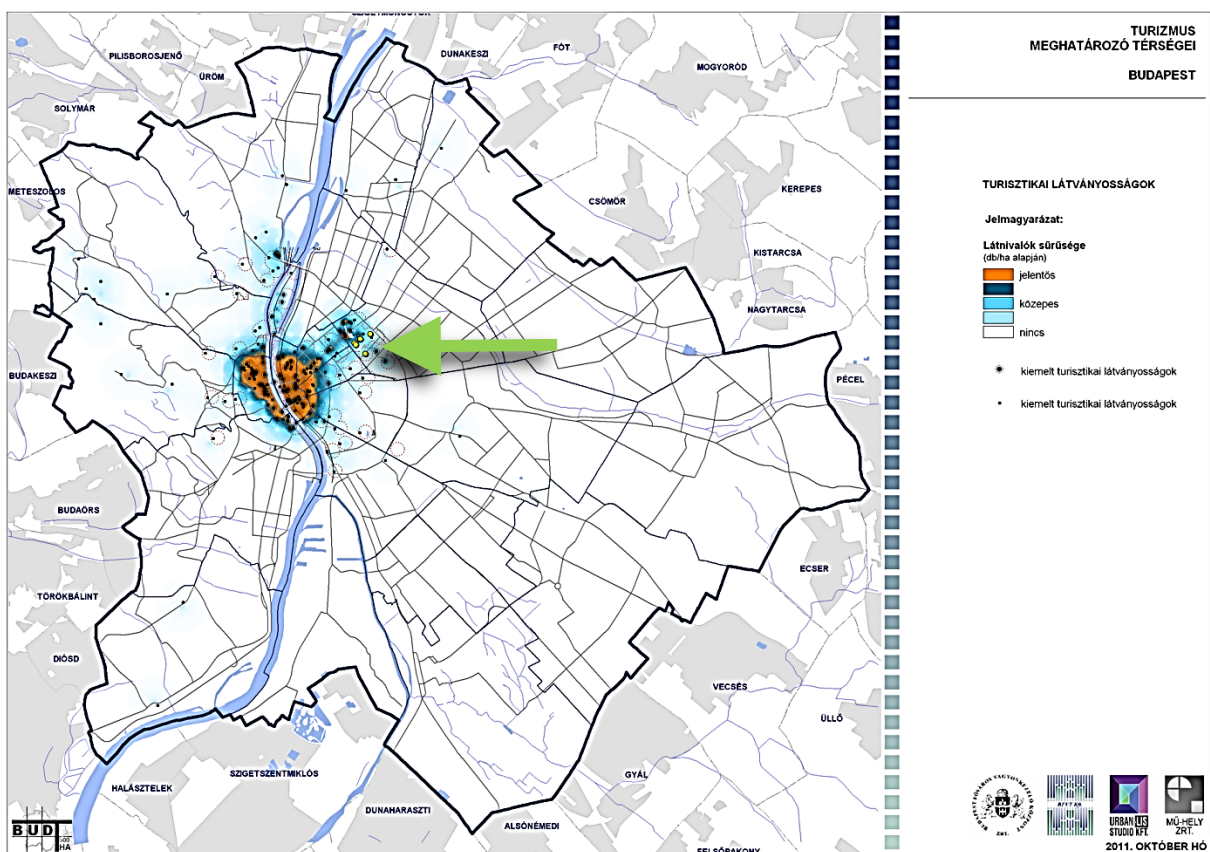

Nagy-Budapest területe a főváros térképén 1951.

A BUDAPEST-2030 HOSSZÚTÁVÚ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ²⁰

Budapest településrendezési terveinek kidolgozását – mint minden magyar település tervezését – jogszabályok hierarchikusan egymásra épülő rendszere szabályozza. A térségi fejlesztési döntések alapján kidolgozott településfejlesztési dokumentumok, a település- vagy városfejlesztési koncepció (TFK vagy VFK) és az elhatárolásokat konkretizáló stratégiai tervek, az integrált településfejlesztési stratégia (ITS) szolgálnak a településrendezési tervek megvalósításának alapjául. Az átfogó településrendezési terv (a településszerkezeti terv, a TSZT) elhatárolásaira épülnek az építési szabályozás eszközei, a helyi építési szabályzatok. A jogszabályi háttér és az elmúlt évtized változásai szükségessé tették a tervek rendszerének újragondolását és a tervek felülvizsgálatát. A „Budapest-2030 Hosszútávú fejlesztési koncepció” feldolgozta a főváros kulturális intézményrendszerét is és az ábrák bemutatják az egyes intézmények hatásterületét is²¹. Az alábbi néhány térkép a tervezett múzeumok beillesztésével szemlélteti a változások irányait, az új múzeumok környezeti viszonyait.

A TURIZMUS ÉS A VÁROS

A turizmus meghatározó térségei

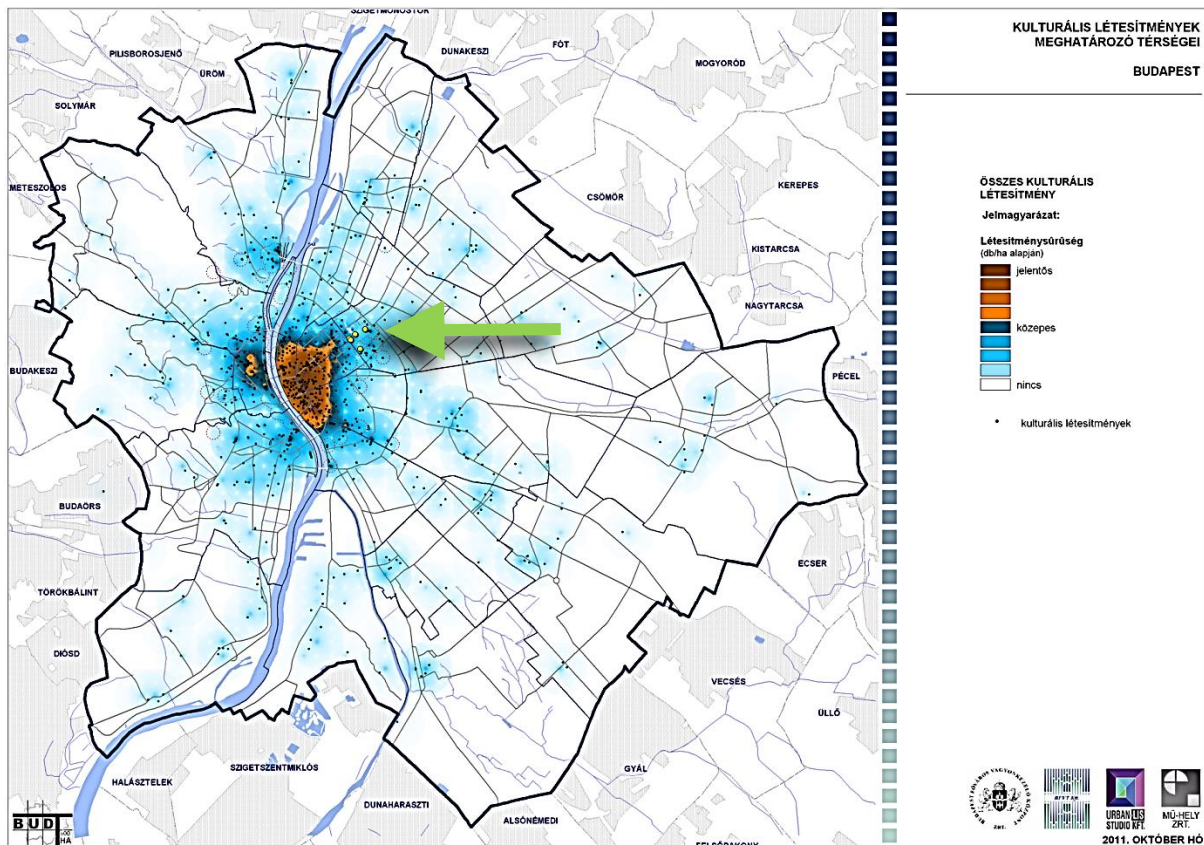
²⁰ Forrás: www.budapest.hu

²¹ A hatásterületek megjelenítését az Urban-Lis Stúdió Kft. által kifejlesztett BUDTha_500 (Budapest Térszerkezeti Háttér Adatbázisa) MapInfo alkalmazás tette lehetővé

A turizmus meghatározó térségei kényegében egy markánsan lehatárolható belső magra és néhány kisebb foltra koncentrálódnak. Ezek közül az óbudai Főtérről, a római kori Aquincum katonaváros térségében határolható le és lényegében önálló foltot képez. A másik a Nagykörúton belüli magterülethez kapcsolódóan az Andrásy út és a Városliget térsége, melyeken belül kisebb sűrűsödések láthatóak (a sárga pontok a tervezett múzeumokat jelölik).

A Városliget térsége a látóvonalok egyik legmagasabb sűrűségű területe.

A KULTURÁLIS LÉTESÍTMÉNYEK ÉS A VÁROS

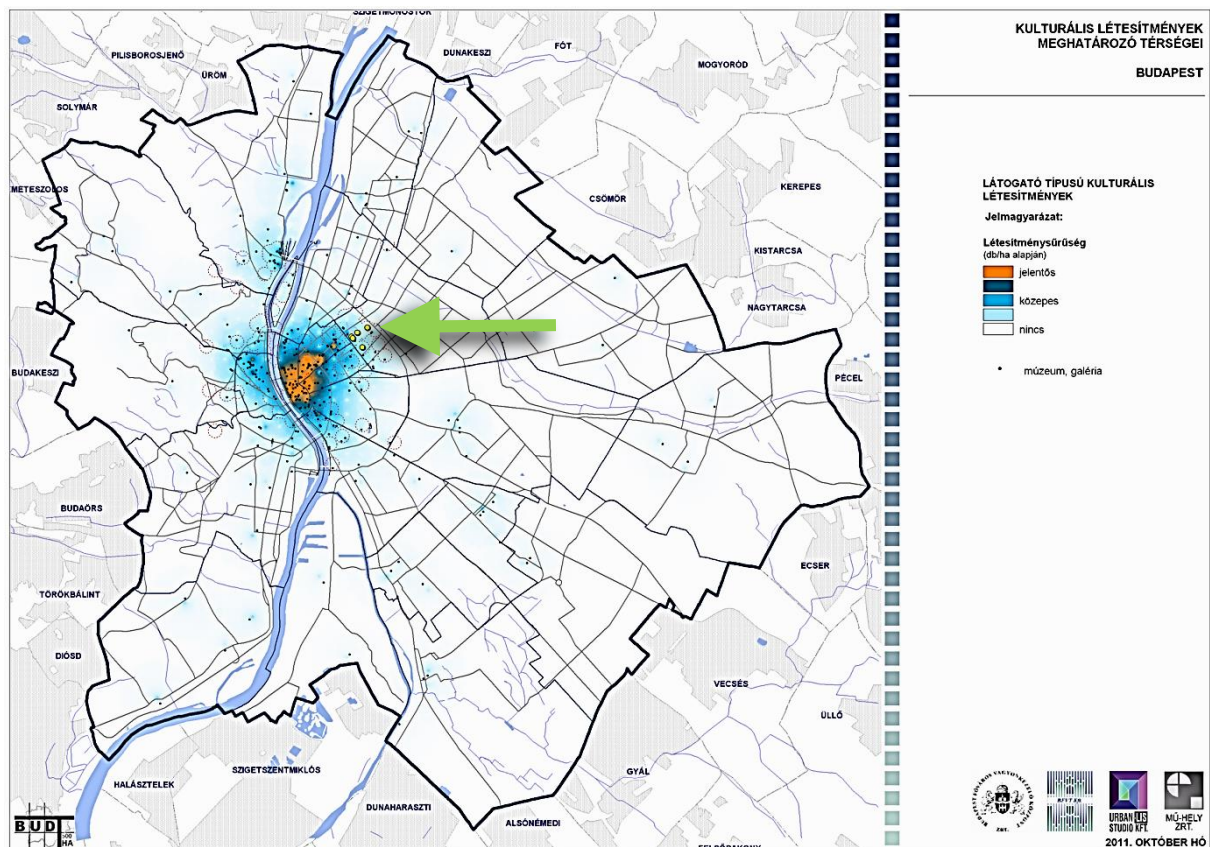

A kulturális létesítmények meghatározó térségei – Összes kulturális létesítmény

A budapesti kulturális intézmények elhelyezkedése és a hatásterületek alapján képzett sűrűsödések szemléletesen jelennek meg a tematikus térképen. A kulturális létesítmények meghatározó térségeit bemutató ábrán két jelentősebb térség határolódik le, az egyik a Budai Vár területe, a másik a Belváros kibővített területe, amely az Andrásy út mentén túllép a Nagykörút vonalán és a Bajza utca vonalának környezetéig terjed. A legnagyobb létesítménysűrűségű magterülethez kapcsolódó területeken számos kulturális létesítmény található (pontokkal jelölve), de ezek sűrűsége jelenleg nem éri el a közepes mértéket. A város területén számos további kisebb-nagyobb, de alacsonyabb sűrűségű terület is lehatárolható.

A Városliget térsége kapcsolódik a legmagasabb létesítménysűrűségű területéhez.

A LÁTOGATÓ TÍPUSÚ KULTURÁLIS LÉTESÍTMÉNYEK SŰRŰSÉGE

A kulturális létesítmények meghatározó térségei – Látogató típusú kulturális létesítmények

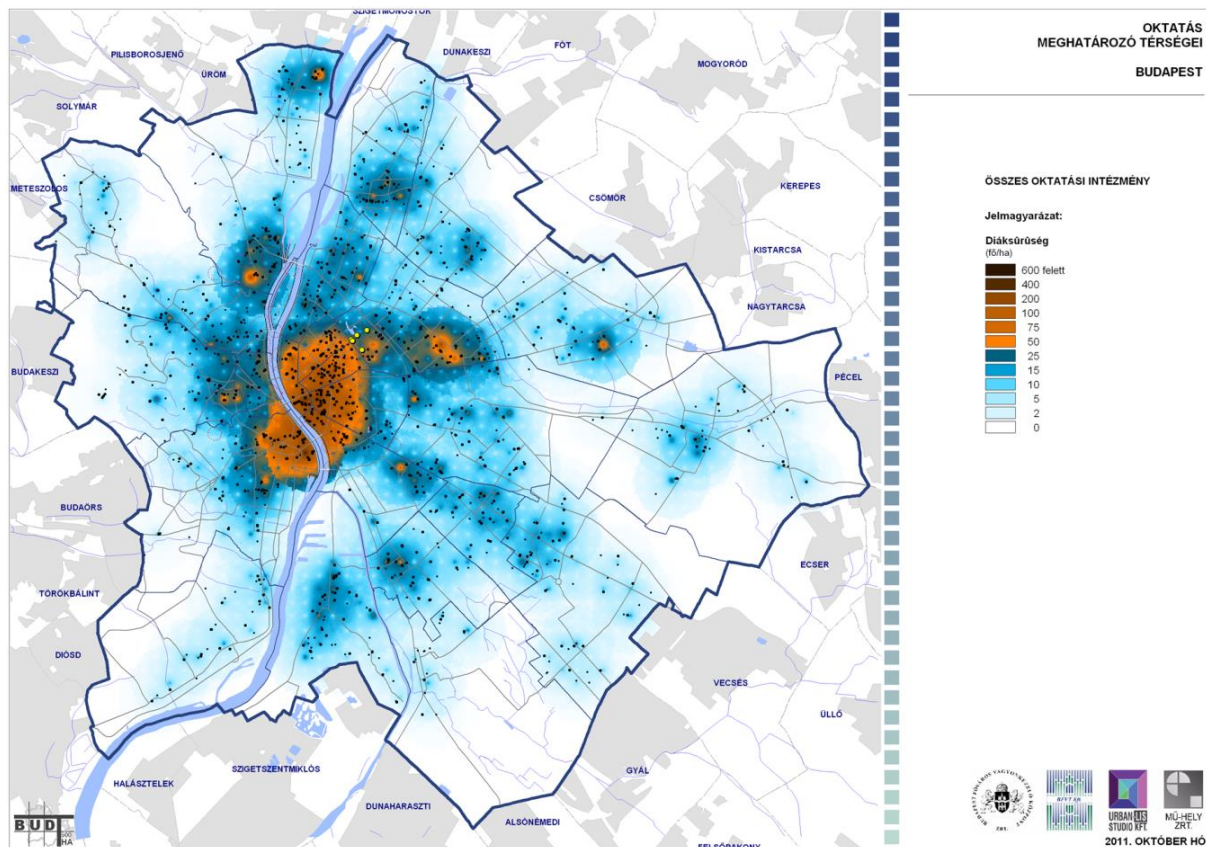
A „Látogató típusú kulturális létesítmények” sűrűsödéseit bemutató ábrán a létesítmények lényegében egyetlen foltban alkotnak jelentős létesítménysűrűséget. Az ábra az intézmények erős központi területi koncentrációját teszi szemléletessé. Ez Budapest történeti magja, azon belül is a leglátogatottabb része, amely a Dunapart Lánchíd – Szabadság híd közötti szakaszán csak közepesnél alacsonyabb intenzitással terjed túl.

A Dunától, a Lánchíd és a Szabadsághíd vonalában induló és a Városliget felé orientálódó területen az Andrássy út mentén kimutatott kisebb sűrűsödések jelölik ki a magasabb létesítménysűrűségű területek határát, mely a Városliget széléig terjed.

A Budai Vár és kisebb intenzitással a Flórián tér környékén is megjelenik egy-egy közepesnél gyengébb létesítménysűrűségű folt.

A Városliget térsége kapcsolódik a legmagasabb létesítménysűrűségű területhez.

AZ OKTATÁS ÉS A VÁROS

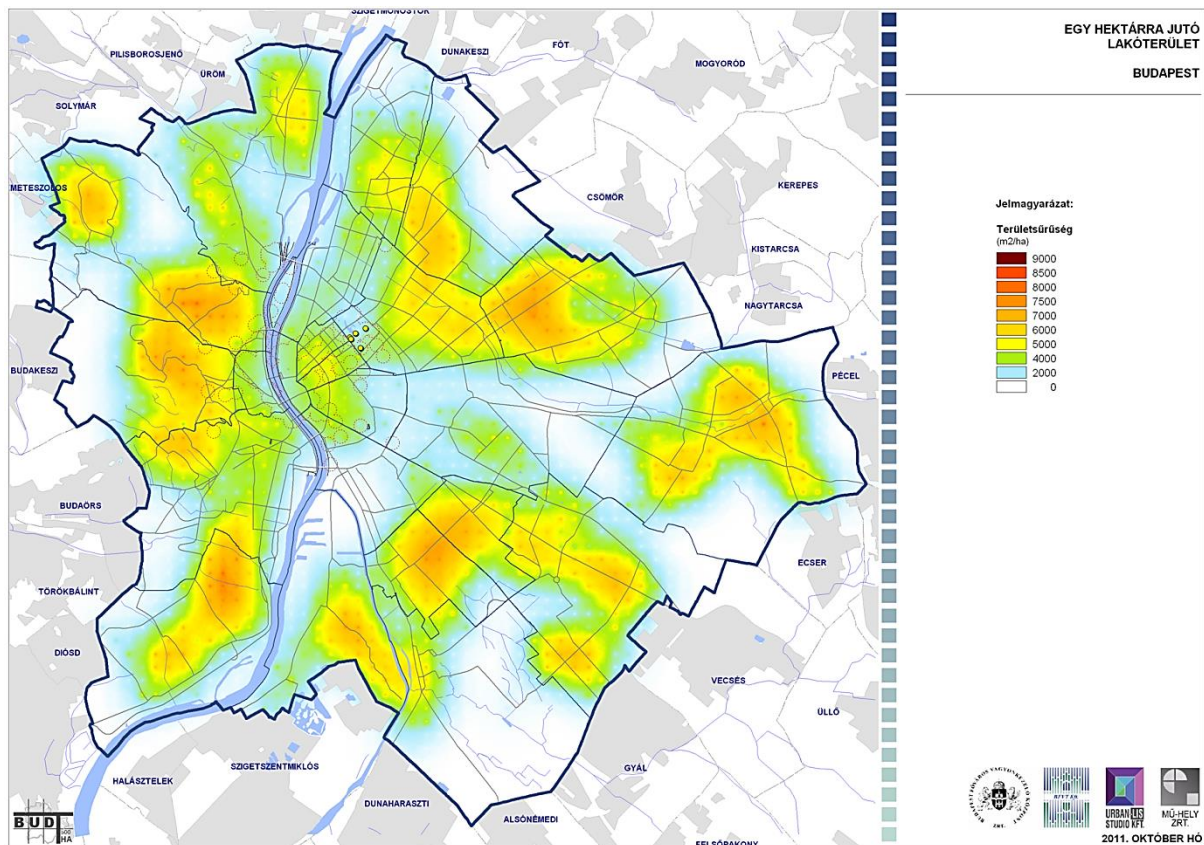
Az oktatás meghatározó térségei – Összes oktatási intézmény

Összes budapesti oktatási intézmény feldolgozásával készült ábra, jelentős koncentrációt mutat Pesten a Nagykörúton belül és azon túlnyúlva a Lehel út és a Rákóczi út – Thököly út vonala között a Hermina út vonaláig, Zuglóban, illetve a XVI. Kerületben, valamint Budán a Gellérthegy vonalától délre, valamint Óbuda, a Hegyvidék területén. Ezeken túlmenően még több, kisebb területi foltot mutat kiemelkedő oktatási intézmény-koncentrációt, magas diáksűrűséget az ábra, többek között Angyalföldön, Újpesten, Ferencvárosban, Pesterzsébeten stb.

Az alacsonyabb diáksűrűségű területek kirajzolják a lakótelepek térségeit és a tradicionális kerületi alközpontok egy részét.

A Városliget térsége kapcsolódik a legmagasabb létesítménysűrűségű területekhez.

A LAKÓTERÜLETEK ÉS A VÁROS

Az egy hektárra jutó lakóterületek sűrűsége

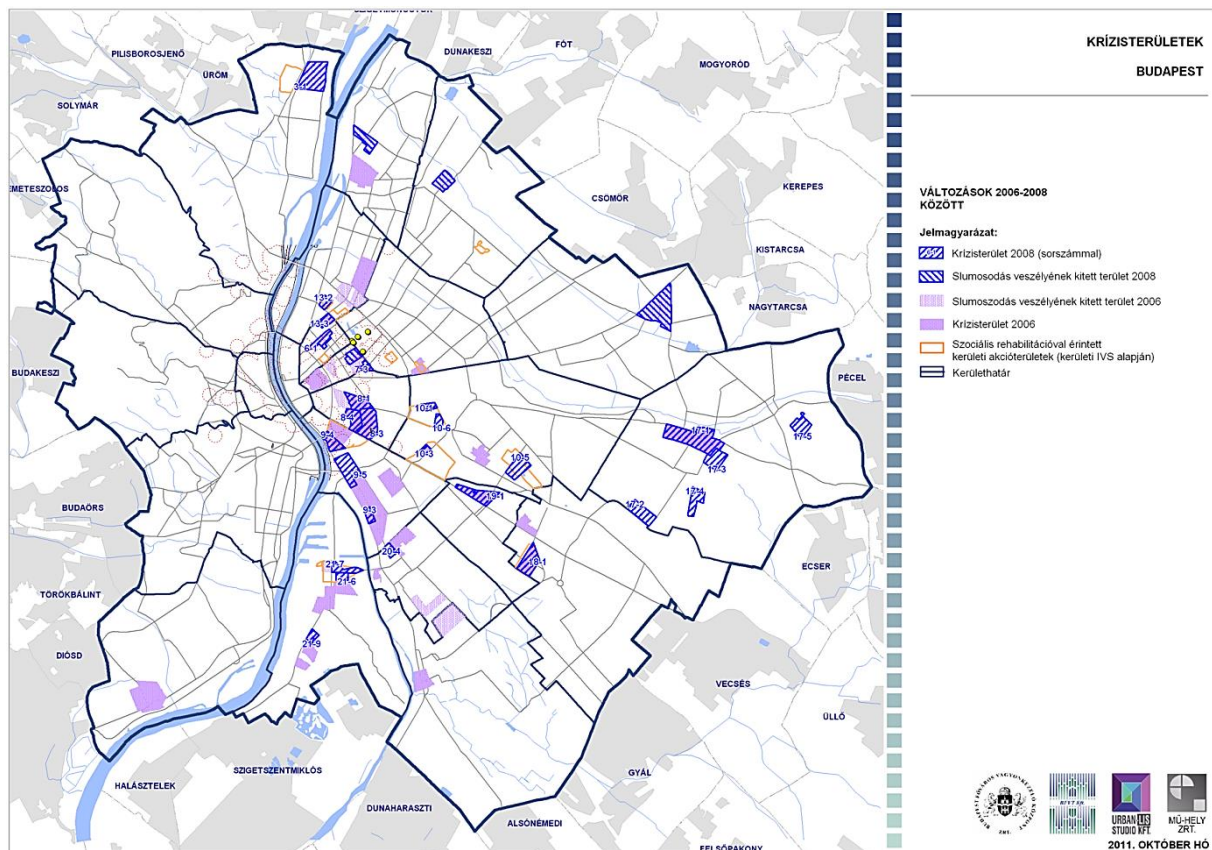
Az egy hektárra jutó lakóterületek sűrűsége igen tanulságos ábra, mely rávilágít néhány olyan tévhitre, melyek feltárása számottevően átformálhatja a főváros egyes területeinek karakterétől alkotott képet.

Az ábra egyik ilyen sajátossága, hogy a városközpont, a belső városmag jelentős részben lakóterület, azaz a területhasználat nem városközponti karakterű vegyes intézményterületi, hanem jellemzően lakóterület, még akkor is, ha kétségtelenül számos intézmény koncentrálódik e területen és a lakóházak alsóbb szintjeit is sok esetben közösségi célú funkciók, helyiségek foglalják el.

A másik fontos üzenet, hogy a lakóterületek erősen szabdalt foltokban helyezkednek el, lényegében Pesten és Budán is négy-négy többé-kevésbé összefüggő foltot alkotva, valamint Csepel jelenik meg. Ennek különös hatása lehet a városfejlesztésre, a budapesti lakásállomány tulajdonviszonyaira is tekintettel.

A Városliget térsége ebben a vonatkozásban két kiterjedt lakóterületi folt közötti csuklópontban helyezkedik el, ami a terület napi használatának lehetőségét erősíti.

A KRÍZISTERÜLETEK ÉS A VÁROS

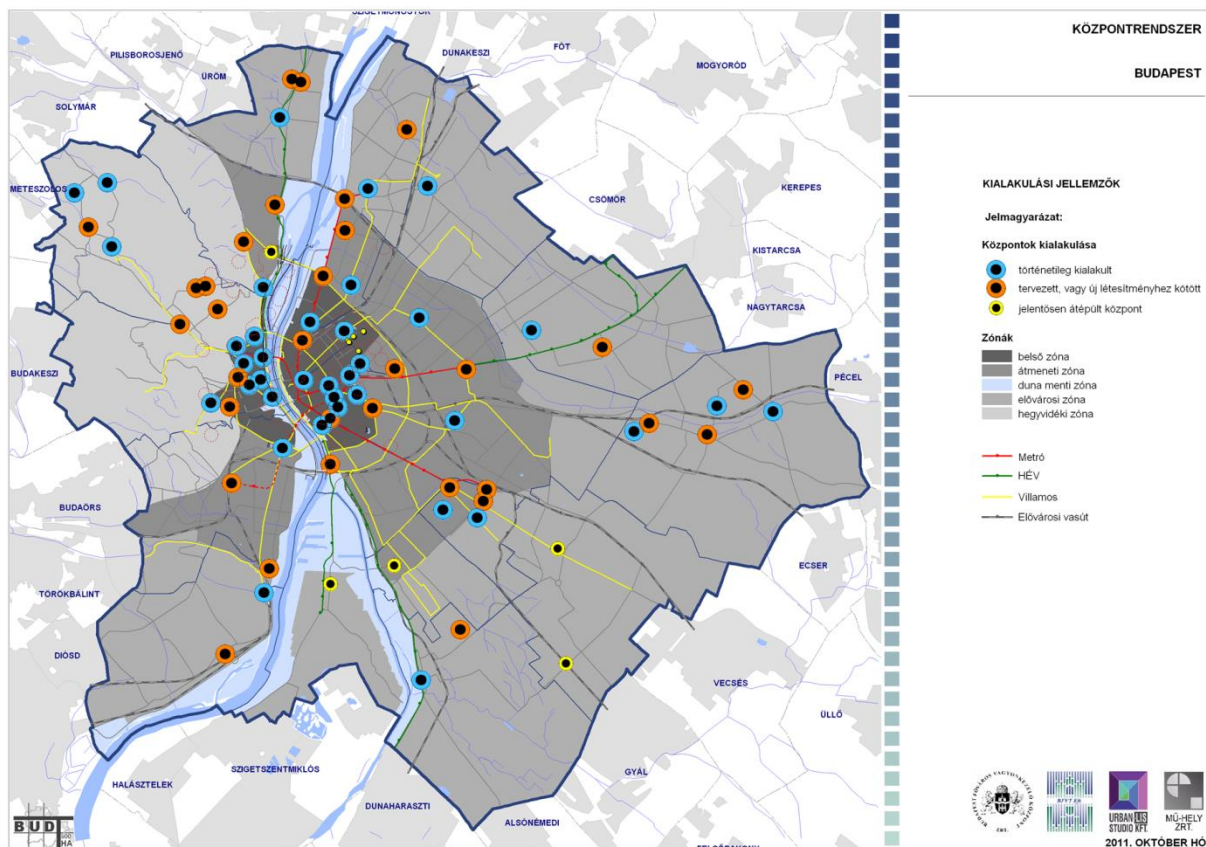
Krízisterületek

A krízisterületek elhelyezkedése szempontjából figyelemre méltó a Városliget térsége.

A Dózsa György út vonala mentén több ilyen térség is lehatárolható, többek között a Lehel út mentén, a Podmaniczky utca mentén, a volt Kormányzati Negyed projekt térségében (mindkettő a VI. kerület része), de a slum-osodás veszélyének kitett területek is találhatók a VII. kerület Városligettel határos részén (Csikágó). A XIII. kerületben a Vágány utca környezetében és a Rákosrendezőhöz csatlakozó területeken vannak krízisterületek és slum-osodás veszélyének kitett területek (a Vágány utca – Szabolcs utca közötti területek belső szakaszát a kerületi IVS szociális rehabilitációval érintett akcióterületként jelölte ki).

A Városliget térségének elsősorban a magas beépítettségű területekkel határolt részén, a Dózsa György út mentén – számolni kell a krízisterületekre és slum-osodás veszélyének kitett területekre gyakorolt hatásokkal és következményekkel.

A KÖZPONTRENDSZER ÉS A VÁROS

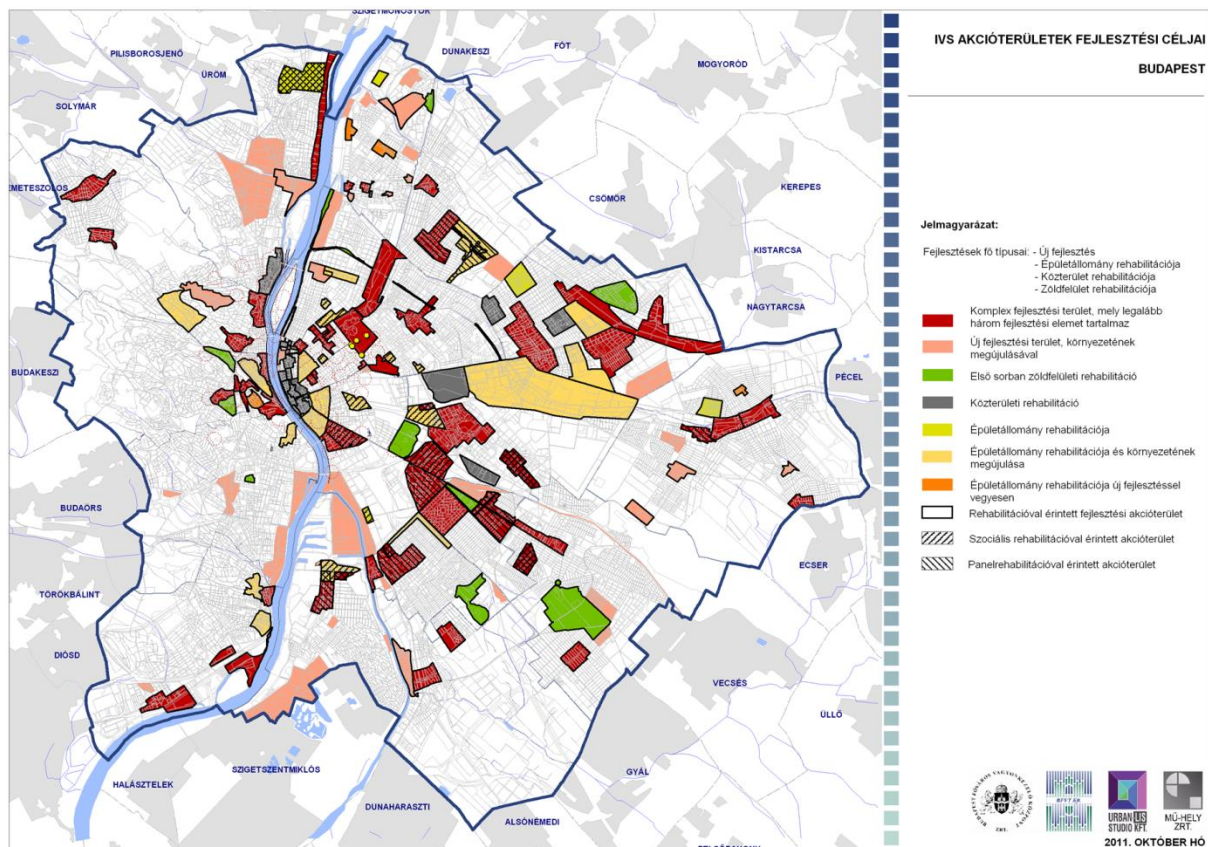

Központrendszer

A „Budapest 2030” hosszútávú városfejlesztési koncepció a Hősök tere környékét „történetileg kialakult” központként jelöli. Ez a központ a belső zóna területén helyezkedik el, az Andrássy út és a Dózsa György út által meghatározott tengelykeresztben, a Deák tér, a Baross tér és a Lehel tér között. A „Budapest 2030” hosszútávú városfejlesztési koncepció értékelési rendszere alapján a Hősök tere tágabb térsége városszerkezeti szempontból „központhiányos térség”-nek nevezhető, mert a környezetében csak számottevő távolságban jelentkeznek városszerkezetet szervező pontok, sűrűsödések. A legközelebbi központként jelölt helyek mintegy két kilométerre fekszenek az Andrássy út és a Dózsa György út csomópontban jelölt „történetileg kialakult” központtól: a Lehel tér 1800 méterre, a Baross tér 2300 méterre, míg a Deák tér 2500 méterre fekszik.

A Városliget térsége ebben az összefüggésrendszerben városszerkezeti hiányt pótló központi hely, egy városi park és egy „történetileg kialakult” központ átfedéséből kialakult sajátos centrum.

AZ IVS AKCIÓTERÜLETEK FEJLESZTÉSI CÉLJAI ÉS A VÁROS

IVS akcióterületek fejlesztési céljai

A fővárosi kerületek kidolgozták az állami és EU források megszerzéséhez szükséges dokumentumaikat, az IVS-eket (Integrált Városfejlesztési Stratégiáikat), melyekben kijelölték a fejlesztések fő irányait.

Ezek fővárosi szintű összefoglalása rávilágít arra, hogy:

- egyrészt hatalmas beavatkozásra érett területek találhatók a város belső területein is
- másrészt a komplex fejlesztésre kijelölt területek jelentős arányban vannak jelen.

A **Városliget térsége** komplex fejlesztésre kijelölt terület, amely legalább három fejlesztési elemet (új fejlesztés, épületállomány rehabilitációja, közterületek rehabilitációja, zöldfelület rehabilitációja) tartalmaz.

BUDAPEST-2030 HOSSZÚTÁVÚ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ” (VFK) CÉLKITŰZÉSEI

A Városliget tervezett komplex fejlesztése több ponton kapcsolódik a „Budapest-2030 hosszútávú fejlesztési koncepció” (VFK) célkitűzéseihez. A hatályos dokumentum összességében 17 célkitűzést rögzített. A célok közül az alábbiakhoz²² közvetlenül kapcsolódik a Liget Budapest fejlesztés:

1. Kezdeményező városfejlesztés

részeként a múzeumi fejlesztések a kulturális klaszter részét képezik, ami közvetlenül kapcsolódik a kulturális gazdaság célkitűzéshez, a „gazdasági vezérprojektek (klaszter-hálózattal) megfogalmazása” című fejezethez.

3. Egységes Budapest A Liget Budapest Projektet „a Városliget megújításáról és fejlesztéséről” szóló 2013. évi CCXLII. törvény kiemelte egyes építésügyi előírások alól, ezzel biztosította, hogy a Liget Budapest Projekt megvalósítására „...a város egészét tekintve, de az egyes kerületek komparatív előnyeire figyelemmel...” kerülhessen sor.

Ugyanakkor a projekt illeszkedik a „Budapest 2030” az „egységes Budapest” célhoz, melynek indoklása szerint: ... *„Budapestnek egységesnek kell lenni úgy a fejlesztési irányok meghatározása, mint a fejlesztések megvalósítása során: a város egészét tekintve, de az egyes kerületek komparatív előnyeire figyelemmel”* ...[...]... *„Budapestnek olyan egységes településnek kell lennie, mely lehetővé teszi a települést alkotó kerületek közös értékeinek megőrzését, a kerületi önkormányzatok érdekeinek összehangolását, a város egységes szemléletű, de területileg differenciált fejlesztését és az ezt szolgáló területi szabályozás kialakítását”*.

Az „összehangolt beruházások kezdeményezése” célkitűzésen belül összekapcsolódik:

- a Városliget, a városi park teljes területének regenerálása, ezen belül
 - a történeti hagyományok és a XXI. századi városi élet igényeinek megfelelő összehangolása,
 - a park zöldfelületi rendszerének megújítása,
 - a tényleges zöldfelületek építési szabályzatban előírt kötelező növelése a jelenleg feleslegesen burkolt, illetve beépített területek és az új építések, burkolatok összehangolása,
 - a vízfelületek növelése (csónakázó tó);
- a Városliget épített környezeti elemeinek fejlesztése
 - az Állat és Növénykert bővítése és minőségi fejlesztése,
 - a Fővárosi Nagycirkusz fejlesztése

22 A sorszámok a Budapest 2030 céljainak számozását követi

- a meglévő múzeumok és kiállítóhelyek fejlesztése, különös tekintettel a Szépművészeti Múzeum, a Múcsarnok, a Mezőgazdasági Múzeum, a Közlekedési Múzeum együttesére
- új múzeumok építése (Liget Budapest program részeként tervezett öt új múzeumi épület),
- a parkhasználat infrastruktúrájának differenciált fejlesztése;
- a közlekedési rendszer környezetterhelést csökkentő átalakítása, ezen belül kiemelten
 - a Kós Károly sétány átmenő forgalmának időszerű, már az M3 autópálya nemzetközi piaci folyosó megépítésekor is kedvezőtlen, városmagba történő bevezetésének megszüntetése,
 - a P+R parkolók elhelyezése a védendő eklektikus történeti városmag határain kívül,
 - a belső közlekedési rendszeren belül a korszerű közösségi közlekedési eszközök alkalmazása,
 - a kerékpáros- és a gyalogos közlekedés prioritásának biztosítása;
- a fenntarthatóságot elősegítő megoldások alkalmazása
 - fenntartható környezetgazdálkodási (víz-, energia-, hulladékgazdálkodási) megoldások alkalmazása mind az épületek, mind a park fenntartásában (csapadékvíz),
 - a környezetterhelést csökkentő megoldások alkalmazása,
 - a területhasználat differenciálása és térbeli átszervezése;
- a szomszédos városrészekhez történő kapcsolódás erősítése, differenciálása (elsősorban a VI., VII., XIII., XIV. kerületek),

4. Budapest nemzetközi és európai szerepkörének erősítése

több részfeladat megvalósítását igényli a VFK alapján, melyek közül kiemelhetők az alábbi deklarált irányelvek, mint

- „Budapest országon belüli szerepének megőrzése és erősítése”,
- „az összmagyarság identitásának erősítése”,
- „a kulturális központ szerep betöltése”,
- „a sokszínű kulturális kínálat megőrzése és fejlesztése”,

melyekhez külön-külön és összességében is kapcsolódik a Városliget és a kulturális intézmények jövője.

A Liget Budapest projekttel összefüggő viták általában „a turisztikai potenciál bővítése” cél körül látszanak koncentrálni. Budapest városfejlesztési koncepciójának, a kulturális gazdaság célkitűzéseinek kétségtelenül egyik legfontosabb pillére a turizmus. A Városliget regenerációja, a tervezett funkciók, a komplex kulturális célú fejlesztés egyben gazdasági tényező is, de elsődlegesen mégiscsak kulturális célt szolgál.

Megismerteti a történelem összefüggéseit, a magyar és a nemzetközi fejlődés párhuzamait vagy éppen ellentéteit, miközben elhelyezi térben és időben az egyes tudományos és művészeti

irányzatokat, alkotókat, trendeket a hazai és a nemzetközi tudományos, művészeti közegekben, mint az egyetemes kulturális kontextusban... És bevételeket is termel. Nemcsak pénzben megváltható, hanem a szellemiség fejlődésében megfizethetetlen értékeket is létrehoz. A tudományok és a művészetek összekapcsolásából újabb energiák szabadulhatnak fel, az innováció, az intuíció és az inspiráció nem bármiben megnyilvánulhat.

5. Egészséges környezeti feltételek megteremtése

köré több feladat csoportosul a VFK alapján.

- „A biológiailag aktív felületek és a zöldfelületi intenzitás növelése” a Városliget jogszabályban előírt magasabb zöldfelületi arányának megvalósulásával részben teljesül. A biológiailag aktív felületek növelése tág teret ad az innovatív fejlesztéseknek.
- Az épületek kialakítása (energetika és hőháztartás, zöldtetők stb.), a vízgazdálkodás és a hulladékkezelés fenntartható megoldásai szintén ezt a célt szolgálhatják.
- A Városliget regenerációja megvalósítja a célhoz kapcsolódóan „a meglévő zöldterületek, városi terek rehabilitációja és a fenntartás színvonalának javításai” alatt megfogalmazott feladatokat.
- A Városliget szabadidő sportot szolgáló tervezett elemei elősegítik egy másik a célhoz kapcsolódó feladat, a „sportoló lakosság arányának növelése” teljesítését.
- A Széchenyi-fürdő hagyományai a „gyógy- és termálvizekben rejlő rekreációs lehetőségek kihasználása” feladathoz kötődnek és a fürdő látogatottsága is erősíti a Városliget sokszínűségét.
- A káros környezeti hatások csökkentése rögtön két kapcsolódó feladatnak is eleget tesz; „a kibocsátások (emisszió) csökkentése” és „az érintettség és a konfliktusok csökkentése (immisszió)” cím alatt megfogalmazottaknak.

6. Klímavédelem és hatékony energiafelhasználás

A Városligetben távlatilag működő építmények ennek a célkitűzésnek meg tudnak felelni.

- Az „energiahatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása”,
- az „intelligens energiaellátó és -elosztó hálózat létrehozása (smart grid/smart metering)”,
- a „megújuló energiaforrások, szennyvíz- és hulladék hasznosítása az energiatermelésben” racionális, hatékony működést, működtetést szolgáló megoldásokként alkalmazhatóak.
- Az „integrált várostervezés - gyalogos- és kerékpárosbarát város kialakítása” vagy
- a „közösségi közlekedési hálózat fejlesztése, az elérhetőség javítása és a környezetbarát üzemű járművek arányának növelése” olyan szempontok, melyekhez a Városliget regenerációját szolgáló fejlesztések kapcsolódnak.
- Az egyéni közlekedés visszaszorítása, a Kós Károly sétány valószínűsített alakítása, a településközi-, a térségi- és Hungária körút vonalán kívülről érkező forgalmat szolgáló P+R

parkolók kiszorítása vagy a közösségi közlekedés, a kerékpáros és a gyalogos közlekedés elsődlegességét szolgáló fejlesztések részei a fejlesztésnek és a VFK dokumentumban előírt feladatok megvalósítását szolgálják.

- A fenntarthatóság szellemében kialakított környezet egyben kapcsolódik a „Klíma- és energiatudatos társadalom” fejezethez, a „szemléletformálás” feladathoz.

7. Az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése

A Városliget gazdag múltja és igencsak viharos fejlődése a Hungária körúton belüli történeti városmag részévé tette a parkot és a benn elhelyezkedő funkciókat.

- „Az épített értékek védelme, a települési örökség – a történeti városi táj - védelme” és
 - „az egyedi értékek hatékonyabb védelme”
- feladatokhoz közvetlenül kapcsolódik a Városliget regenerációja. Az épített örökség védelmét a műemlékké nyilvánítás maga garantálja.
- A „Természeti értékek megőrzése” a Városliget regenerációját megalapozó tervek feladata.
 - „A védett értékeket erőforrásként kezelése” a meglévő épített és természeti környezeti elemek megújításával megvalósulhat.
 - Értékteremtés ezen belül „nagyobb területet átfogó, egységes szemlélettel készülő tervezés” a Liget Budapest program egyik kiemelt célja.
 - „Az új értékek népszerűsítése” kettős minőségben is teljesül, részben a megújuló környezet, részben maguk a múzeumok teljesíthetik a célkitűzést.

9. Hatékony és kiegyensúlyozott városszerkezet – kompakt város

Városszerkezet - területhasználat

- „A kötöttpályás közösségi közlekedés elemeinek fejlesztési tengelyként történő figyelembevétele” célját a metrók és a Millenniumi Földalatti Vasúthoz, valamint a távlati elővárosi vasúti megállókhoz kapcsolódó közösségi közlekedési eszközök, viszonylatok biztosíthatják.
- „A területhasználat és a közlekedési rendszer térbeli összehangolása a közlekedési igények csökkentésére törekedve” céljának a kialakult területhasználat fejlesztése és a Városliget tervezett regenerálása is megfelelnek.

11. Intelligens mobilitás

- A „gyalogos közlekedés kiemelt fejlesztése” a városligeten belüli fejlesztések egyik deklarált célja, ugyanígy
- a „kerékpározás fejlesztése” és
- a „parkolási problémák kezelése”, mely a Dózsa György út menti P+R parkolók felszámolásával, illetve áthelyezésével és a tervezett nagyobb befogadóképességű parkolók (Vágány utca stb.) megvalósításával teljesül.

12. Tudás-, készség- és zöldalapú gazdaságfejlesztés

- „A turizmus, mint a fővárosi gazdaság egyik húzóágazata: Fogadási feltételek javítása” a Liget Budapest program alapeleme, amint
- a „Vonzerők fejlesztése, mai korszellem nyelvén történő megfogalmazása” is és
- a „Budapest arculati deficitjének ledolgozása a turizmus marketing eszközrendszerén keresztül” is olyan elem, melyet a Liget Budapest program tartalmaz.

14. A kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése

Az alábbi feladatok mindegyike a Liget Budapest program része:

- „az épített örökség: a városkaraktert legjobban meghatározó épített környezet sokszínű elemeinek védelme”
- „a kulturális kínálat bővítése
- „a kulturális intézmények elérhetőségének javítása”
- „a város kulturális intézményrendszerének”
- „a multikulturális város: a kulturális sokszínűség támogatása”.

15. Humán szolgáltatások optimalizálása

- „A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése” a Városliget fejlesztésének egyik fontos eleme, hiszen a parklátogatás biztonságossá tétele – minden területen és minden napszakban – a Városliget fejlesztésének fontos eleme, prioritása.

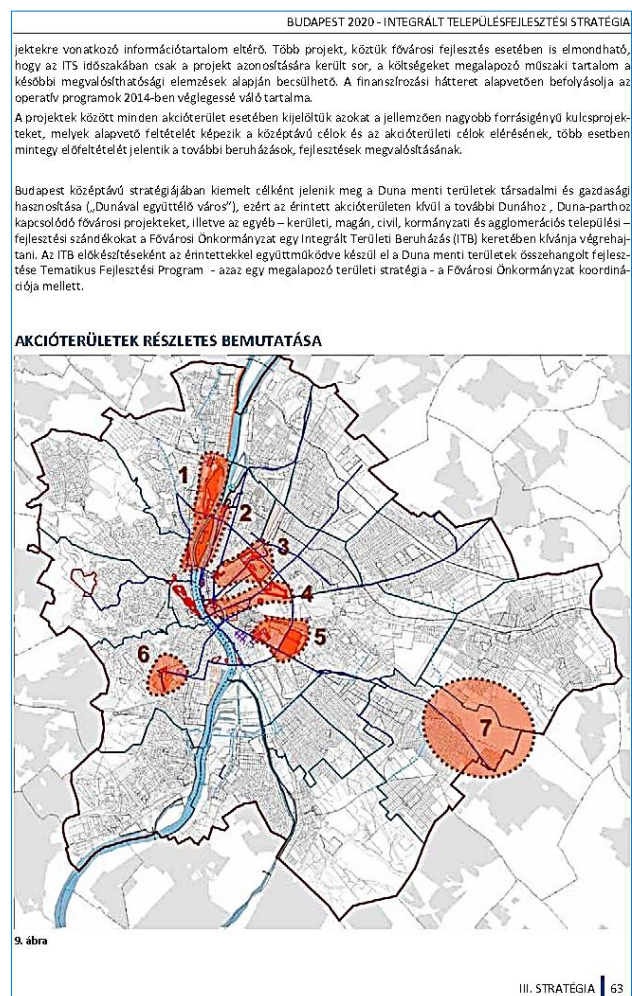
A „Budapest-2030 hosszútávú fejlesztési koncepció” (VFK) célkitűzéseinek áttekintése alapján megállapítható, hogy a Liget Budapest program célkitűzéseinek jelentős része közvetlenül vagy közvetve kapcsolódik a „Budapest-2030 hosszútávú fejlesztési koncepció” (VFK) célkitűzéseéhez, illetve az abban meghatározott feladatokhoz. A 17 kijelölt célból 11-hez (64%) kapcsolódnak tervezett fejlesztés elemei, közülük 5 célhoz (29%) közvetlenül, 6 célhoz (35%) közvetve.

AZ ITS 2020 STRATÉGIA²³

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) feladata, hogy a fejlesztési koncepcióban kijelölt célokhoz olyan feladatokat rendeljen, melyek azután elvezetnek a célok meghatározott üzemben történő megvalósulásához. Az ITS a célok elérésének tervezete, összehangolva a feladatok prioritásait a rendelkezésre álló, illetve a bevonható forrásokkal, meghatározva a megvalósításhoz szükséges egyéb (pénzügyi, igazgatási, jogi stb.) eszközöket. Az ITS 2020 – összhangban az Európai Unió költségvetési ciklusaival – egy hétéves periódusra szól.

Az ITS hét akcióterületet határolt le, melyekből hat jellemzően a Hungária gyűrű vonalán belül helyezkedik el. Néhány akcióterület túlnyúlik Aquincumig, a Népszigetre, valamint a Népliget felé, jellemzően zöldfelületeket, rekreációs területeket és archeológiai területet magában foglalva.

Az „ITS 2020” című dokumentum kiemelten foglalkozik a Városliget térségével, lényegében a 3. számú akcióterület része, egyik a hét térség közül. Az akcióterület a Nyugati tértől a Rákosszentimre pályaudvar déli részéig (a Szegedi út – Kassai tér – Nagy Lajos király útja vonaláig), illetve a Lehel úttól az Ajtosi Dürer sor között húzódik, felölve a Terézváros és az Erzsébetváros egy részét, összességében lefedve közel 4-500 hektárnyi területet, amelyen belül a ~35 hektár akcióterületen mintegy 1-1.250.000 m² szintterület új beépítés is létesíthető. A számottevő szintterület mellett jelentős infrastruktúra (közlekedés, közmű) és zöldfelület-fejlesztés is szükséges az akcióterület rendezéséhez. További feladatokat jelent a krízisterületek és a slum-osodásnak kitett területek, valamint az értékes történeti épületállomány felújításra váró részének komplex kezelése.

23 Forrás: www.budapest.hu

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F2	Nyugati tér és aluljáró megújítása	előkészítése megkezdődött - fővárosi területek, aluljáró, felüljáró állapotmegővő felújítása	0,8 milliárd Ft	2014-től ütemezetten	fővárosi költségvetés
F3	Fővárosi Állat- és Növénykert fejlesztése	az egykori Vidámpark területén megvalósuló integrált kulcsprojekt	15 milliárd Ft	2015-től ütemezetten	VEKOP, GINOP, fővárosi költségvetés
F4	Széchenyi fürdő felújítása	komplex rehabilitáció: létesítmény felújítás, szolgáltatás-fejlesztés: komplex gépészeti rekonstrukció, környezetbarát technológiák alkalmazása, a közeli intézmények termikus energiával való ellátása	2,3 milliárd Ft	2014-2015	GINOP, fővárosi költségvetés
F5	M1-es metró (MilliFav) rekonstrukciója és hosszabbítása	a projekt elemei: jármű korszerűsítés, új megállóhelyek létesítése – Kassai út, állomás rekonstrukció, pályarekonstrukció tervezés	28,0 milliárd Ft	tervek 2017-ig, megvalósítás 2020-ig	IKOP, fővárosi költségvetés, központi költségvetés
F6	Városliget közlekedési rendszerének megújítása	Liget Budapest Projekt keretében, előkészítés alatt	4 milliárd Ft	2015-2020	VEKOP, központi költségvetés
F7	Vágány utcai turistabusz parkoló	Liget Budapest Projekt keretében, előkészítés alatt			n.a.
F8	Szegedi úti felüljáró	+ 3-as villamos meghosszabbítása	11 milliárd Ft	2017-18	IKOP
A1	Liget Budapest Projekt	Kormányzati projekt, új kulturális intézmények fejlesztése integrált projekt keretében (benn a Szabolcs utcai kórház funkcióváltása is múzeumi háttérintézményként)	70 milliárd Ft	2015-2020 (előkészítés folyik)	központi költségvetés
A2	Városliget - zöldfelületi és sportfunkciók megújítása	Liget Budapest Projekt keretében, előkészítés alatt	8 milliárd Ft	2015-2020	központi költségvetés
A3	Nyugati pályaudvar megújítása	NIF/KKK által tervezett projekt a pályaudvar és kapcsolódó vágányok megújítása	n.a.	n.a.	KP-018 NIF-KÖZOP
A4	Világörökségi Kezelési terv	Órökségvédelmi terület – állam megőrzés, fejlesztés - Magyar Állam / Forster Központ	n.a.	n.a.	központi költségvetés
K1 (F1)	Nyugati Grund	Podmaniczky utca menti használaton kívüli, egykori MÁV területek szabadidős hasznosítása átmeneti jelleggel (beleértendő: a barmező, alulhasznosított területek hasznosításának, fejlesztésének előkészítése) Főváros támogatja a projekt előkészítését	1,5 milliárd Ft (+ esetleges kárelhárítási költségek)	2014: előkészítés 2015: megvalósítás	VEKOP, fővárosi és kerületi költségvetés, központi költségvetés, magántőke (amennyiben releváns: KEHOP kárelhárításra)
K1	Eper-kert látogatható tétele	előkészítés előtt	na.	n.a.	n.a.
K2	Hunyadi téri csarnok felújítása	a műemléki védelem alatt álló vásárcsarnok felújítása	3,5 milliárd Ft	2014	VEKOP, saját forrás
K3	Nyugati tér, „Skála Metro” előtti tér	Az épület átépítése a környező közterület fejlesztése	0,4 milliárd Ft	2014-	Főváros, kerület, magán
M1	WESTEND 2 terület	Jelenlét méretű kereskedelmi és irodai fejlesztés	n.a.	n.a.	magántőke
M2	egykori Volán telep (Szabolcs utca)	vegyes funkcióú fejlesztés (iroda, lakás, szálloda) az egykori barmező területén	n.a.	n.a.	magántőke

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / Infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Rákosszentmihály pályaudvar hasznosítási programjának előkészítése			Térz körút mentén ingatlanfejlesztés	Vágány utca mentén ingatlanfejlesztés

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projekkel együtt

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / Infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Széchenyi fürdő részleges felújítása	Vágány utca kialakítása		TÉR_KÖZ: Nyugati tér közterületi megújítása	
Műjégnálya felújítása			Hunyadi tér közterületi megújítása	
FÁNK - Varázshegy				

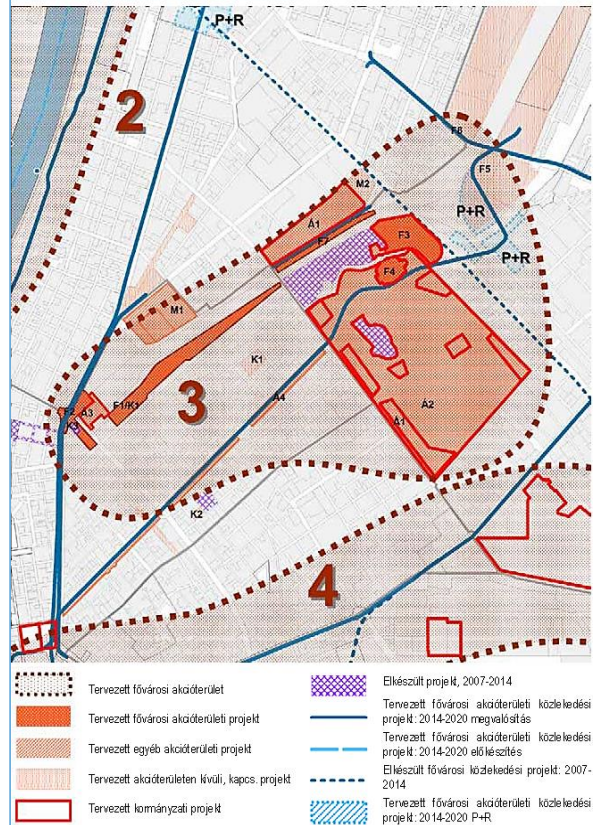
AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS CÉLJA

Az akcióterületi beavatkozások célja a Nyugati tértől a Városligetig húzódó radiális tengely mentén az alulhasznosított területek fejlesztése való – részben átmeneti célú – bevonása, funkcióváltása, a Városliget kiemelt turisztikai szerepének megerősítése intézményfejlesztéssel és a zöldterületek revitalizálásával. Ezzel a Belvárosban koncentráldó látogató forgalom (turizmus és találkozóhely) térbeli „kihúzása”, új turistautóvonal és szabadidős zóna kialakítása a cél. Az akcióterületi projektek a Világörökségi területek környezetében valósulnak meg, új attrakciókat és útvonalakat kínálva a turistáknak (pl. Hunyadi tér a megújuló Vásárcsarnokkal). A főváros legnagyobb volumenű projektje a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) funkcióbővítése lesz. Az elsősorban lakossági célcsoportok és fiatalok számára tervezett „Nyugati Grund” szintén különös attrakcióvá válhat, ahol a vendéglátó funkciókat is integrálódó szabadidős és sportpark kialakítása tervezett. A projekt méreténél fogva kevésbé sorolható a kulcsprojektek közé, ugyanakkor a fővárosi önkormányzat kezdeményez, koordinálóját megvalósítva egy széleskörű együttműködés mellett, a célcsoportok tervezése való bevonásával kívánja támogatni a projekt megvalósulását. Az innovatív ötletek a funkciók és az arculat kialakítása mellett inputot jelenthetnek a fenntartható működés és az alulhasznosított területek társadalmi célú, ideiglenes hasznosítási modelljének kidolgozásához is. Az átmeneti hasznosítás társadalmi céljai mellett fontos kiemelni a projekt jelentőségét abból a szempontból, hogy a térség, mint kiemelt összefüggő területi jelenség intermodális – városi alközpont fejlesztésének beindításához is hozzájárul.

AZ AKCIÓTERÜLETI TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- „Nyugati Grund” területének hasznosítását előkészítő tárgyalások lefolytatása (MNV/ MÁV) az érintett VI. kerületi önkormányzattal együttműködve, Nyugati Grund projekt részvételi alapú előkészítése.
- FÁNK fejlesztési projektek tervezésének folytatása.
- Együttműködés a Kormányval a Liget Budapest beruházásainak és a szükséges fővárosi beavatkozások (közlekedési rendszer fejlesztése, FÁNK, Széchenyi Fürdő) összehangolására.
- Városligeti építési szabályzat elkészítése (folyamatban).

3. NYUGATI TÉRSÉG – VÁROSLIGET AKCIÓTERÜLET

Budapest Főváros Településszerkezeti Tervének (TSZT) funkcionális szerkezeti tervlapja az Andrássy úti tengelyt és a Városliget városképi, városzerkezeti szempontból kiemelten védendő karakterű területként, a Nyugati térség - Városliget akcióterület további területeit városzerkezeti szempontból védendő karakterű területként jelöli.

Az Országgyűlés a Magyar Állam, Budapest Főváros Önkormányzata, a Magyar Alkotmányvédelmi Közhatalom Nonprofit Kft. és Budapest Főváros XIV. Kerület Zuglói Önkormányzata osztatlan közös tulajdonában álló Városliget országos jelentőségű és a nemzet emlékeztetőjében betöltött kiemelkedő szerepének tudatában, a Városliget megújításának és fejlesztésének megvalósulása érdekében új törvényt alkotott (2013. évi CXCLII. törvény).

A Városligetben megvalósításra kerülő építési beruházások a továbbiakban kiemelt állami feladatnak minősülnek.

A városi ingatlan területén kulturális, közösségi szórakoztató, oktatási-nevelési, sport- és szabadidős, hiteleti, turisztikai, vendéglátó, kiskereskedelmi, közlekedési, biztonsági rendeltetésű épület, valamint parkoló és gépjárművek, illetve kerékpár elhelyezését biztosító építmény helyezhető el, azonban az építési beruházások befejezését követően a zöldfelület aránya a területen nem lehet kevesebb a 2013. december 31-i állapothoz képest.

Budapest Főváros Önkormányzata a Városliget területére rendelet formájában Városligeti építési szabályzatot állapít meg 2014. június 30-ig, amely hatálya a Budapest közigazgatási területén fekvő, Hungária körút – Kacsóh Pongrác út – Hermina út – Aljószi Dürer sor – Dózsa György út, valamint a Magyar Államvasutak Zrt. 29/37 és 29/38/3 helyrajzi számú vasúti területe által határolt területre terjed ki.

Az akcióterület Városligeti építési szabályzat hatálya kívüli eső Zuglói területeire a 19/2003.(VII.08.) sz. rendelettel elfogadott Zuglói Kerületi Városrendezési Szabályzata vonatkozik, melynek 2. számú melléklete, a kerületi szabályozási terv.

A VI. kerületben a 29/2011. (VII. 4.) számú önkormányzati rendelettel jóváhagyott Budapest, VI. kerület Tér- és Városliget Városrendezési és Építési Szabályzata (TÉSZ) hatályos, melyben a Nyugati pályaudvar területét "kiemelt szabályozást igénylő összvárosi érdekű terület" (TÉSZ 31 §).

Az akcióterület tervezett fejlesztéseinek megvalósíthatóságához a településrendezési tervek készítése, módosítása folyamatban.

15. ábra: TSZT I. Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

Kivonat az „ITS 2020” Városligetre vonatkozó részeiből²⁴

A VÁROSLIGET ÉPÍTÉSI SZABÁLYZAT (VÉSZ)

A Városliget Szabályozási Tervének részlete (2014.06.30.)

A Városliget megújításáról és fejlesztéséről szóló 2013. évi CCXLII. törvény önálló építési szabályzat kidolgozását írta elő. A jóváhagyott Városliget Építési Szabályzat szabályozza a területen az építési lehetőségeket és követelményeket, az építmények helyét.

Az önálló építési övezetek paraméterei illeszkednek a kialakult állapothoz, biztosítva a tervezett fejlesztések kereteit.

A zöldterületen belül a meglévő és tervezett beépítés mértéke együttesen legfeljebb 7%, a legkisebb zöldfelület 65% lehet.

Beépítésre szánt területek

Vi - K	Szabadonálló	60 %	2,0 m ² /m ²	60 %
	K	15.000 m ²		20 %
Vi - V	Szabadonálló	50 %	1,5 m ² /m ²	50 %
	10,5 m	5.000 m ²		15 %*
Vi - Sz	Z	70 %	2,0 m ² /m ²	80 %
	20,0 m	4.500 m ²		5 %*
K-ÁN - 1		35 %	2,0 m ² /m ²	50 %
	20,0 m	100.000 m ²		40 %
K-ÁN - 2	Szabadonálló	40 %	1,5 m ² /m ²	45 %
	30,0 m**	5000 m ²		25 %*

* OTÉK-kól való számú eltérései engedély alapján

** jelölt helyen belül max. 40 méter az épület legmagasabb pontja

Beépítésre nem szánt terület

KÖu - 1	Szabadonálló	1 %	-	1 %
KÖu - 2	Szabadonálló	1 %	-	1 %
Z-VI	Szabadonálló	7 %	0,3 m ² /m ²	10 %
	25 m***	80.000 m ²		65 %
Kb - Bk		15.000 m ²	-	15 %

*** "A" és "B" jelű építési helyeken belül max. 40 méter az épület legmagasabb pontja

Az építési övezetek és övezetek jellemzői

MÚZEUM | VÁROS | **LIGET** | BUDAPEST

(bővebben lásd: 3. melléklet)

A Városliget a világ egyik első közhasználatra kialakított zöldterülete, Budapestnek – a Margitsziget után – a második leglátogatottabb zöldterülete. A park történetének áttekintése rávilágíthat azokra az időbeli és térbeli változásokra, melyek alapján feltárható a város és a park kölcsönhatása.

A Városliget története igen változatosan, pozitív és negatív előjelű változások szélsőségei között alakult. A területet először – a XIII. században – Rogerius nagyvárad kanonok említi Carmen Miserabile (Siralmas Ének) című művében, mely a tatárjárás pusztításait írja le. A „Siralmas Ének” szerint, amely vadakban, erdőben gazdag fás legelőt említ – IV. Béla a Rákosmezőn, a mai Városliget területén állomásozott seregével, melyet a tatárok ellen hívott össze. A két századon át az itt tartott országgyűlésekre érkező urak szolgaserege folyamatosan lelakta a vidéket és a ligetes erdők helyét homoktenger és mocsár váltotta fel. Ekkoriban egy jelentősebb számú embercsoport élelemmel történő mindennapos ellátása komoly logisztikai feladatot is jelentett. Az élelmiszer beszerzése, előállítás, a tűzifa beszerzése, a vadászat, az állatok elhelyezése, etetése, a magas koncentráció következtében a környezet rovására ment... Az elsősorban legelőnek használt terület az Árpád-korban előbb a Becsi család birtokának része volt, majd a tatárjárás után a Margit-szigeti domonkos apácák tulajdonába került. Végül – hosszas pereskedés után – Pest város lett a terület birtokosa. Ekkorra a vidék elmocsarasodott, egy részét futóhomok fedte²⁵.

A XVIII. században a mocsaras, vízjárta területen a malária is veszélyeztette a környék lakóit, ezért a területen fásítás indult, de az erdő kipusztult. Mária Terézia Erdőrendtartásában elrendelte a korábban kiirtott erdők újraterelítését, de Pest városa a legelő hiányára hivatkozva városa nem hajtotta végre a törvényt (1770). 1785-ben terv készült a Városerdő csatornázására és újrafásítására. A terv azonban csak részlegesen volt sikeres. A mai Városligeti fasortól az Erzsébet királyné útjáig gyalogút épült és a területet lecsapolták, mely ezután újra beerdősült. Az utolsó telepített fűzfá 135 éves korában, 1913-ban pusztult el. 1794-ben Boráros János városbíró kidolgoztatta a „Városerdő mulató- és üdülőhely” tervét. Batthyány József kezelésébe került, aki vállalta, hogy fásítja a területet és megépíti az épületeket, melyeket a város a bérlet lejártakor, 24 év múlva megvásárol. A város pedig vállalta, hogy kiépíti „Angol királytól” a Városerdőbe vezető utat kétoldali fasorral. A Városi Tanács visszavette a Városerdőt, a tó vízszintjét szabályozó csatornát átépítette (1806) és fasoros sétány is kiépült (1808). József nádor ekkor létrehozta a Királyi Szépítő Bizottságot, ami jelentős fordulatot hoz a Városerdő történetében.

25 Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C5%91v%C3%A1rosi_%C3%81llat-_%C3%A9s_N%C3%B6v%C3%A9nykert

A terület korábbi, összehangolatlan, a piaci körülményektől sem független változásainak mederben tartására 1813-ban nemzetközi pályázatot írnak ki „a város minden osztálya” számára egyaránt hasznos és kellemes mulatóhely megtervezésére. A győztes valódi népkertet kívánt teremteni. Heinrich Christian Nebbien (1779-1841) feltérképezte az akkor mintegy 106 hektáros területet, talajmintákat gyűjtött, felmérte a növényzetet. A kertépítészeti tervet a talajminőség, a vízellátás és a terület természeti adottságai alapján dolgozta ki.

1816-ban elkészült a Városliget terve, megszületett a világon az első Népkert terve.

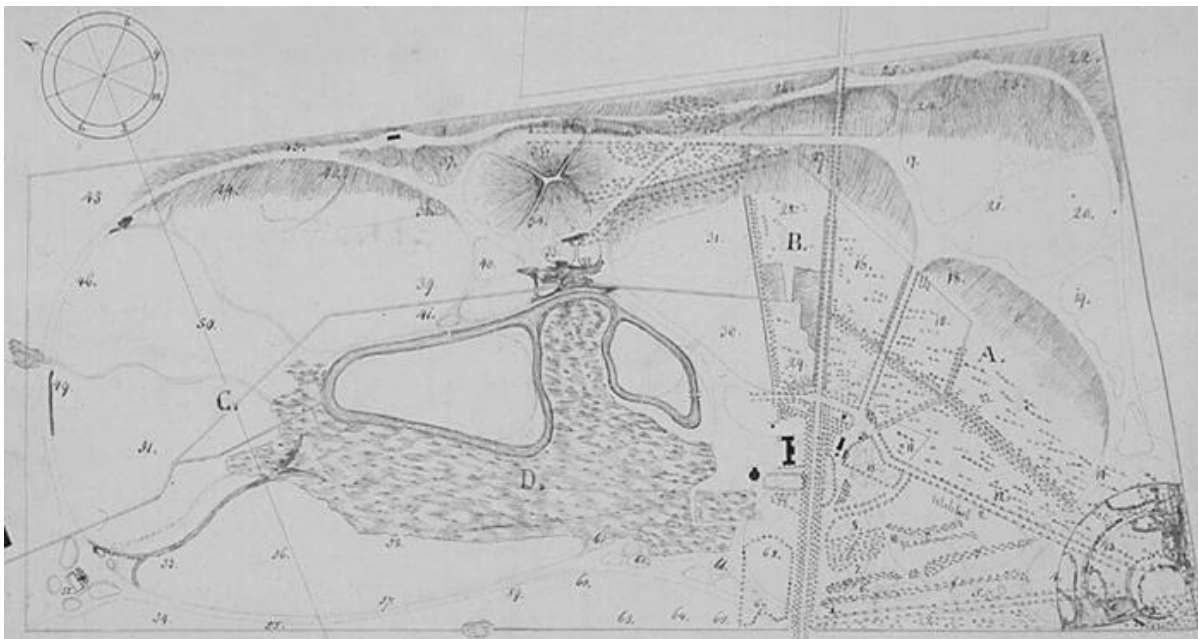
Tanulmányában az alábbiakat írta:

„Azzal, hogy ez a most még mocsaras terület nagyobb része egy szép tó víztükrévé alakul, a megmaradó rész dús rétté (pázsittá) válik. Ez a nagy kertrész új arcúthoz jut, mert a töltésekből, tóból kihordott föld dúsán termővé teszi majd azt. Festői lesz majd az a látvány, amit ez a közel 25 hektáros tiszta víz égszínkék színével, sík tükrével nyújt! A tó vizén hajók, csónakok ringanak, a háttérből kiemelkedik a sziget. E bájos festői képhez hozzájárul majd a növényvilág tömege és gazdag színárnyalatai. A szigeten a sötét bokrok közül kifehérlenek a haza jeles férfiainak emlékszobrai. Ezek a szobrok a nemzet szellemi életének mesteri ábrázolásai lesznek. A távolság, az ide fehérülő Buda, a maga pompás környékével, gyönyörű háttérrel nyújt és az egész tájat elbűvölővé, csodálatra méltóvá fogja tenni”²⁶

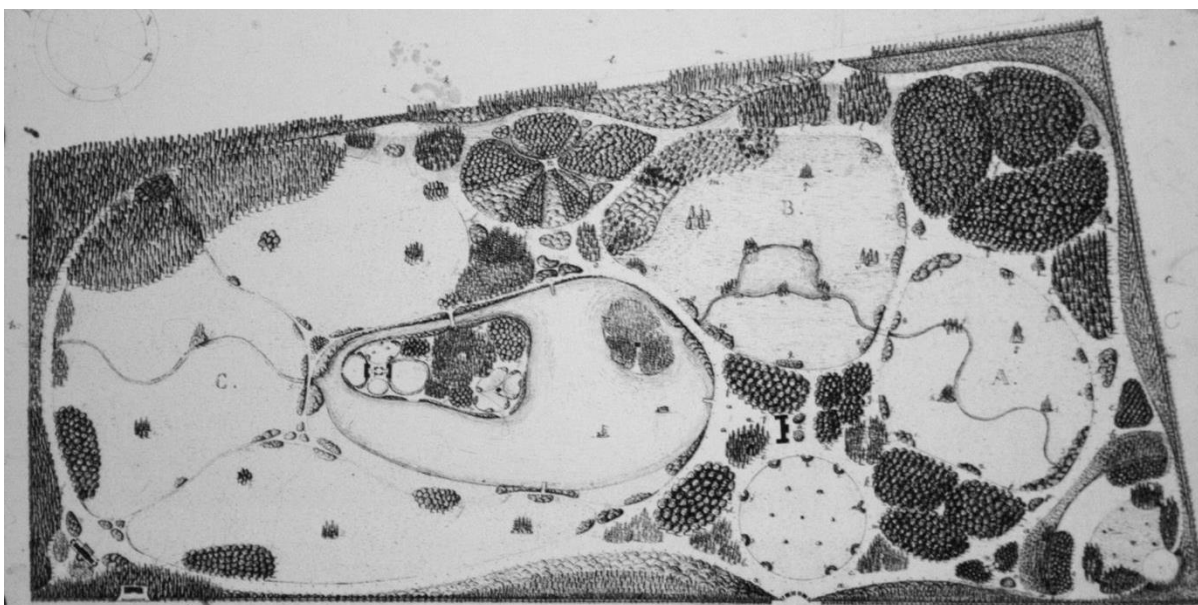

Plan der beyden königlichen freyen Hauptstädte Ofen und Pest... (1810, J. Lipszky, OSZK)

²⁶ <http://varosliget.info/index.php/2013-01-02-09-51-30/szepito-bizottmany/77-varosliget-tortenete/101-nebbien-varosliget-terve>

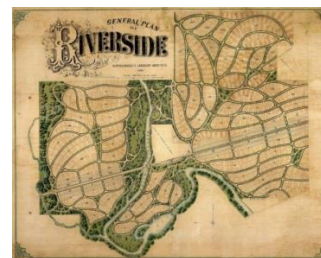

A Városliget felmérési rajza Henrik Nebbien "Ungarns Folk Garten" c. 1816-ban készített albumából BTM Kiscelli Múzeum Építészeti gyűjtemény ltsz: AN- 98.666 (www.btm.hu)

A Városliget tervezett kialakítása Henrik Nebbien "Ungarns Folk Garten" c. 1816-ban készített albumából BTM Kiscelli Múzeum Építészeti gyűjtemény ltsz: AN- 98.665 (www.btm.hu)

A tervezett Városliget igazi tájszerű park volt, Nebbien kerülte a geometrikus elemek alkalmazását. Az egymásba fonódó, kisebb-nagyobb „cseppformájú” területeket lehatároló sétányok organikus és egységes képet alkottak a park teljes területén²⁷. Egyetlen szabályos formát alkalmazott, a kört, a Rondó területén.

Riverside 1869. Olmsted, Vaux & Co. Landscape Architects

27 Érdekes az ötven évvel később tervezett Riverside településterve: Olmsted, Vaux & Co. Landscape Architects 1869.

A nagyvonalú terv megvalósítási költsége messze meghaladta a város lehetőségeit. A költségvetést 700.000-ról 300.000 koronára csökkentették, amit a „nélkülözhetőnek tűnő látványelemek” elhagyásával értek el. Így maradtak el Nebbien igen érzékeny és finoman kidolgozott kertépítészeti elgondolásai közül az amfiteátrum és a díszes főbejárat megvalósítása. A tíz évre átütemezett megvalósításhoz közadakozásra szólítottak fel, de a csökkentett költség alig hatoda, 45.000 korona gyűlt össze (ebből 6.000-et maga József nádor adott). A Városi Tanács kölcsönt vett fel a liget várható bevételeire, amit a halászat, a csónakáztatás, a kocsmák és a mutatványosok bérleti díjai, a Városliget melletti telkek értékesítésével kívánt visszafizetni. A mutatványosok a város belső részeiben zajló építkezések miatt kényszerültek új helyre²⁸. Az első mutatványos Grossinger Lipót volt, aki saját költségén körhintát állított fel és működtetett a mai Állatkert térségében²⁹

A Rondó tervezett kialakításának képe a Fásor felé³⁰

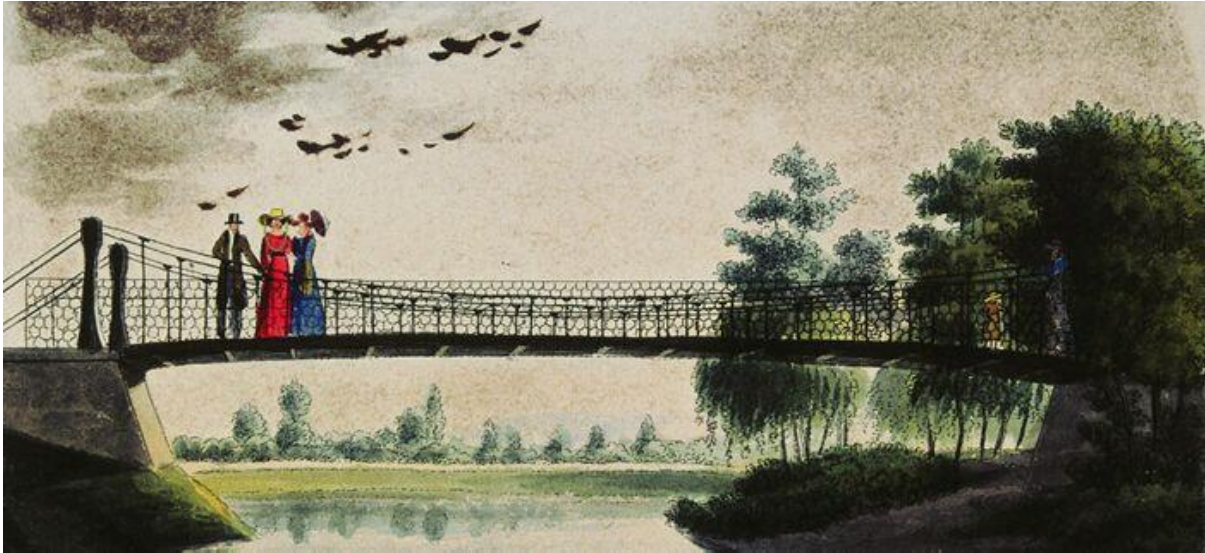
„Nebbien úgy tervezte, hogy a Ligetbe látogató közönség, amely kettős fasoron át jut (mai Városligeti fasor) el ideig, először egy díszes, kapuhoz érkezik. A Városliget bejáratának tizennégy páros oszlopból álló, hatalmas kaput álmodott, melynek tetején Diána, a vadászat istennője szarvasfogaton vágta szobrát helyezte el. A szobor körüli bábkorlátos rész tetőteraszként funkcionált, ahová az oszlopok közé rejtett lépcsőn lehetett volna feljutni. A kapu falaira Nebbien magyar történelmi tárgyú reliefeket tervezett. A kapu két oldalán, szorosan egymás mellett, nyárfák magasodtak volna, mintegy falként fogva közre az építményt. A gigantikus kapun áthaladva a rundón találta volna magát az érkező. Nebbien tervében ez a Városliget egyetlen geometrikus kertmotívuma, középen szökőkúttal. [...] A nagyszabású tervből sajnos csak a rondó valósult meg...”³¹

28 forrás: www.wikipedia.hu

29 forrás: www.wikipedia.hu

30 <http://varosliget.info/index.php/nebbien-terve>

31 <http://varosliget.info/index.php/nebbien-terve>

A Dróthíd

A mocsár helyén tavat formáltak és kiépítették a Páva-szigetet, majd Hattyú- és a Nádor-szigetet. Megépítették a Rondót, a Hattyú-szigeten pedig a majorságot. Több mint egy évtizeden át folyamatosan telepítettek át platánokat József nádor alcsúti arborétumából. Elkészült a Páva-szigeti híd (Anton Frigyes, 1826). 1857-ben megszűnt a Szépítő Bizottmány és négy év múlva pedig a Városliget tulajdonjoga visszazállt a városra. Új korszakot jelent a Városliget területéből kihalított területen az Állatkert megszületése 1865-ben. Az állatkerti Nagy-tavat Petz Ármin és Reitter Ferenc tervezte, mai formáját 1912-ben nyerte el. Az 1907-ben csődbe került állatkertet a főváros megvásárolta és Fővárosi Állat és Növénykert néven 1912-ben nyitották meg újra. „Az állatkert régi épületeit elbontották és újakat emeltek a helyükön. Az új épületek egységet alkotva, de különböző stílusban épültek meg köszönhetően annak, hogy az építészek több generációt képviseltek. A főkapu és a keleties stílusú elefántház megtervezését Neuschloss Kornélra bízta. Az állatházak többségét (madárház, bölényház, szarvasház) pedig Kós Károly és Zrumeckzy Dezső tervezte. A pálmaházat és az alatta található akváriumot, Ráde Károly és Ilseemann Keresztély tervei alapján építették.”³²

Budapest 1880-ban megpályázza egy világkiállítás rendezését, helyszínét a Ligetben alakítják ki. A terep rendezéséhez több mint 800 fát vágtak ki. 1885-ben megnyílt az Országos Általános Kiállítás, melynek kiállítási épületei közül a bezárása után három marad meg, a Múcsarnok (ma Magyar Alkotóművészek Háza; Kauser Gyula), az Iparcsarnok (Ulrich Keresztély) a mai Petőfi Csarnok helyén és a Király pavilon (Gerbeaud Cukrászda volt, lebontva).

Az 1896-os Millenniumi ünnepségekig elkészült a Városligeti tó partján a korábbi melegedő (Lechner Ödön) helyén a műjégpálya neobarokk stílusú épülete (id. Francsek Imre) és a tó újrászabályozása.

32 http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C5%91v%C3%A1rosi_%C3%81llat-_%C3%A9s_N%C3%B6v%C3%A9nykert

Megnyílt a Vampetics-vendéglő, 1910 óta Gundel étterem (Zrumeckzy Dezső terve), a Múcsarnok és az Ósbudavára mulatónegyed. Millenniumi ünnepekre készült el a Millenniumi Földalatti Vasút, a tavon átvezető híd, a Millenniumi emlékmű vagy a Vajdahunyad vár, melyet később maradandó anyagokból átépítettek (Alpár Ignác terve). Az Ezredévi Kiállítás 240 pavilonját a kiállítás bezárása után elbontották.³³ A Városligetben a lendület nem csökkent az ezredforduló után sem, megépült a Közlekedési Múzeum (1899., Banovits Kajetát), a Szépművészeti Múzeum (Schickedanz Albert és Herzog Fülöp Ferenc 1900-1906). 1908-ban megnyílt az Angol Park, a Vidámpark őse. Ósbudavára csődbe ment; a mulatónegyedet bezárták. A területen 2012-ig működött a Vidámpark, mely az Állatkert területét fogja bővíteni. A Széchenyi-fürdő a Hősök terén feltárt gyógyvízre telepedett (1909-1913., Czigler Győző, Dvorzsák Ede), a tervezett szálloda épület máig nem épült meg. Az első világháború kitörése előtt Ráde Károly kertészeti igazgató a megnövekvő forgalom miatt átrendezte a Városligetet úgy, hogy ne torlódjanak fel az emberek a pihenő- és sétáló helyeken. Új utakat épített, pázsitmezőket ültetett, és igyekezett értékes fákat, cserjéket meghonosítani. A két világháború között kisebb változások történtek. Az I. világháború után a parkot felújították. A Mezőgazdasági Múzeum déli oldalán sziklakertet alakítottak ki, az északi oldalra árnyékot kedvelő évelők csoportjait ültették. Itt működött a Budapesti Nemzetközi Vásár, a BNV (1925-1972). Széchenyi-fürdőt bővítették (1927., Francsek Imre). A II. Világháború előtti utolsó radikális változást a 34. Eucharisztikus Világkongresszus megrendezése jelentette, ekkor kialakult ki a Hősök tere mai burkolt felülete.

Egy 1949-es elvi döntés után, 1951-ben kijelölték a Sztálin szobor helyét és kialakították a Felvonulási teret. 85 méterre szélesítették a Dózsa György utat, az Ajtósi Dürer sor és az Andrássy út közötti szakaszon lebontva a villamos-végállomást, a Regnum Marianumot és a Városligeti Színházat. Az 1951. végén felállított emlékművet a felkelők 1956. október 23-án döntötték le. Sztálin csizmáját a talapzattal, csak 1965-ben bontották el.

A Főkert (Fővárosi Kertészet) 1967-ben ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját. Ekkor épült a Kis Botanikus Kert és a Vakok Kertje (Csorba Vera terve). A magyar történelem legnagyobb parképítő programja 1974–1978 között folyt a Városligetben. Mintegy 100.000 cserjét ültettek és pótolták a hiányzó fákat. Ekkor építették a Nemzetközi Vásár elköltözése után elbontott épületek anyagából a Királydombot (István, a király: bemutató 1983.). A vízi növényzetet is megpróbálták bemutatni a Városligeti-tónak a Városliget körút és a Paál László sétány felőli oldalán, de az algásodás miatt a tónak ezt a részét is lebetonozták.

A Városliget életében újabb szakaszt jelent a Vidámpark megszűnése (2013) és az Állatkert bővülése.

33 www.wikipedia.hu

Nebbien terve a mai térképen

Városszerkezeti szempontból a leglényegesebb változások, korszakok az alábbiak voltak:

1. az eredeti természeti táj kora a XIII. század előtt
(Rogerius: Carmen Miserabile szerint vadakban, erdőben gazdag fás legelő)
2. a terület elmocsarasodása, a legeltetésre hasznosított Ökördűlő kialakulása
3. a „Városerdő mulató- és üdülőhely” tervének kidolgozása (1794) a tó vízszintjét szabályozó csatorna, fasoros sétány kiépítése (XVIII.-XIX. század forduló környéke).
4. Nemzetközi pályázat kiírása egy „a város minden osztálya” számára egyaránt hasznos és kellemes mulatóhely megtervezésére (1813). A pályázat nyertese Heinrich Christian Nebbien, aki 1816-ra kidolgozza a Városliget tervét, mely csökkentett költségekkel, részlegesen valósul meg, de ez az első egységes szemlélettel, egységes koncepció alapján, minden részletében átgondolt, tervszerűen kialakított pesti népkert terve.
5. 1846-ban a Városliget területét lecsökkentette a Vác-Pest vasútvonal megépítése (1846), további csökkentést eredményezett az Állatkert megszületése (1865).
6. A kiállítások kora újabb szakaszként értékelhető világkiállítás pályázat (1880), az Országos Általános Kiállítás (1885), Ezredéves Országos Kiállítás és a millenniumi ünnepségek (1896). A Budapesti Nemzetközi Vásár itt működik 1925-1972-ig.
7. A II. Világháború után a helyreállítás, a Felvonulási tér kialakítása, a Sztálin emlékmű felavatása (1951), majd a szobor ledöntése (1956) jellemzi a beavatkozásokat. A területet átvágja az M3 autópálya bevezető szakasza.
8. 1974-1978. között sor kerül a park átfogó rekonstrukciójára. A bontási törmelék felhasználásával létrejön a Király-domb. 1985-ben megnyitják a Petőfi Csarnokot.

A fontosabb változások átfogóbb elemeit ábrázolják az alábbi sematikus térkép-vázlatok:

A Pest-Vác vasút átadása (1846)

Az Állatkert megalapítása (1865)

Budapesti Világkiállítás pályázata (1880)

Országos Általános Kiállítás (1885)

Ezredéves Országos Kiállítás (1896)

Budapesti Nemzetközi Vásár (1925-1972)

Széchenyi fürdő (1909)

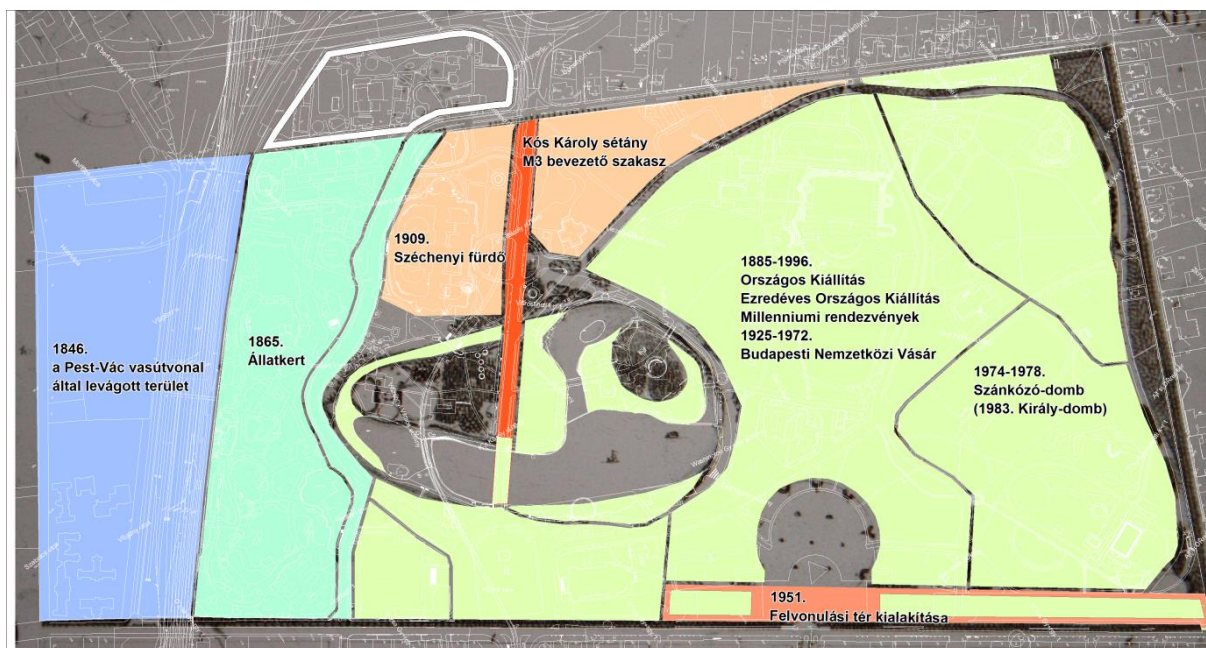

Felvonulási tér (1951)

M3 autópálya bevezető szakasz

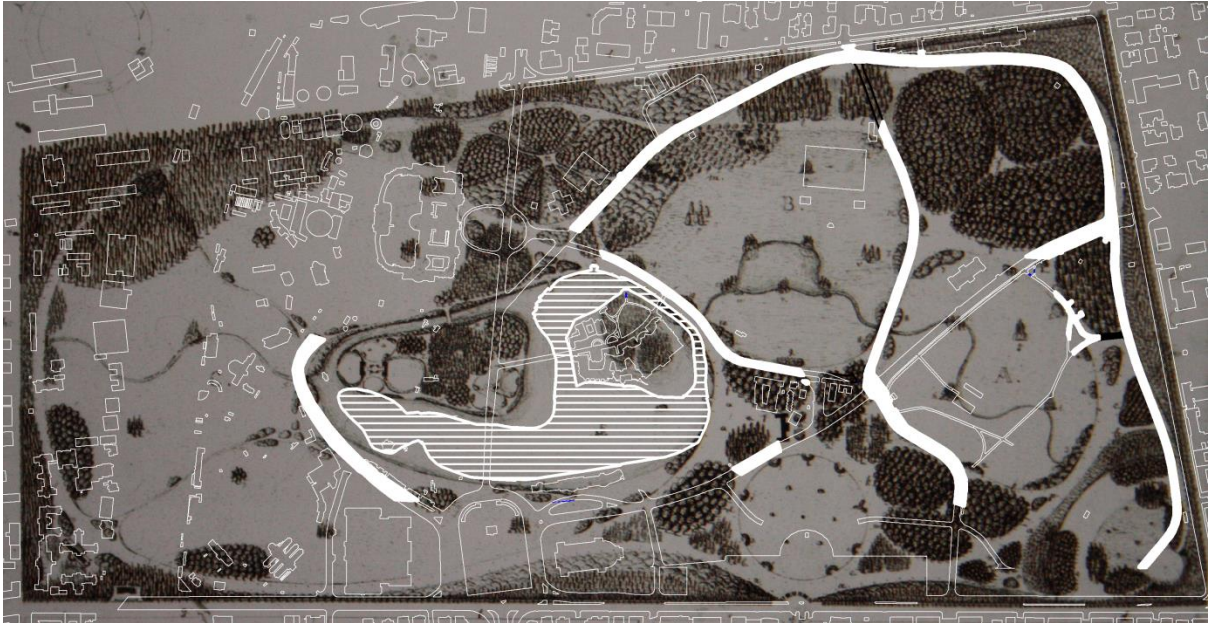
A területek változásait összefoglaló vázlata

A mai várostérkép alá illesztve Nebbien tervét, azonnal érzékelhető, hogy több töredékes elem utal az eredeti tervre, de a terv lényeges elemeit, gondolatait átírták az elmúlt két évszázad változásai.

Nebbien tervének főbb sétányai, a tervezett tavak és a szigetek, a mai térképen

A vasút és az Állatkert, a millenniumi építkezések, a tó átalakítása, később a Kós Károly sétány és a Millenniumi Földalatti Vasút nyomvonalának meghosszabbítása és átalakítása olyan változtatások voltak, melyek lényegében változtatták meg Nebbien tervének koncepcióját.

Ami még utal Nebbien tervének meghatározó elemeire: a lecsökkent vízfelület és a sétányok fragmentumai.

A Városliget átfogó és teljeskörű regenerálása során meg kell alkotni a mai Városliget értékeinek, a világ első közparkja megmaradt értékeinek integrálásával a XXI. század közparkját, melybe integrálódnak a meglévő és a tervezett kulturális funkciók (múzeumok, Állatkert bővítés stb.).

A földalatti vasút a Hősök tere után a föld felett haladt az Állatkertig

A VÁROSLIGET LÁTOGATÓINAK SZÁMA

A Városliget látogatóinak számára vonatkozóan a legfrissebb és legátfogóbb adatokat, a parkhasználati szokásokat vizsgáló „A Városliget parkhasználati felmérése 2014.”³⁴ című dokumentáció adatai szolgálatnak.

A vizsgálatok megállapították, hogy a megkérdezettek 58%-a 15 percen belül, 82%-a 30 percen belül eléri a Városligetet, ami rávilágít egyrészt arra, hogy a Városliget kedvező helyzetben van a közlekedési infrastruktúra szempontjából, másrészt rávilágít kedvező elérhetőségére és arra is, hogy fontos szerepet tölt be a csatlakozó, elsősorban a sűrű beépítésű terésvárosi, erzsébetvárosi és kapcsolódó zuglói lakóterületek életében. Ezt egészítik ki a Budapest más részeiről, a vidékről és a külföldről érkező látogatók (18-42%).

	nap	tavasz	nyár	ősz	tél	összesen
hétköznapi	5	8 889	17 778	8 889	8 889	222 247
hétfő	2	17 778	35 556	17 778	17 778	177 782
hetente		80 000	160 000	80 000	80 000	400 000
összesen		1 040 000	2 080 000	1 040 000	1 040 000	5 200 000

3. táblázat: A látogatók száma „A Városliget parkhasználati felmérése 2014.” alapján

A táblázat az említések alapján és a funkciók csoportosításával az összes használatra próbál információt nyerni. A számítás megerősíti a tanulmány megállapítását, hogy a Városliget látogatóinak száma az eseti nagyrendezvények és az intézmények látogatói nélkül mintegy 5.200.000 fő/év és a Városligetben található intézmények látogatóinak száma is közel ekkora nagyságrendet mutat.

A kérdőívek eredményei, az említések alapján az alábbi megoszlás számítható (5.200.000 fő/év)

említés (fő/nap)	0-1 óra (szorzó: 1,0)	1-2-óra (szorzó: 1,5)	2- óra (szorzó: 2,5)	ÖSSZESEN	arány (%)
PIHENÉS	2 435	5 450	1 383	9 268	65,05%
TALÁLKOZÓ	252	1 138	450	1 840	12,91%
INTÉZMÉNY	288	1 725	674	2 687	18,86%
EGYÉB	137	146	168	453	3,18%
ÖSSZESEN	3 112	8 459	2 675	14 247	100,00%

4. táblázat: A táblázat összefoglalja az egyidejű használat jellemzőit az említések alapján.

Megállapítható, hogy a 14.247 fő/nap átlagos látogató mintegy 18,86%-a intézményhasználó is. A legnagyobb arányban az 1-2 órás használat jellemző.

³⁴ A Városliget parkhasználati felmérése 2014.
(Ormos Imre Alapítvány / BCE Tájépítészeti Kar Kert- és Szabadtértervezési Tanszék)

AZ ÖSSZES NAPI ÉS EGYIDEJŰ LÁTOGATÓSZÁMA

említés (fő)	0-1 óra (szorzó: 1,0)	1-2-óra (szorzó: 1,5)	2- óra (szorzó: 2,5)	ÖSSZESEN	arány (%)
PIHENÉS					
passzív rekreáció	1 335	2 766	619	4 720	33,13%
családi program	92	612	208	913	6,41%
kutyát sétáltatni	546	859	140	1 545	10,85%
kacsát etetni	62	313	100	475	3,33%
korcsolyázni	21	226	71	318	2,23%
extrém sport	54	41	119	214	1,50%
kerékpározni	150	334	74	558	3,92%
futni	173	300	51	524	3,68%
ÖSSZESEN	2 435	5 450	1 383	9 268	65,05%
TALÁLKOZÓ					
találkozó, program	197	668	306	1 170	8,22%
koncert, rendezvény	55	470	144	669	4,70%
ÖSSZESEN	252	1 138	450	1 840	12,91%
INTÉZMÉNY					
Állatkert	67	641	264	973	6,83%
Széchenyi fürdő	18	177	140	335	2,35%
Cirkusz	44	205	75	323	2,27%
múzeumlátogatás	106	528	169	802	5,63%
vendéglátó helyek	53	174	26	253	1,78%
ÖSSZESEN	288	1 725	674	2 687	18,86%
EGYÉB					
egyéb	21	49	38	108	0,76%
munka	11	21	63	95	0,67%
bolhapiac	21	28	29	79	0,56%
sport	0	0	29	29	0,20%
iskolai feladat	53	7	0	59	0,42%
játék	32	42	8	82	0,57%
ÖSSZESEN	137	146	168	453	3,18%
ÖSSZESEN	3 112	8 459	2 675	14 247	100,00%

5. táblázat: A napi látogatószám „A Városliget parkhasználati felmérése 2014.”³⁵ című dokumentáció kérdőíve alapján

A táblázat adatai a BCE felmérésében szereplő adatokhoz időtartamokat rendelve határozza meg a parkban tartózkodók számát, ebből megállapítható, hogy a ~14.247 fő átlagos napi látogatószám megfelel a BCE hivatkozott tanulmányában becsült mintegy 5.200.000 fő látogatónak.

³⁵ A Városliget parkhasználati felmérése 2014.
(Ormos Imre Alapítvány / BCE Tájépítészeti Kar Kert- és Szabadtértervezési Tanszék)

AZ EGYIDEJŰ PARKHASZNÁLAT

fő/óra	nap	tavas	nyár	ősz	tél	átlagosan
hétköznap	5	10,83	21,65	10,83	10,83	
hetvége	2	21,65	43,30	21,65	21,65	
hetente		97,43	194,85	97,43	97,43	
ÖSSZESEN		1 267	2 533	1 267	1 267	1 583

6. táblázat: Az egyidejű látogatók arányának becslése a parkhasználat időbeni változásai alapján (fő/óra)

Az egyidejű (óránkénti) használók száma éves átlagban ~1.583 fő/óra, mely érték évszak-specifikus, a hivatkozott BCE felmérés arányai alapján a nyári fődényben ~2.533 fő/óra, a többi időszakban ~1.267 fő/óra, a nagyobb szabadtéri rendezvények nélkül. A fentiek alapján a teljes Városligetre (~98 hektár) vonatkoztatott terhelés 16,15 fő/hektár/óra, míg a városligeti parkra (~56 hektár) vetített érték 28,27 fő/ hektár/óra.

A MEGLÉV ÉS A TERVEZETT INTÉZMÉNYEK BECSÜLT LÁTOGATOTTSÁGA

INTÉZMÉNYEK	1964*	2013**	TERV**
Szépművészeti Múzeum	200 000	540 000	750 000
Múcsarnok	50 000	50 000	200 000
Vajdahunyad vára	50 000	95 000	150 000
Közlekedési Múzeum	100 000	137 000	250 000
Széchenyi fürdő	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Fővárosi Állat- és Növénykert	1 000 000	992 000	1 200 000
Fővárosi Nagycirkusz	150 000	150 000	250 000
Műjépgálya (130 000 idényjelleggel)			
Vidámpark	2 000 000	0	0
A városligeti intézmények látogatóinak száma	4 750 000	3 164 000	4 000 000
ELTÉRÉS			836 000
Magyar Nemzeti Galéria			400 000
Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum			150 000
Néprajzi Múzeum			250 000
Magyar Fotográfiai Múzeum			200 000
Magyar Építészeti Múzeum			80 000
Magyar Zene Háza			200 000
A tervezett közgyűjtemények látogatóinak száma	0	0	1 280 000
eltérés			2 116 000
ÖSSZESEN	4 750 000	3 164 000	5 280 000
eltérés			2 116 000

* az eltérő források miatt becsült adatok (ellentmondás esetén a BFVT VÉSZ alátámasztó munkarészeit tartalmazza)

** becsült adatok, a KPMG hatástanulmány (2014) és a Nemzetközi Építészeti Tervpályázat 2014. adatainak felhasználásával

7. táblázat: A Városliget területén lévő és a tervezett intézmények becsült látogatottsága

A jelenleg a Városligetben lévő intézmények jelenlegi látogatottsága ~3.164.000 fő/év.

A tervezett távlati állapotban 5.280.000 fő/év látogatottsággal számolnak az intézmények.

A becsült távlati többlet látogató 2.116.000 fő évente. A növekmény alapján becsülhető többletterhelés a teljes Városligetben (~98 hektár) 6,57 fő/hektár/óra értéket eredményez, ami a parkra (~56 hektár) vonatkoztatva 11,50 fő/hektár/óra.

A látogatók sűrűségi értékeihez hozzáadva a Városligetre (~98 hektár) vonatkoztatott terhelés $16,15+6,57=22,72$ fő/hektár/óra, míg a parkra (~56 hektár) vetített érték $28,27+11,50=39,77$ fő/hektár/óra, ami éppen alatta marad a zöldfelületek természetes regenerációs képességének hataraként tekintett 40 fő/hektár határértéknek. Mivel azonban a fentiek átlagértékek, a park legintenzívebben használt részein fokozott parkfenntartással, karbantartással kell számolni.

A KÖZGYŰJTEMÉNYEK OKOZTA TÖBBLETTERHELÉS

INTÉZMÉNYEK	1964*	2013**	TERV**
Szépművészeti Múzeum	200 000	540 000	750 000
Múcsarnok	50 000	50 000	200 000
Vajdahunyad vára	50 000	95 000	150 000
Közlekedési Múzeum	100 000	137 000	250 000
Magyar Nemzeti Galéria			400 000
Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum			150 000
Néprajzi Múzeum			250 000
Magyar Fotográfiai Múzeum			200 000
Magyar Építészeti Múzeum			80 000
Magyar Zene Háza			200 000
ÖSSZESEN	400 000	822 000	2 630 000
eltérés			1 808 000

* az eltérő források miatt becsült adatok (ellentmondás esetén a BFVT VÉSZ alátámasztó munkarészeit tartalmazza)

** becsült adatok, a KPMG hatástanulmány (2014) és a Nemzetközi Építészeti Tervpályázat 2014. adatainak felhasználásával

8. táblázat: A Városliget közgyűjteményeinek látogatószáma

A Liget Budapest Projekt megvalósítását követően a többlet múzeumlátogatók becsült száma évente 1.808.000 fő. A növekmény alapján becsülhető többletterhelés a teljes Városligetben (~98 hektár) 5,62 fő/hektár/óra értéket eredményez, ami a városligeti parkra (~56 hektár) vonatkoztatva 9,83 fő/hektár/óra. Az értékekkel megnövelve a városligeti látogatók sűrűségi értékeit, a teljes Városligetre (~98 hektár) vonatkoztatott terhelés $16,15+5,62=21,77$ fő/hektár/óra, míg a parkra (~56 hektár) vetített érték $28,27+9,83=38,1$ fő/hektár/óra.

„A Városliget parkhasználati felmérése 2014.”³⁶ című dokumentáció kérdőívében szereplő említések arányai alapján megállapítható az is, hogy a Városliget látogatóinak legalább ~20%-a a Városligetben található intézményeket is látogatja. Ez a létszám éves szinten, nem számítva a rendezvények látogatóit, az 5.200.000 fő parklátogató ~18,86%-ára, azaz ~980.720 főre tehető, ami a jelenlegi múzeumlátogatók 31%-a. Tehát a Liget Budapest Projekt becsült adatai alapján a tervezett többlet múzeum, illetve intézménylátogatók mintegy harmada jelenik meg a parkban is.

A távlati többlet: $1.808.000 \text{ fő} \cdot 0,31 = 560.480 \text{ fő/év}$. A növekmény *egyidejű* parkhasználókra lebontva átlagosan $+1-2 \text{ fő/ha}^{37}$, míg a leglátogatottabb nyári hétvégéken $+2-3 \text{ fő/ha}$ többlet sűrűség-növekedést jelentene, 9-18 óra közötti, 9 órás parkhasználattal számolva.

Az egyidejű (óránkénti) használók száma éves átlagban ~1.583 fő/óra, mely érték függ az évszakoktól, a hivatkozott BCE felmérés arányai alapján a nyári főidényben ~2.533 fő/óra, a többi időszakban ~1.267 fő/óra, a nagyobb szabadtéri rendezvények nélkül. A távlati többlet látogatószám (2.116.000 fő/év) 31%-a egyidejű (óránkénti) használót jelent éves átlagban ~206 fő/óra, mely érték függ az évszakoktól, a hivatkozott BCE felmérés arányai alapján a nyári főidényben ~320 fő/óra, a többi időszakban ~160 fő/óra.

A számítás alapján a parkhasználat intenzitása, az egyidejű látogatósűrűség legfeljebb ~10-12%-kal emelkedne (bár egyes intézmények látogatói valószínűleg kisebb arányban jelennek meg a park látogatói között, amint arra a BCE vizsgálat eredménye is utal; például a Széchenyi fürdő, a Fővárosi Állat- és Növénykert vagy a Fővárosi Nagycirkusz látogatószáma jelenleg 2.342.000 fő, távlatban becsült forgalma 2.650.000 fő, ami az összes intézménylátogató mintegy fele!

36 A Városliget parkhasználati felmérése 2014.
(Ormos Imre Alapítvány / BCE Tájépítészeti Kar Kert- és Szabadtértervezési Tanszék)

37 Az értékek az egyenletes eloszlást és a csúcsórai látogatószámot jelentik, duplázott csúcsórai terhelést feltételezve

MÚZEUM | VÁROS | LIGET | BUDAPEST

VÁROSTRANSZFORMÁCIÓ³⁸

Budapest „budapestségének” lényege, fejlődésének lehetséges irányai a társadalom és a város fejlődésének valós folyamataira alapozottan, a történeti adottságaiból kiindulva, az évszázadok alatt egymásra rétegződött kultúra kontinuitásának fenntartása mellett határozhatók meg. A város folyamatosan és folytonosan változó közeg, a városfejlesztés pedig nem egyéb, mint maga a folyamat, a város alakításának folyamata. A kor meghatározó trendjeinek központjában a társadalom – gazdaság – környezet hármass áll. Ennek megfelelően a közeljövőben továbbra is növekszik az emberek közötti kapcsolatok minősége iránti igény (közösségépítés, közösségi terek), az ember és környezet viszony minősége iránti érzékenység (fenntarthatóság, globális felmelegedés), az emberi tudás szerepe (innováció, oktatás, képzés), az intelligens rendszerek szerepe (Smart Technologies, Smart City), az urbanizációs hatékonyság elvének érvényesítése a közjó érdekében. Ezzel összefüggésben megnő a környezetkímélő közlekedési, „anyag- és embermozgatási” megoldások jelentősége, megnő a területiség, a területi kooperáció jelentősége, sőt az emberek közötti horizontális kapcsolatok (MESH rendszerek) jelentősége és is felértékelődik. A helyzet feloldásának egyik lehetősége: a gazdaság – így a tevékenységek, a városi lét - színteréül szolgáló környezet térszerkezeti "transzformációjának" elősegítése, ezzel a városfejlődésnek új távlatot nyitó, belső tartaléke energiákat felszabadító új városfejlődési periódus tudatos előkészítése.

A városfejlődést meghatározó legfontosabb tényező a társadalom, maga az ember. A társadalom alapjait a gazdaság teremti meg. A tendenciák az egyre bonyolultabb termelési rendszerek terjedése ellenére az egyre nagyobb információ-mennyiséget, "tudást" tömörítő technológiák térhódítása felé mutatnak; növekszik az innováció szerepe és jelentősége, de lehetősége is, emelkedik a szellemi ráfordítás aránya és a fejlődést megalapozó innováció, az átfogó értelemben vett kultúra szerepe.

A tradicionális városszerkezet transzformációja elengedhetetlen. Nem csupán a gazdaság igényli a megújulásához szükséges műszaki kereteket, de a kultúra is elvárásokat támaszt egy új, perspektivikus környezet és környezetfilozófia iránt. A város történetében rejlő energiák felszabadítása új szemléletű átalakítást, ún. "várostranszformációt"³⁹ igényel. A tradíciókon alapuló átalakulás új perspektívát nyitó folyamat, amelynek szemlélete a tradicionális településtörténeti, településszerkezeti értékek védelme. A transzformáció gazdagítja a szerkezetet.

38 Készült Nagy Béla: azonos tanulmányának felhasználásával „Második Millennium” tanulmány

39 transzformáció: bizonyos elemek, sajátosságok változatlanul hagyásával, megtartásával végrehajtott átalakítás

BUDAPEST SZERKEZETI ADOTTSÁGAI ÉS LEHETSÉGES FEJLESZTÉSE

(bővebben lásd 4. melléklet)

Budapest településszerkezete sajátosan alakult a történelem során. A belső mag egy tervezett város megépítésével alakult ki 1873-1919 között. A városmagot övező ipari-, üzemi gyűrű mára jelentősen átalakult, a munkahelyek a szocialista nagyipar összeomlását követően csak alacsony intenzitással működtek, „rozsdaoövetet” alkotva a városmagot övező lakóterületek és a kertvárosi és lakótelep-gyűrű közé szorítva. Ebben a köztes zónában nagyon alacsony a lakások jelenléte, amolyan beékelődő zóna, melynek ugyanakkor hatalmas a területi kiterjedése.

Budapest városszerkezetét elemezve lényegében három, illetve egy további negyedik, alapvetően eltérő típusú terület határolható le:

- **az „eklektikus város”** (a XIX. századi millenniumi városmag)
a történeti városmag, amely lényegében a Nagykörút és a Hungária körút vonala közötti vonalon határolható le, a millenniumi nagyvároshoz szervesen hozzátartozó területekkel együtt kezelve
- **az „új város”** (a XXI. századi városgyűrű)
az új város, az eklektikus várost övező, többé-kevésbé a Hungária körút és a tervezett Körvasúti körút külső oldala mentén lehatárolható terület; a „rozsdaoövet” jelentős része itt fekszik (a Városliget a két fenti terület határán, mindkettőhöz kapcsolódó összekötő elem lehet)
- **a „külső gyűrű”** (kertvárosi és lakótelepi gyűrű)
a „külső gyűrű”, vagyis a „kertvárosi és lakótelepi gyűrű” az „új város” körül szerveződő alacsony intenzitású térség, amit a lakótelepek foltjai tagolnak, a tervezett Körvasúti körút külső hatásterületén kívül határolható le
- **az agglomerációs települések térsége** (a fővárossal együttélő települések)
azokból a „külső gyűrű” vonalán kívüli településekből áll, amelyek kapcsolatban állnak vagy célszerű lenne, ha kapcsolatban állnának a külső gyűrű kerületeivel, városökológiai egységeivel.

Nagyságrendileg az alábbi adatok számíthatók a fenti 4 területre az 1990. évi népszámlálás városrendezési körzet bontású adatainak felhasználásával:

		EKLEKTIKUS VÁROS	ÚJ VÁROS	KÜLSŐ GYŰRŰ	ÖSSZES
terület	km ²	20	127	378	
lakónépesség	fő	354 000	628 000	714 000	1 696 000
lakás	lakás	212 000	333 000	318 000	863 000
munkahely	mh	263 000	330 500	262 500	856 000

9. táblázat: Budapest egyes területi egységeinek főbb strukturális adatai

A számok talán még szemléletesebbé tehetők, a kerekített arányokat kiemelve:

		EKLEKTIKUS VÁROS	ÚJ VÁROS	KÜLSŐ GYŰRŰ	
terület	km ²	1	6	19	100%
		4%	24%	72%	
lakónépesség	fő	1	2	2	100%
		21%	37%	42%	
lakás	lakás	1	2	2	100%
		25%	39%	37%	
munkahely	mh	1	1	1	100%
		31%	39%	31%	

10. táblázat: Budapest egyes területi egységeinek főbb strukturális mutatói

Az adatok alapján megállapítható, hogy:

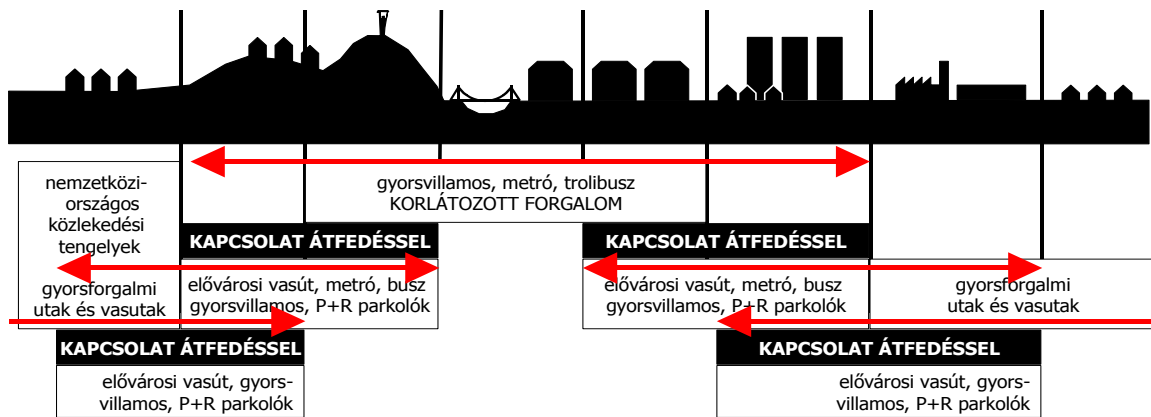
- területileg az „eklektikus város” a legkisebb, a többihez mérve, azoknak csak töredéke (1:6:19)
- a lakónépesség számarányát tekintve a területi arányok különbsége lényegesen kisebb (1:2:2)
- a lakásszám aránya lényegében megfelel a lakónépesség számarányának (1:2:2)
- a munkahelyek aránya közel azonosnak tekinthető a három térségben (1:1:1)

A fentiekből szemléletessé válik a sűrűség jelentős eltérése, ami rámutat arra, hogy a területek nem kezelhetők egységes, homogén szerkezetként, azok eltérő eszközökkel és szemlélettel fejleszthetők. Az „eklektikus város” területe alig 4%, de a lakónépesség aránya 21%, míg a munkahelyek aránya 31%. Ugyanez visszafelé is igaz, ezért a külső gyűrű alacsony intenzitása sajátos kezelést igényel.

Összegezve az alábbi főbb megállapítások vonhatók le:

1. Az **„EKLEKTIKUS VÁROS”** vagy **„MILLENNIUMI VÁROSMAG”** összetettsége értéként kezelendő. A terület fejlesztési irányait ennek alárendelten kell meghatározni. A terület munkahelyi dominanciájának mérséklése csak a védendő magon kívül, de ahhoz csatlakozó területeken javasolható, ahol a magas színvonalú és hatékony közösségi közlekedési eszközök gyors elérést biztosítanak a belső mag lakóterületeivel (a város területének 4 %-án él a népesség 25%-a).
2. A **„KÜLSŐ GYŰRŰ”**, vagyis a kertvárosi és lakótelepi gyűrű fejlesztési lehetőségei kettősek. Ki kell alakítani a közpénzekből működtetett közszolgáltatások *racionalisan fenntartható* térbeli rendszerét, lehetőleg gyalogos vagy kerékpáros közlekedésre alapozva. Amennyiben a történeti-, természeti- hatékonysági szempontok koncentrációt igényelnek, akkor azok megfelelő közösségi közlekedési kapcsolatát is biztosítani célszerű az igényekkel összhangban. E rendszer célja a személygépkocsival történő mozgások lecsökkentése, illetve közösségi eszközre terelése. A közellátás központjait célszerű a gyors és hatékony közösségi közlekedési rendszerek vonalaira szervezni a „Hegyvidéki területeken” is, de a terepadottságok miatt más módszerekkel.

3. Az „ÚJ VÁROS” szerepe egyrészt az „Eklektikus város” tehermentesítése, célpont-jellegének átrendezése, másrészt a „Külső gyűrű” felől a városmag felé irányuló mozgások, harmadrészt a városon kívülről érkező mindennapos mozgások csökkentése, megállítása az itt kialakítható magas színvonalú munkahelyi, szolgáltató funkciók koncentrálásával, de legalább az egyéni közlekedési eszközzel (személygépkocsival) érkezők közösségi közlekedési eszközre terelése.

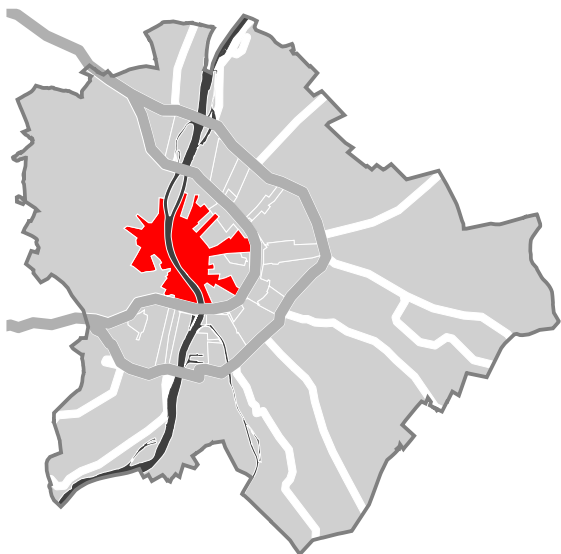
Budapest sematikus metszete az eltérő típusú közlekedési rendszerek átlapolásaival

Az „Új város” „átlapolás” az „eklektikus város” és a kertvárosi- és lakótelepi gyűrű között; ahol kapcsolódnak a belső intenzív közösségi közlekedési rendszer (metró, villamos stb.) és az agglomerációs, illetve a térségi hálózatok elemei (vasút, elővárosi vasút, autópálya stb.). Az „Új város” az „eklektikus város” és a kertvárosi- és lakótelepi gyűrű közötti „átlapolás”, melynek központjai jelentős fejlesztési potenciállal rendelkezhet, ugyanakkor csak megfelelő stratégiai döntések alapján szabad a fejlesztéseket szabályozni a hatékonyság szem előtt tartásával.

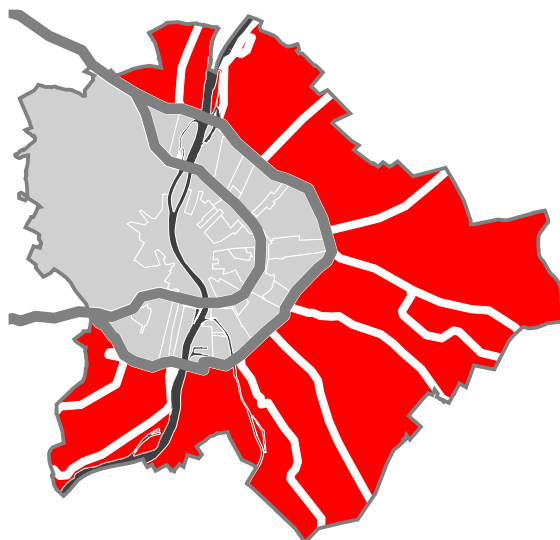
A belső és a külső városrészek „összeszövésében” meghatározó szerepet kell biztosítani a magas intenzitású mellékközpontokat tagoló zöldfelületeknek, izoláló zöldterületeknek (akár bontások árán is) és az új utcai fasoroknak, a közterületi zöldfelületek, „zöld útvonalak” hálózatának

A sűrűn beépített területeken az utcai fasoroknak és az udvarok apró kertjeinek rendszere jelentősen javíthatja a városrészek arculatát, hangulatát és integrált zöldfelületi hálót hoz létre.

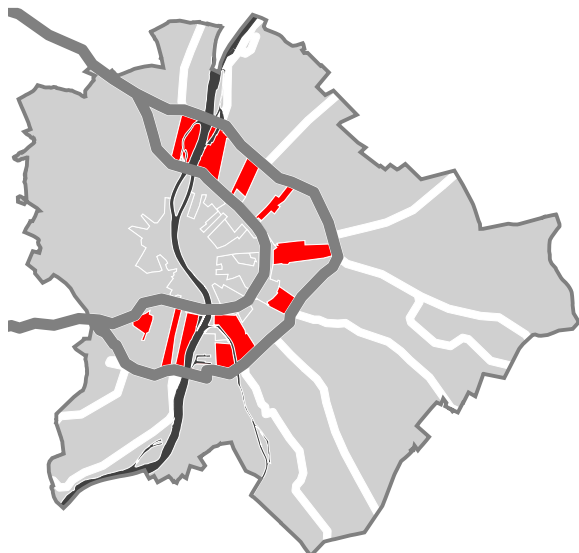
4. Az „INTEGRÁCIÓ” a várostérség településeivel a budapesti agglomeráció és a Budapesthez mindennapi életük során szorosan kapcsolódó települések összekapcsolására utaló fogalom. A „várostérség” – mint együttműködő települési együttes – szűken és tágan is értelmezhető, de itt a szervezeti-, működtetési-, és funkcionális együttműködésre alkalmas kapcsolatokat kell érteni. A települések együttműködése, működésük integrációja jelentős megtakarításokat és számottevő munkahelyteremtő erőt jelenthet. A szakirodalom alapján („West-law”) csökkenthető a műszaki- és szociális infrastruktúra költsége és növelhető a munkahelyek aránya.

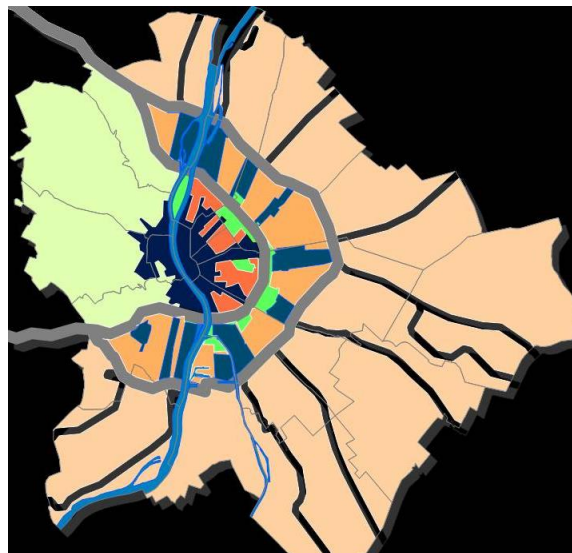
Az „eklektikus város”

a „külső gyűrű”, a kertvárosi- és lakótelepi gyűrű

Az „Új város” az „eklektikus város” és a kertvárosi- és lakótelepi gyűrű közötti „átlapolás” központjai

Budapest városszerkezetének fejlesztése az agglomerációs térség integrálásával válhat teljessé

KULCSSZAVAK: TRADÍCIÓ, MEGÚJULÁS, ÖNELLÁTÁS, INTEGRÁCIÓ

Összefoglalva az alábbi fejlesztési kulcsszavak értelmezése javasolható:

„Eklektikus város”

TRADÍCIÓ

REvitalizáció, REhabilitáció, REstauráció

„XXI. századi város”

MEGÚJULÁS

INnováció, INtuíció, INTenzitás és hatékonyság

„Külső gyűrű”

ÖNELLÁTÁS

fenntarthatóság és reziliencia

„Várostérség”

INTEGRÁCIÓ

együttműködés és méretgazdaságosság

ÖSSZEFOGLALÓ

Az előző négy fejezet megkísérelte felvázolni azokat a kiinduló adatokat, folyamatokat, amelyek segíthetik a Liget Budapest program térben és időben történő elhelyezését, a városszerkezeti összefüggések értelmezését, a fejlesztések hatásainak értékelését. A Városliget a Budapestre látogató turisták, a hazai vendégek és a budapesti polgárok kedvelt pihenő és rekreációs területe, amely szinte teljes komplexitásában hordozza Budapest jellegzetességeit.

1. **A múzeumok** sajátosságai, új helyre költöztetésének szükségessége, jelenlegi elhelyezésük problémái alkotta az egyik adottság-csoportot. Megállapítható, hogy a Városliget intézményeinek látogatottsága az 1960-as évek közepén magasabb volt, mint ma. A budapesti múzeumok látogatottsága 2006-ben több mint 40%-kal magasabb volt, mint 2012-ben.
2. **A város** fejlődéstörténete, a kulturális intézményrendszer történetileg kialakult sajátosságai, területi elhelyezkedésük és térbeli kapcsolatrendszereik ismertetése alkotta a másik csoportot. Budapest fejlesztési és rendezési terveiben a Városliget fejlesztése kiemelt helyet foglal el. Így a program célkitűzéseinek jelentős része közvetlenül vagy közvetve kapcsolódik a „Budapest-2030 hosszútávú fejlesztési koncepció” (VFK) célkitűzéseéhez, illetve az abban meghatározott feladatokhoz (17 célból 11-hez (64%) kapcsolódnak tervezett fejlesztés elemei, 5 célhoz (29%) közvetlenül, 6 célhoz (35%) közvetve). Az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) hét akcióterületének egyike a Városligetet is magában foglaló 3. számú akcióterület. A jóváhagyott Városliget Építési Szabályzat szabályozza az építési lehetőségeket és követelményeket.
3. **A Liget** és Budapest gazdag történeti múltjának főbb szakaszai bemutatták azt a fejlődési utat, amit a főváros és a Városliget járt be. A mába helyezve Nebbien tervét, érzékelhető, hogy számos elem utal az eredeti tervre, de a vasút, az Állatkert, a millenniumi építkezések, a Városligeti tó átalakítása, a Kós Károly sétány és a földalatti nyomvonalának átalakítása, olyan változtatások voltak, melyek lényegében alakították át Nebbien tervének koncepcióját. A Városliget átfogó és teljeskörű regenerálása során meg kell alkotni a mai Városliget értékeinek, a világ egyik első közparkja megmaradt értékeinek integrálásával a XXI. század közparkját, melybe integrálódnak a meglévő és a tervezett kulturális funkciók (múzeumok, Állatkert bővítése stb.).
4. **Budapest** fejlődésének következő szakasza az egyértelmű prioritások, a közgazdaságilag is fenntartható, a legnagyobb állandó üzemeltetési költségeket csökkentő fejlesztések és a működést javító igényes kiegészítések kora lehet, mely megőrzi a tradicionális értékeket, de teret enged az innovációnak a legszélesebb értelemben.

MÚZEUM + VÁROS | LIGET | BUDAPEST

A Városligetben tervezett fejlesztések városszerkezeti hatásainak értékelése a Liget Budapest program jelenleg ismert elemein, a területre vonatkozóan elérhető dokumentációk megállapításain és a vonatkozó jogszabályok előírásain alapul.

MÚZEUMOK LÉTESÍTÉSE

A múzeumokkal foglalkozó fejezet bemutatta a meglévő és tervezett közgyűjteményi épületeket. Múzeumok létesítése bővítése minden városban a kulturális élet felpozíciójával jár. A vonzó gyűjtemények korszerű környezete elősegíti a kultúra terjesztését, látogatókat vonz, ami kihat a környezet fejlesztésére is. Az új működési feltételek lehetővé teszik a legkorszerűbb megoldások, installációk, oktatási és ismeretterjesztési megoldások alkalmazását, ezzel a kultúra terjesztését. Az új kiállítások új rétegeket szólíthatnak meg. A tervezett közgyűjtemények megfelelő elhelyezéséről a magyar államnak kell gondoskodnia.

A Néprajzi Múzeum elhelyezését az épület Kúria céljára történő visszaadása szükségessé teszi és az új épület biztosítja a közgyűjtemény kibontakozásának lehetőségét, a jelenleg raktárban pihenő értékek bemutatását.

Az új Magyar Nemzeti Galéria elhelyezését, a szétválasztott (1957) Szépművészeti Múzeum újraegyesítésére vonatkozó döntés teszi indokolttá. A Szépművészeti Múzeum közelébe költözést több indok is alátámasztja: egyrészt a magyar és az egyetemes, másrészt a történeti és a kortárs képzőművészet gyűjteményeinek újraintegrálása, harmadrészt a közös restaurálási és raktározási háttér hatékonyabb kihasználása.

A Magyar Fotográfiai Múzeum a világhírű magyar fotográfiának, a Magyar Zene Háza a magyar zenei kultúrának biztosít új épületet. A Magyar Építészeti Múzeum elhelyezése több évtizedes hiányt pótol.

Környezetfejlesztési szempontból a múzeumok létesítése kedvező, mert nemzetközi tapasztalatok alapján pozitív hatást gyakorol a kulturális életre, a turizmusra, a település egészére, közvetlen környezetére egyaránt.

A hatások értékelése az alábbi szempontokra és változásokra tér ki:

- [illegible]

- egyéb hatások.

60

TELEPÜLÉSSZERKEZETI VÁLTOZÁSOK

A változtatások a Hungária körúton belül, a történeti városmaghoz sorolható területen valósulnának meg, de a fejlesztések hatása nem áll meg a tervezési terület határainál, messze túlnyúlik azon.

1. Városszerkezeti értelemben a tervezett fejlesztések „hatásterülete” jelentősen túlnyúlik a Városliget határain. A Vágány utca menti területek fejlesztése, a közlekedési rendszer átalakítása, az Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ megvalósítása, a környezet regenerálásának megindítása, a Stefánia vonalának átértékelődése, a Puskás Ferenc Stadion térségével történő együttműködés lehetőségei történő, a kapcsolódó terésvárosi, erzsébetvárosi és zuglói területek összefüggései további előkészítést igényelnek. Ugyanakkor ezek a területi hatások – konkrét szándékok, döntések hiányában – jelenleg közvetettek és csak városszerkezeti értelemben körvonalazottak. A hatásterületen várható jelentős infrastruktúra és környezet-fejlesztést igénylő komplex regenerációs beavatkozások, fejlesztések előkészítése, megvalósíthatósága jelenleg bizonytalan.

A Városliget és a tervezett múzeumok fejlesztésének hatása kedvező, mert a rekreációs és kulturális funkciók megerősítése felértékeli a környezetet, ezzel megteremtve a lehetőséget egy nagyobb városszerkezet-fejlesztési folyamat elindításához, kiteljesítéséhez. Ugyanakkor elkerülhető, hogy tervezett beavatkozás a rozsdamezős fejlesztéshez kapcsolódó költséges és időigényes fejlesztési folyamatok elmaradása esetén „fejlesztési vákuum”-ba kerüljön.

2. A Városliget zöldfelületeinek kiterjesztése

A történeti városmag integráns részét képező Városliget zöldfelületeinek átfogó felújítása – ami a Liget Budapest Projekt egyik célkitűzése – a belső városmag karakterének megerősítését is szolgálja⁴¹. A zöldfelületek kiterjedésének 58%-ról 65%-ra növelése, a funkcionális összetétel gazdagítása, a terület minőségi színvonalának emelése összhangban áll a Világörökség részét képező Andrássy út igényességével és értékével.

A hatás kedvező, mert a Városliget, mint városi közpark alapvetően rekreációs funkciója a park átfogó felújításával megnövekszik, a zöldfelületek kiterjedése 58%-ról 65%-ra növekszik, a park használat minősége az egységes kertépítészeti koncepció alapján javul.

⁴¹ A park megújítására a Liget Budapest Projekt keretében kert- és tájépítészeti pályázat kerül kiírásra 2015-ben.

3. A zajos, illetve a környezetet erősen terhelő funkciók megszüntetése, átalakítása.

A fejlesztések során a Városligetben található szórakoztató létesítmények átalakulnak, egyesek megszűnnek. A korabeli Városerdő vonzását erősítő, hangulatát megalapozó szórakoztató berendezések, mutatványosok jelentősége mára teljesen megváltozott. A volt ligeti vurstli – bár gyönyörű védett emlékei ma is állnak – versenyképtelen a XXI. századi tematikus parkok nyújtotta fantasztikus technikai csodákkal, amelyek sokkal nagyobb területet igényelnek, zajosak és jelentős forgalmat vonzanak, ezért általában a városok szélén helyezik el azokat⁴².

Kedvező változás a Petőfi Csarnok megszűnése is, amely rendezvényeivel terhelte a parkot.

A hatás kedvező, mert ez is a Városliget közpark funkcióit erősíti, a zajos, jellemzően lökésszerű forgalmat generáló Vidámpark és a Petőfi Csarnok helyét az ismeretterjesztés új intézményei töltik ki.

4. A Dózsa György út fontos forgalomelosztó szerepet tölt be a belső városmag Nagykörúton kívüli részén, a Városliget szélén köti össze a Dunapartot a Kerepesi úttal. Ezen a „peremen” P+R parkoló alakult ki, amely növeli a Városliget és környezete terhelését (a Dózsa György úton és a határoló utakon jelenleg összesen 2.350 parkoló található).

A hatás kedvező, mert a Városligetben a P+R parkolás megszűnik.

5. Az átmenő forgalom megszüntetése a Kós Károly sétányon

A Kós Károly sétány átmenő forgalmának megszüntetése, valódi sétánnyá alakítása az egyik legjelentősebb városszerkezeti beavatkozás. Hatása kettős:

3.1. megszűnik a világörökségi helyszínt átmetsző nemzetközi-, térségi átmenő forgalom, vagyis az M3 autópálya bevezető szakaszán a Moszkva – Budapest nemzetközi kommunikációs és piaci folyosó forgalma nem jut akadálytalanul az Andrassy úton át a forgalom a Belvárosba;

3.2. az átmenő forgalom megszüntetése a forgalom más útvonalakra történő átertelődéséhez vezethet, de megfelelő szervezéssel – esetenként kiegészítő beavatkozásokkal – elérhető, hogy

3.2.1. egyrészt a Belvárosba történő egyszerűbb bejutás miatt az M3 autópálya – Andrassy út megközelítést használók meg se jelenjenek a térségben,

3.2.2. másrészt a forgalom megfelelően elosztva, több útvonalon jusson a városi úthálózatra.

A hatás kedvező, mert a Városligeten keresztülvezetett átmenő forgalom megszűnik.

42 Európa legvonzóbb szórakoztató parkjait évente 1-5 millió látogató keresi fel.

A legújabb az „Adventure World Warsaw” tematikus park Lengyelországban 2015-ben nyílik meg: 230 hektár, 600 millió euró költség, hat tematikus park 50 attrakció és számos látványosság, évi 2,5 millió látogató <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=1454753>

A Kós Károly sétány átmenő forgalmának megszüntetése után a környező útvonalakon – a forgalom körültekintő elosztása mellett is – megnövekvő forgalom az érintett útvonalak mentén a lakossága számára kedvezőtlen, ugyanakkor a megszűnő P+R parkolók által jelenleg generált forgalom megszűnése legalább részben kompenzálja a többletterhelést.

6. A Dózsa György út menti P+R parkolók megszüntetése

A Dózsa György út fontos forgalomelosztó szerepet tölt be a belső városmag Nagykörúton kívüli részén, a Városliget szélén köti össze a Dunapartot a Kerepesi úttal. Ezen a „peremen” P+R parkoló alakult ki, amely növeli a Városliget és környezete terhelését (a Dózsa György úton és a határoló utakon jelenleg összesen 2.350 parkoló található).

A hatás kedvező, mert a Városliget szélén a P+R parkolás megszűnik.

7. A Dózsa György úti P+R parkolók áthelyezése és a parkolási lehetőségek korlátozása

A P+R parkolók áthelyezése és a parkolás korlátozása kedvezőtlenül érinti a Dózsa György úttól a városközpont felé fekvő sűrűn beépített területek (VI., VII., a XIV. kerület) lakosságát, mert a környező szűk utcákban a parkolás nem vagy csak további átgondolt fejlesztésekkel kezelhető.

A környező területek lakossága számára a parkolási lehetőségek csökkenése kedvezőtlen, ugyanakkor az érintett útszakaszokon a P+R parkolókat megközelítő forgalom megszűnik.

TERÜLETFELHASZNÁLÁSI VÁLTOZÁSOK

8. A Fővárosi Állat és Növénykert területének egyesítése a volt Vidámpark területével

A Városliget életében új szakaszt jelent a Vidámpark megszűnése (2013) és területének a Fővárosi Állat- és Növénykerthez csatolása, ami lehetővé teszi, hogy a népszerű intézmény jobb működését, fejlődését új pályára állítsák. Az egykori vurstli, később Angolpark védett játéka – a hullámvasút, a barlangvasút, a mesecsónak és a körhinta – is megmaradnak. Kedvező változás a Petőfi Csarnok megszűnése is, amely rendezvényeivel terhelte a parkot. „A tervek szerint két fő bemutatási egység jönne létre [...] az egyik a Mesepark, a másik a [...] Pannon Park”, mely bemutatja a Kárpát-medence 10-15 millió évvel ezelőtti világát. A Liget Budapest Projekt részét képező csaknem két hektárnyi „biodóm” egyik felén a pannon ősvadon, a másik részében pedig a pannon tenger akvárium kerülne kialakításra.⁴³ Az egykori vurstli, később Angolpark védett játéka – a hullámvasút, a barlangvasút, a mesecsónak és a körhinta – is megmaradnak.

Kedvező változás a volt Vidámpark és az FÁNK egyesítése és fejlesztése.

43 <http://www.zoobudapest.com/rolunk/fejlesztések/pannon-park>

9. A Dózsa György úti volt „felvonulási tér” megszüntetése

A Dózsa György út ~300 méteres hosszban ~80 méterrel megnövelt szélességű burkolt felülete (parkolók, egyéb burkolt felületek) megszűnik, ennek egy részén múzeumok és a hozzájuk tartozó építmények kerülnek elhelyezésre, illetve zöldfelületek alakulhatnak ki. A Dózsa György út mentén elhelyezett közgyűjteményi épületek beépített alapterülete együttes ~9.450 m², ami lényegesen kisebb, mint a Dózsa György út megszűnő burkolt felülete. A Magyar Építészeti Múzeum és a FotóMúzeum Budapest és Néprajzi Múzeum összes beépített alapterülete (~9.450 m²) a mai burkolt felületeken jön létre, a zöldfelületek csökkenése nélkül és valószínűsíthető, hogy a tervezett beépítéssel egyidejűleg zöldfelületek is kialakulnak a ma burkolt felületek átalakulása során.

Kedvező változás, amely a park rekonstrukciójának része és a múzeumi épületek ezen a területen történő megvalósítása mellett is növekszik a zöldfelület.

10. A beépített területek növekedése

A városligeti park 911.572 m² kiterjedésű területén a bontások után megmaradó 28.000 m² mellett – az új múzeumok építészeti terveinek jelenlegi készülsége alapján – ~29.450 m² új beépített alapterülettel lehet számolni. Ez összességében 57.450 m² (a bontások után megmaradó és új) beépített alapterületet, azaz 6,3% beépítettséget jelent, ami kisebb, mint a megengedett 7,0%. Az új múzeumok megvalósítását előkészítő nemzetközi építészeti tervpályázat már kihirdetett nyertes pályaműveinek becsült adatai és a Magyar Nemzeti Galéria – Ludwig Múzeum épületének becsült⁴⁴ beépített alapterülete alapján az új épületek bruttó alapterülete mintegy -11.000 m²-rel kisebb, mint a Városligeti Építési Szabályzat alátámasztó munkarészeiben⁴⁵ feltételezett összes beépített alapterület.

A nemzetközi építészeti tervpályázat nyertes pályaműveinek adatai alapján a Dózsa György út mentén tervezett Magyar Építészeti Múzeum és a FotóMúzeum Budapest és Néprajzi Múzeum összes beépített alapterülete ~9.450 m², ami lényegesen kisebb, mint a Városligeti Építési Szabályzat alátámasztó munkarészeiben feltételezett méret. Így annak ellenére, hogy a Magyar Zene Háza nyertes pályaművének alapterülete nagyobb, mint az előírányzott bruttó 2500 m² (nettó 2.000 m²), még a Magyar Nemzeti Galéria – Ludwig Múzeum elhelyezésére lehatárolt terület (építési hely) teljes terjedelmével számolva is kevesebb lenne a beépítettség, mint a Városligeti Építési Szabályzat alátámasztó munkarészeiben előírányzott érték.

⁴⁴ A Városligeti Építési Szabályzat alátámasztó munkarészeiben hivatkozott adatok kerültek felhasználásra, mert a jelen hatástanulmány kidolgozásakor a még el nem bíralt nemzetközi tervpályázat végeredménye nem ismert

⁴⁵ Városligeti Építési Szabályzat / 03_1_Alatamaszto.pdf / 3-9. oldal

A tervezett Magyar Nemzeti Galéria – Ludwig Múzeum és a Magyar Zene Háza környezetében elbontandó épületállomány a Petőfi Csarnok esetében $\sim 6.200 \text{ m}^2$, a Hungexpo telephelyén $\sim 2.600 \text{ m}^2$, azaz összesen $\sim 8.800 \text{ m}^2$. A két múzeum összes becsült bruttó beépített alapterülete és a bontásokat is figyelembe véve a városligeti park területén $\sim 1,0-1,3 \%$ körüli növekményt eredményez, ami megfelel a Városligeti Építési Szabályzat előírásainak.

A többi tervezett múzeum

- egyrészt a Dózsa György út mentén, jelenleg burkolt felületeken valósulna meg
- másrészt a nemzetközi építészeti tervpályázat nyertes pályaművei lényegesen kisebb alapterületet használtak fel, mint a Városligeti Építési Szabályzat kidolgozása során becsült.

A jelenlegi – a Dózsa György út burkolatán kívüli – városligeti park területén tervezett új épületek $\sim 1,0-1,3\%$ -kal növelik a beépítettséget, de a burkolt felületek jelentős csökkentése így is lehetővé teszi a zöldfelületek jelentős növelését.

A beépítettség emelkedése kedvezőtlen, ugyanakkor az kedvező, hogy a megnövekedett beépítettség jellemzően a meglévő épületek és burkolatok bontásával felszabadított területen valósul meg.

11. A Petőfi Csarnok épületének és az épület burkolt környezetének bontása

A Petőfi Csarnok (PeCsa) épületének és burkolt környezetének helyére tervezett új múzeumok megvalósítása közelít az eredeti állapothoz (a mai Petőfi Csarnok helyén eredetileg álló Iparcsarnok alapterülete $\sim 14.000 \text{ m}^2$ volt, míg az ide tervezett közgyűjteményi épületegyüttes ennél kisebb beépített alapterületet igényel).⁴⁶ A Magyar Nemzeti Galéria – Ludwig Múzeum nemzetközi építészeti tervpályázat eredményei alapján állapítható meg a végleges mérték⁴⁷.

A tervezett változás semleges vagy kedvező a zöldfelületek szempontjából;

kedvező ugyanakkor, hogy a Petőfi Csarnok korábbi rendezvényeinek lökészerű terhelése nem éri el az új múzeumi épületek időben elosztott várható látogatottsága

⁴⁶ „A Városliget az 1800-as évek végén a nagy kiállítások színterévé vált. 1885-ben itt épült fel a mai PeCsa elődje, az Iparcsarnok, Kohn János (a Schlick-gyár későbbi vasszerkezeti tervezője) és Ulrich Keresztély (többek között a Műegyetem tanára és a ferencvárosi Elevátorház tervezője) tervei szerint. A neoreneszánsz stílusú, téglából, kőből, vasból és üvegből épült csarnok alapterülete meghaladta az 14 000 négyzetmétert!” Forrás: <http://hg.hu/cikkek/varos/11111-meddig-mehetunk-meg-el-a-pecsaba>

⁴⁷ Az Új Nemzeti Galéria - Ludwig Múzeum épületére új, nemzetközi, nyílt, kétfordulós építészeti tervpályázat első szakaszán több világhírű tervezőiroda indul, köztük Jean Nouvel, illetve David Chipperfield irodája, a Mecanoo, a Nieto Sobejano Arquitectos, a Sejima and Nishizawa and Associates (SANAA), a Snohetta, valamint a gmp International GmbH architects and engineers, a Leonhardt, Andrae und Partner Beratende Ingenieure VBI AG, a ZWP Ingenieur - AG és a bogner.cc KG irodákból álló konzorcium és a Henning Larsen Architects SA, az Arup Engineering, a Gallagher and Associates és a Transsolar Energietechnik GmbH-ből álló konzorcium. Három magyar tervező is bekerült a meghívott tervezők közé: Zoboki-Demeter & Társai Építésziroda, a Balázs Mihály vezette iroda a BME Építésztechnika Karával és a Földes és Társai Építésziroda, Buro Happold Engineering, Ken Smith Landscape Architect, Davis Brody Bond Architects and Planners alkotta tervező csoport. A terveket 2015. április közepéig bírálják majd el.

12. A HUNGEXPO épületeinek bontása

A HUNGEXPO épületeinek bontása elősegíti, hogy a parkon belüli beépített területek kiterjedése összességében a jelenlegihez közelítsen:

12.1. Így egyrészt a parkon belüli beépítettség legalább szinten maradásával lehet számolni,

12.2 másrészt azonban az ide tervezett épület kiszolgálása csak a parkon keresztül biztosítható.

A változás semleges vagy kedvező a zöldfelületek szempontjából, ugyanakkor kedvezőtlen, hogy az ide tervezett épület kiszolgálása és megközelítése csak a parkon keresztül lehetséges.

A terhelés megfelelő kezelése külön figyelmet igényel (a parkot feltáró üzemeltetési és egyéb célú közlekedési útvonalak összehangolása, üzemeltetés, közlekedésszervezés).

13. A Városliget jelenleg burkolt felületeinek csökkentése

A Városligetben a burkolt felületek aránya igen magas⁴⁸. A 982.050 m² területből 56.072 m² beépített, 565.059 m² zöldfelület és 6233 m² vízfelület, azaz a burkolt felületek kiterjedése: 354.386 m² (36,1%)⁴⁹. A Városliget ingatlan jelenlegi zöldfelületi aránya 58%,⁵⁰ a tervezett változtatások után 65%-ra nő. A változás jelentős: +7% (68.743 m²), ami közel akkora, mint a világörökségi helyszínek a Városliget területére jutó része (a Hősök tere együttese ~67.000 m²).

Kedvező, hogy a csökkenő burkolt felületek és helyükön zöldfelületek kerülnek kialakításra és a Városliget zöldfelületeinek kiterjedése a burkolatok csökkenésének révén 65%-ra emelkedik.

SZABÁLYOZÁSI ELEMELK

14. A jóváhagyott Városliget Építési Szabályzat paraméterei megfelelnek a vonatkozó törvényben és az alkalmazandó jogszabályokban foglaltaknak.

Kedvező, hogy a tervezett paraméterek a zöldfelületek kiterjesztését, a Városliget regenerálását, a városi park, a kulturális értékek megőrzését és minőségének fejlesztését szolgálják, elősegítik a környezettől idegen funkciók megszüntetését, illetve korlátozzák új környezetidegen használati módok kialakulását.

48 A 354.386 m² burkolt felület akkora, mintha az Kós Károly sétány és az Ajtósi Dürer sor közötti területet a Dózsa György út mai térfalától a Vajdahunyad várig burkolt lenne!

49 A 354.386 m² burkolt felület akkora, mintha az Kós Károly sétány és az Ajtósi Dürer sor közötti területet a Dózsa György út mai térfalától a Vajdahunyad várig burkolt lenne!

50 Forrás: Városliget Építési Szabályzat, Helyzetfeltáró, helyzetelemző munkarész 2014. március, 67. oldal
forrás: www.budapest.hu

KAPCSOLATOK

15. A közlekedési rendszer radikálisan átalakul

A Városliget közlekedési rendszere alapjaiban változik meg azzal, hogy megszűnik az átmenő forgalom (Kós Károly sétány), áthelyezésre kerülnek a P+R parkolók, továbbá radikálisan csökken a park peremén elhelyezett parkolóhelyek száma.

Kedvező, hogy a Városliget tervezett megközelítése, feltárása és közlekedési kapcsolat-rendszere a tervezett zöldfelületi-, rekreációs-, ezen belül a tervezett kulturális funkciókat szolgálja (lásd még: településszerkezeti változások).

16. Kerékpárutak a parkban

A kerékpárutak a Városligetben védett útvonalakon haladhatnak, kedvező körülmények között.

Kedvezőbb a kerékpáros közlekedés vonalvezetése.

17. Közösségi közlekedés a parkban

A tervezett fejlesztések eredményeként a Városligeten csak a 70-es trolibusz „vág át” – ami elősegíti a közgyűjtemények elérését is – az összes többi viszonylat a park peremén halad.

Kedvezőek a közösségi közlekedési kapcsolatok módosításai, amelyek a terület feltárásának egyszerűsítését célozzák.

18. A Városliget látogatottságának növekedéséből származó többletterhelés

A Liget Budapest Projekt becsült adatai alapján a tervezett összes többlet múzeum-, illetve intézménylátogató +2.116.000 fő/év, a növekmény alapján becsülhető többletterhelés a teljes Városligetben (~98 hektár) 6,57 fő/hektár/óra értéket eredményez, ami a parkra (~56 hektár) vonatkoztatva 11,50 fő/hektár/óra⁵¹.

A számítás alapján a parkhasználat intenzitása, az egyidejű látogatósűrűség legfeljebb ~10-12%-kal emelkedne (bár egyes intézmények látogatói valószínűleg kisebb arányban jelennek meg a park látogatói között, amint arra a BCE vizsgálat eredménye is utal; például a Széchenyi fürdő, a Fővárosi Állat- és Növénykert vagy a Fővárosi Nagycirkusz látogatószáma jelenleg 2.342.000 fő, távlatban becsült forgalma 2.650.000 fő, ami az összes intézménylátogató mintegy fele!

51 A parkhasználat sűrűségének, illetve egy kapacitásának elfogadott maximuma 40-50 fő/hektár.
<http://www.nerrs.noaa.gov/doc/siteprofile/acebasin/html/modules/landuse/lmtourism.htm>
 hivatkozás: Hall, J.M. 1974. The capacity to absorb tourists. Built Environment 3:392-397.

19. A Városliget látogatóinak térbeli megoszlása

A Városliget terhelését az új közgyűjteményi épületek növelik, még akkor is, ha a lökésszerű látogatóforgalmat eredményező nagyrendezvények lehetősége a Petőfi Csarnok elbontásával csökken. A Magyar Nemzeti Galéria – Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum és a Magyar Zene Háza látogatóinak becsült száma ~750.000 fő (ma: ~392.000 fő). A parkot is használó többlet-látogató becsült száma ~250.000 fő/év. A látogatók térbeli eloszlása az új múzeumok megvalósulásával javul.

Kedvező, hogy a közgyűjtemények megvalósításához köthető többlet látogatószám várhatóan megoszlik a közgyűjtemények környezetében, így a jellemzően a Városliget peremén elhelyezett új épületek telepítési módja is elősegíti a parkhasználók egyenletesebb eloszlását.

20. A Liget Budapest Projekt becsült adatai alapján a tervezett összes többlet múzeum-, illetve intézménylátogató 2.116.000 fő/év, ami átlagosan 5797 fő/nap látogatót eredményez (9 órára bontva 644 fő/óra); közülük csak minden harmadik jelenik meg parkhasználóként is.

	nap	tavas	nyár	ősz	tél	összesen
hétköznap	5	3 617	7 234	3 617	3 617	
hétvége	2	7 234	14 468	7 234	7 234	
hetente		32 554	65 108	32 554	32 554	
összesen		423 200	846 400	423 200	423 200	2 116 000

11. táblázat: A többlet látogatók száma „A Városliget parkhasználati felmérése 2014.” adatai, mutatói alapján

Valószínűsíthető, hogy a látogatók számának jelentős hányadát adó intézmények (Fővárosi Állat és Növénykert, Széchenyi fürdő stb.) távlati látogatói várhatóan az átlagosnál kisebb arányban jelennek meg aktív parkhasználóként is.

Kedvező, hogy a parkhasználók számának növekedése ellenére a park terhelése várhatóan csak kisebb arányban emelkedik, mert az új intézményekkel megjelenő új használók csak részben jelennek meg parkhasználóként⁵².

52 A parkhasználat sűrűségének, illetve egy kapacitásának elfogadott maximuma 40-50 fő/hektár.
<http://www.nerrs.noaa.gov/doc/siteprofile/acebasin/html/modules/landuse/lmtoursm.htm>
 hivatkozás: Hall, J.M. 1974. The capacity to absorb tourists. Built Environment 3:392-397.

- 21.** A Városliget területének terhelését az ide kerülő új közgyűjtemények növelik, még akkor is, ha a nagy, lökészerű látogatóforgalmat eredményező nagyrendezvények lehetősége a Petőfi Csarnok elbontásával csökken. A Magyar Nemzeti Galéria – Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum és a Magyar Zene Háza új látogatóinak száma ~750.000 fő.

A parkot is használó összes többletlátogató becsült száma 31%, azaz ~232.500 fő/év.

(lásd még: „A tervezett intézmények becsült látogatottsága” fejezet).

Kedvező, hogy a közgyűjtemények megvalósításához kötődő többlet látogatószám várhatóan megoszlik a közgyűjtemények környezetében, így a diszperz módon – jellemzően a Városliget peremén – elhelyezett új épületek telepítési módja is elősegíti a parkhasználók egyenletesebb eloszlását.

- 22.** A Városligetet korábban már lényegesen többen is látogatták; az 1960-as évek közepén ~4.750.000 fő is megfordult volt a ligeti intézményekben. A mai látogatottság közel egymillió-százezer fővel kevesebb. Ugyanakkor a távlatilag becsült látogatószám mintegy 530.000 fővel növekedik. A legnagyobb látogatottsághoz mérten, a fenti arányok mellett (az intézmények látogatóinak kevesebb, mint harmada jelenik meg, mint többletlátogató a parkban). Az évente 164.300 fő ($530.000 \cdot 0,31$) többletlátogató fogadása 3-5% növekedést jelentene a Városliget forgalmában.

Kedvező, hogy a parkhasználók számának növekedése ellenére a park terhelése várhatóan csak kisebb arányban emelkedik, az új intézményekkel megjelenő új használók csak részben jelennek meg parkhasználóként.

- 23.** A Városligetben tervezett fejlesztések egyik nehézsége és kockázata az, hogy a városi park és a lakóterületi közpark (használata alapján gyakran közkert) funkciók milyen arányban keverednek benne. A Városliget látogatóinak (5.200.000 fő) 80%-a a szomszédos, jellemzően az Erzsébetvárosból és Zuglóból érkezik (4.160.000 fő), amint azt a Városliget Építési Szabályzat alátámasztó munkarészei is rögzíti:

„A Városliget parkhasználati felmérése c. tanulmány szerint (készítette: Budapest Corvinus Egyetem) a park terület látogatóinak 80 %-a a környező lakóterületekről érkezik. A parkot látogatók forgalmának megoszlása a közlekedési eszköz szempontjából:

- 40% gyalogos,
- 39% tömegközlekedés (15 % MILLFAV, 15 % trolibusz, 9 % autóbusz)
- 15% személygépkocsi,
- 6% kerékpár.”⁵³

A parkhasználók, tehát ~4.160.000 fő/év forgalmat jelentenek (a máshonnan érkező parkhasználó: ~1.040.000 fő/év), míg az intézmények látogatói közül a parkot is látogatók száma – a mai arányok mellett – mintegy 1.612.000 fő/év ($5.200.000 \cdot 0,31$). A nemzetközi, országos, fővárosi vonzást jelentő intézmények, látnivalók és a környező lakóterületeket szolgáló zöldfelületi funkciók eltérő igényeket, eltérő használatot eredményeznek. A funkciók megfelelő arányainak kialakítása és a megfelelő területek kijelölése gondos tervezést igényel. A távlati Városliget intézményeit látogatók és a parkhasználók aránya komplementer.

Kedvező, hogy a szomszédos, jellemzően az Erzsébetvárosból és Zuglóból érkező látogatók és a nemzetközi, országos, fővárosi vonzást jelentő intézmények parkhasználói térben is időben más-más parkhasználatot jelentenek, ugyanakkor ezek megfelelő kialakítsa, részleteinek átgondolása a Városliget zöldfelületi kialakításának és az intézmények környezetalakításának legnagyobb kihívása, egyben kockázata.

Budapest közparkjai és erdői a jellemzően lakófunkciót is tartalmazó tömbök kiemelésével, a kapcsolatok erősítésével

24. A távlati Városliget megfelelő kialakításának másik fontos eleme a városi park használati módjának kor és érdeklődési kör szerinti kiegyensúlyozása. Jelenleg a Városligetből szinte hiányoznak az iskoláskorú gyerekek⁵⁴. Egy olyan parkban, amely küldetése szerint a családok közös pihenését, rekreációját, szórakozását szolgálja a legfiatalabbak korosztályának igényei nem hagyhatók figyelmen kívül. Ma a fővárosi és a kerületi önkormányzatok erőfeszítései ellenére a város még mindig nem elég gyermekbarát. A különböző közlekedési módok, forgalmak keveredése, a sétányok, burkolatok kialakítása, állapota nem kedvez, babakocsival, háromkerekű biciklivel karikázó pici gyerekekkel vagy akár kerekesszékekkel a Városligetbe látogatóknak. A felmérés szerint a Városliget legkedveltebb pontjai a Vajdahunyadvár, a Csónakázó-tó és a Királydomb, a legkevésbé kedvelt területei a Petőfi Csarnok, a Sörsátor, és a Hősök tere.⁵⁵ A turizmus és az hazai intézménylátogatók leggyakrabban a legkevésbé kedvelt Hősök terén fordulnak meg, míg a legjelentősebb új közgyűjtemények a Petőfi Csarnok helyére kerülnek. **Kedvezőtlen, hogy a gyerekes családok, az iskolás gyerekek korosztályáról a jelenlegi tervek nem rendelkeznek, pedig kiváló lehetőséget kínál a Városliget átszervezésére, hogy a látogatók célterületei elkülönülnek.**

54 forrás: <http://epiteszforum.hu/a-varosliget-parkhasznalati-vizsgalata-2013-20141>

55 forrás: <http://epiteszforum.hu/a-varosliget-parkhasznalati-vizsgalata-2013-20141>

EGYÉB HATÁSOK

A Liget Budapest Projekt keretében megvalósuló múzeumok elhelyezésének módja a program egyik legtöbb oldalról elemezhető része. Bár az új nemzeti közgyűjteményi épületegyüttes, a Múzeum Negyed létrehozásával összefüggő 1353/2011.(X.20.) és 1031/2013.(I.30.) számú kormányhatározatok, valamint Városliget megújításáról és fejlesztéséről szóló 2013. évi CCXLII. törvény alapján a helyszín egyértelműen definiált, a lehetséges megoldások átgondolása nem része a hatások vizsgálatának, ugyanakkor nem megkerülhető témakör.

A közgyűjtemények reprezentatív környezetet igényelnek, éppen kulturális missziójuk teljessége érdekében. A lehetséges helyszíneket több szempont szerint is lehet csoportosítani, de olyan helyszíneket célszerű vizsgálni, amelyek kellően vonzóak, a budapestiek, a hazai látogatók és a turisták egyaránt könnyen elérhetnek, a turisták által kedvelt területeken közelében vannak. Gondolni kell a Budapesten kívülről érkező látogatókra, a vidékről vagy külföldről turistabuszokkal, személygépkocsikkal érkezők megfelelő fogadására, de arra is, hogy mozgásuk a város belső területeinek további jelentős terhelése nélkül biztosítható legyen, illetve a járműveket a belső városmagon kívül lehessen elhelyezni.

MÚZEUMOK A ROZSDAÖVEZETBEN

A „**Városterőség**” (az agglomerációs gyűrű) és a „**Külső gyűrű**” (a kertvárosi- és lakótelep gyűrű) a környezet zavarása nélkül nem vagy csak jelentős költségek árán és kétes hatékonysággal tehető alkalmassá a múzeumi fejlesztésekre, itt a hazai és külföldi turizmus is csak korlátozottan vonható be. A „**XXI. századi város**” a megújulásra érett és a jövőbeli Budapest városszerkezetének erősítésére is alkalmas terület, amely jelentős rozsdazónát foglal magában; a Budapesten fellelhető mintegy 3.650 hektár beépítésre kijelölt, de nem beépített és a több mint 1.100 hektár kihasználatlan terület egy jelentős része itt, a Hungária körút és a tervezett Körvasúti körút közötti zónában fekszik.

E zóna – Budapest 2005. évi Településszerkezeti Tervében az un. „átmeneti zóna” – hasznosítása kézenfekvőnek látszik, a közgyűjteményi épületegyüttes ide telepítése mégis komoly korlátozásokat eredményezne, éppen a legnagyobb jelentőségű és méretű múzeumok esetében.

Egy ilyen helyszínen csak jelentős korlátozásokkal lenne biztosítható a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria - Ludwig Múzeum + Kortárs Művészeti Múzeum közös működtetésének feltétel-rendszere akkor is, ha az új múzeumok környezete egyébként alkalmassá tehető lenne e célra. A múzeumok elhelyezése nemcsak jól működő épületeket, de attraktív környezetet is igényel, ami ezeken – az egyébként a város fejlesztése szempontjából fontos területeken – kizárólag e fejlesztések kellően fókuszált területi prioritása esetén biztosítható.

Budapest beépítésre szánt, de beépítetlen területe 36,5 km², az V.+VI.+VII.+VIII.+IX. kerület területének közel másfélszerese (forrás: Budapest 2030)

Budapest kihasználatlan területei (használaton kívüli 260 Ha, beépítetlen műszakilag igénybevett 877 Ha, beépítetlen műszakilag nem igénybevett 910 Ha) (forrás: Budapest 2030)

Egy-egy kulturális projekt, akkor lehet hatékony, ha megfelelő minőségű szűkebb és tágabb környezetbe kerül. A szükséges források rendelkezésre állása esetén a projekthez tartozó közlekedésfejlesztés, közműépítés, a zöldfelületek igényes kialakítása elérhető, a szűkebb környezet attraktivitása biztosítható, de a tágabb környezet átfarmálása nagyságrendileg nagyobb költséget is időt igényel még abban az esetben is, ha a város és az érintett kerületek a kijelölt területre koncentrálnak fejlesztési eszközeiket, pénzügyi forrásait és kihasználják jogi, igazgatási eszközeiket. Ehhez pedig deklarált politikai akarat és megfelelő források is szükségesek. Ezek hiányában óriási kockázatot jelentene a múzeumok „kihelyezése”.

A problémát illusztrálja a Planetárium térségének sorsa. Az eredetileg a Városligetben működő Planetárium a Népligetbe, a város legnagyobb közparkjába helyezése idején, a kor egyik legkorszerűbb létesítménye volt. A terület kiválóan megközelíthető, érinti a Könyves Kálmán körút, az Üllői út, a 3. metró vonala, de közelében érkezik be az M5 autópálya, sőt a repülőtérre vezető út is. A Planetárium érdekes, vonzó programjai ellenére, mégsem tudott a környezet fejlesztésére jelentős hatást gyakorolni, a Népliget ma Budapest legnagyobb és legelhagyatottabb parkja, pedig a csatlakozó szomszédos Tisztviselő-telep értékes lakóterület.

Egy magyarországi planetárium létesítésének ötlete Tass Antal, a Sváb-hegyi csillagvizsgáló igazgatója fejében született meg (1920). Az első planetárium-műszer beszerzését Kulin György (1905-1989) csillagász kezdeményezte (1940). A planetárium létrehozása szintén az ő nevéhez fűződik. A Vidám Parkban helyezték el, ahol 1961. és 1968. között működött. Az új helyszínre vonatkozó döntés 1971-ben született meg, ekkor a Margit-sziget és a Gellért-hegy került fel. Végül a Népligetben valósult meg az új Planetárium (1977., Lux László és Tömör Tamás tervei alapján).

A Planetárium csekély hatást gyakorolt a környezetére

A Művészetek Palotája és környezete

Egy másik példa a Művészetek Palotája (MÚPA) és a Nemzeti Színház környezete. A MÚPA briliáns programjai és a Nemzeti Színház előadásai ellenére mégsem alakult ki a több funkciót megtestesítő kulturális sűrűsödés várt környezetre gyakorolt hatása, a pesti belváros déli irányú, dunaparti kiterjedése. Pedig a terület rendelkezik minden olyan környezeti elemmel, amely vonzóak lehet egy kulturális intézmény(csoport) számára. A Dunapart vonzó hely, rendezett és látványos parkfelületet alakítottak ki a vadonatúj, igényes irodaházakkal szegélyezett Soroksári út és a HÉV vonala között.

A terület mégsem tudott teljes mértékben a városi életbe integrálódni, napközben, a jólöltözött irodistákon kívül nem sok látogató fordul meg a területen. Ebben csak egy és nem is a legfontosabb összetevő, hogy a HÉV elvágja a területet a Dunától. A volt Vágóhíd, a volt BULAV, a volt VITUKI és a volt Nagyvásártelep kiterjedt, több tucat hektárnyi rozsdaoövet.

A környezet többi eleme sem túl vonzó, a Soroksári út, szervizúttal nyolc sávós keresztmetszete (plusz a villamos) és a keleti oldal funkciói, beépítése sem túlságosan attraktívak. A funkciók nem teremtenek kellemes sétára, kirakat-nézegetésre, teraszokon történő beszélgetésekre invitáló közeget, nem teremtődtek meg a „közteresedés” feltételei. És ez a lényeg; az ilyen közegre a még oly értékes kulturális funkciók jelenléte és erőfeszítései ellenére sem tudnak elegendő, hatékony hatást gyakorolni a környezet megváltoztatására. Mielőtt ellenpéldaként szóba kerülhetne a Millenáris Park meg kell jegyezni, hogy annak területe, a MÚPA és a Nemzeti Színház környezetének területéhez viszonyítva annak kevesebb, mint egyharmada, a környezete tradicionális budai városias beépítés és biztosított volt a projekt együtemű megvalósításának feltételrendszere is.

A rozsdaovezet másik gondja, hogy az építészeti, mérnöki, kultúrtörténetileg értékes, szép, megtartásra és újraélesztésre érdemes hosszabb-rövidebb (általában hosszabb) ideje használaton kívül álló, leromlott műszaki állapotú épületek kulturális célú újrahasznosítása esetén számolni az épület funkciót korlátozó hatásaival, amelyek megoldhatók, de költségesen vagy a korlátok elfogadásával. Az építészetben számos szép példa említhető a D'Orsay Múzeumtól az új Tate épületéig. A probléma megoldható, ha a tágabb környezet minőségének feljavítására nem kell rákölteni a múzeum árának többszörösét.

A példaként általában említett múzeumok, mind a városok legértékesebb, általában vízparti telkein vagy az ilyen telken álló, igényesen fenntartott épületekben valósultak meg. A párizsi Musée d'Orsay századfordulós épülete a Louvre-val szemben a Szajna túlsó partján áll és meg kellett birkózni a hatalmas csarnok adottságaival az impresszionista festmények megfelelő elhelyezése során. A Tate Modern épülete a londoni City belső részén, a Temze partján, a világ legdrágább telkeinek egyikén áll, a Szent Pál székesegyháztól 600 méterre (~53,6 MdFt⁵⁶). A Guggenheim Múzeum az alig 350.000 fős Bilbao történeti városrészéhez közvetlenül kapcsolódó folyóparti iparterület két telkén épült fel; a nehézipart felváltotta a kultúra és a turizmus, új vározevolúciós szakaszt generálva (~28 MdFt), mindezt a városházától 1 kilométerre (Budapesten a Városházától mért 1 kilométer távolság nem éri el a Nagykörut, illetve a Dunaparton a Széchenyi utcától a Fővám térig terjed).

Ezek a „rozsdaovezeti” regenerációk mind méregdrága belvárosi projektek. Az európai városok külső városrészeiben csak elvétve lehet olyan kulturális célú projekteket találni, amelyek a magas igényű kultúra közvetítésére is alkalmasak, éppen a meglévő, más célra épített épületek hasznosítása és a múzeumi funkció közötti eltérő igény szint kiegyenlítésének magas építési költségei miatt. Engedmények esetében vagy a megfelelő funkció megtalálása esetén ezek az épületek többszörösen gazdagíthatják a várost: önmagukban is értéket hordoznak és értékeket mutatnak be bennük.

Az értékes ipari épületeket az eredeti szerkezeti, építészeti kialakítás megőrzésével, olyan funkciókra célszerű hasznosítani, amelyek nem igényelnek jelentősen vagy teljesen más környezeti feltételeket, mint amire létrehozták őket. Egy eredetileg fűtetlen szerelőcsarnokban – legyen az akár építészeti remekmű – egy technológiailag kényes múzeumi funkció általában csak komoly kompromisszumokkal valósítható meg; értékharmonia nem alakulhat ki csak legfeljebb kompromisszum. A sportolásra, szórakozásra, rendezvényekre, kereskedelmi célra, kevésbé kényes tárgyak kiállítására kiválóan alkalmas térben értékes grafikákat, drága festményeket vagy nagyon költséges megoldásokkal (Tate Modern) vagy megalkuvásokkal (D'Orsay, impozáns központi csarnok) lehet kiállítani.

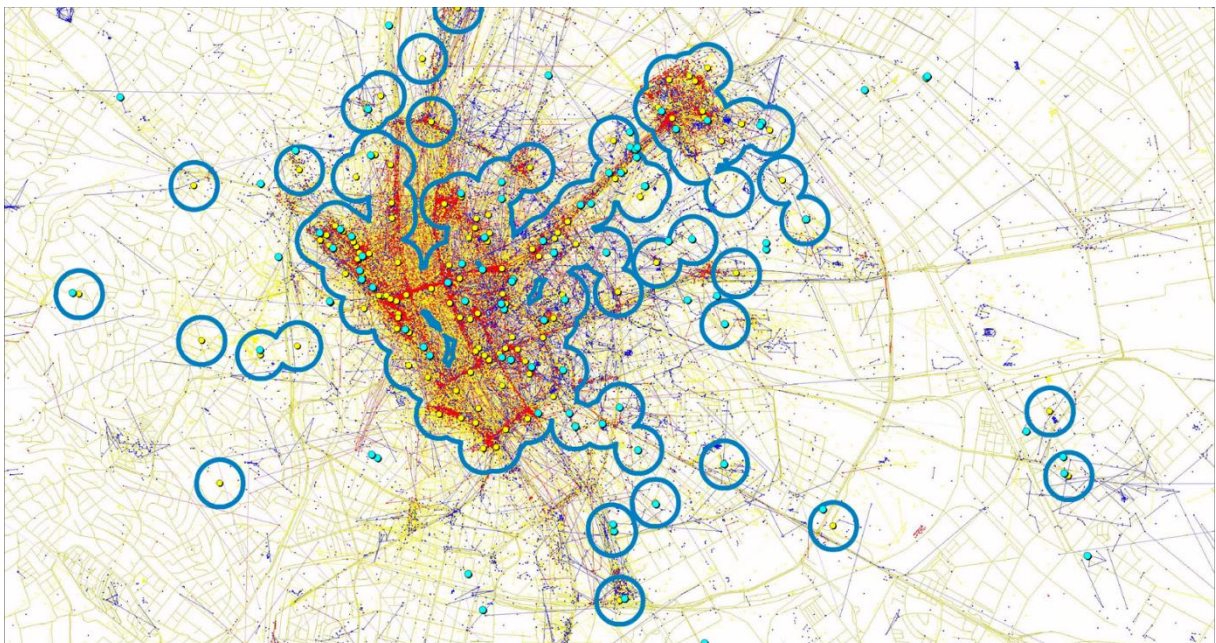
56 <http://www.webpages.uidaho.edu/arch504ukgreenarch/casestudies/tatemodern2.pdf>

Összefoglalva a hosszadalmas fejtegetést, megállapítható, hogy a rozsdaovezetek hasznosítása jövőbe mutató fővárosi és kerületi érdek. E területek múzeumi célra történő hasznosítása akkor képes elérni a várt környezetmegújító szinergikus hatást, ha az egyébként megfelelő (elfogadható) minőségű környezetbe kerülnek, tehát elsősorban, olyan zárványszerű területek jöhetnek szóba, amelyek környezetének megújítása, feljavítása a projekt költségeihez mérten, nem igényel jelentős többletforrásokat, illetve abban az esetben, ha a környezet átalakítása, élővé tétele, megújítása a projekt részeként, összvárosi prioritás, valamennyi erre alkalmas uniós-, állami-, fővárosi-, kerületi eszköz, forrás koncentrációjával.

MÚZEUMOK A BELSŐ VÁROSMAGBAN

A múzeumok „Eklektikus város” területén, a millenniumi városmag területén történő együttes vagy „szétszóró” elhelyezése szintén lehetséges megoldás. Ebben az esetben a leglényegesebb probléma a funkciók koncentrációja okozta forgalmi terhelés növekedése. A Budapest határain túlról, turistabuszokkal vagy egyénileg érkező látogatók járműveinek elhelyezése és a látogatók megfelelő „mozgatása” a bejáratott útvonalakon lebonyolítható, gyalogosan és közösségi közlekedéssel is.

A városi múzeumok megfelelő környezetben jól működnek, ha azok a turisták mozgásának útvonalaira szervezhetők (Terror Háza stb.). A turisták kialakult útvonalai – érthetően – elsősorban a kiemelkedő látványosságokat fűzik fel.

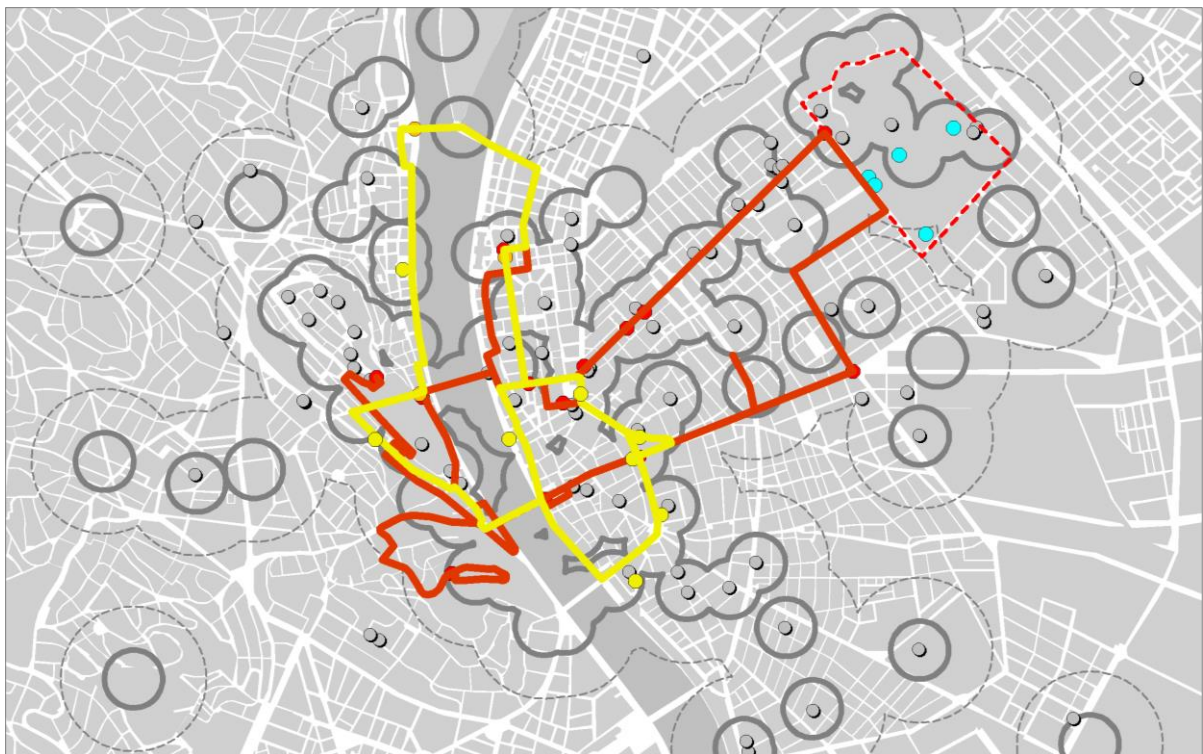

A budapesti látnivalók és körzeteik, a múzeumok a leggyakrabban fényképezett budapesti hely feldolgozásán (E. Fischer)⁵⁷

57 <https://www.flickr.com/photos/walkingsf/sets/72157624209158632/detail/?page=3>

Eric Fischer olyan sajátos térképeket készített a világ számos városáról, amelyek a különböző internetes oldalakra (Flickr, Twitter) feltöltött képeket elemezve készültek. A szerző a képek adatai alapján informatikai eszközökkel elkülönítette a külföldiek és a helyiek által preferált helyeket. Budapest esetében a piros pontok sűrűsödése kirajzolják azokat a helyeket, ahol a külföldiek száma dominál. Erre az ábrára kerültek a „Budapest 2030” turisztikai látványosságait feldolgozó térkép (sárga) pontjai, a múzeumok (kék) pontjai és a múzeumok 200 méteres sugarú körzetei⁵⁸. Az ábrából egyértelműen leolvasható, hogy elsősorban hol mozognak a turisták, illetve mely látványosságok szerepelnek a leggyakrabban felkeresettek között.

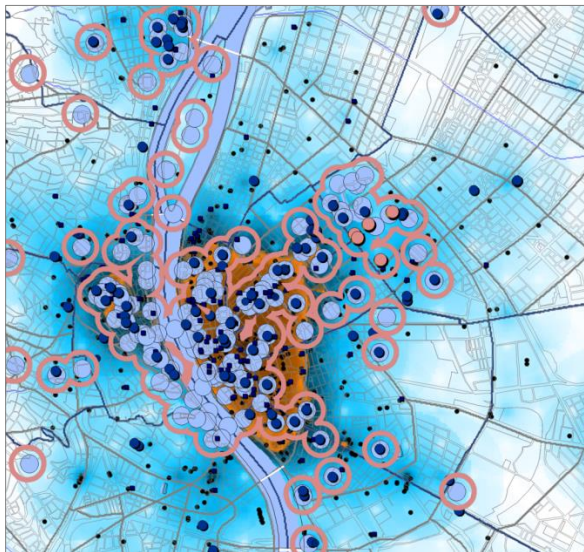
Szerepet játszik az is, hogy a turisztikai logisztika szervezői mely helyeket mutatják meg a látogatóknak. A városnézéseket szervező vállalkozások céljai között értelemszerűen a legnépszerűbb, az általános marketingben leggyakrabban szerepeltetett látványosságok megmutatása a célja. A Budai Vár, a Citadella, a Szent István bazilika, az Operaház biztosan nem maradhat ki. Ennek megfelelően az egyik városnézéseket szervező vállalkozás (Hop-On-Hop Off, a továbbiakban: HOHO) útvonalai is összhangban vannak a látványosságok térképének sűrűsödéseivel.

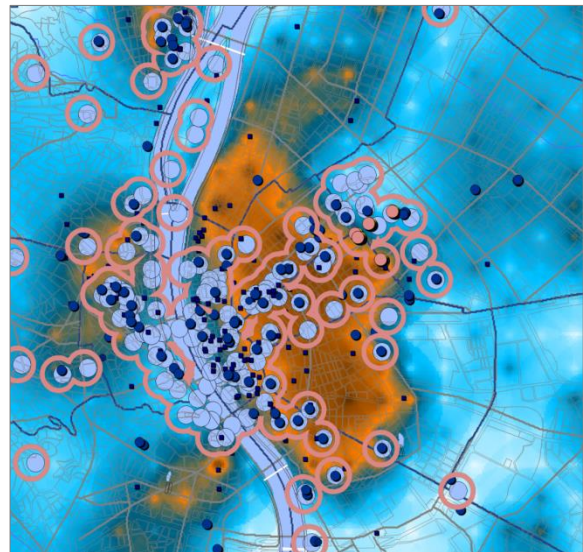
A látnivalók 200-500 méteres körzetei, a HOHO nyomvonalai, megállói, a meglévő és a tervezett múzeumok elhelyezkedése

⁵⁸ a légvonalban 200 méteres távolság a valóságban 250-300 métert jelent; ha két kör éppen érintkezik, akkor a következő látványosságig 400-600 méteres, legfeljebb 5-10 perces gyaloglási távolság adódik

A következtetést megerősítik a „Budapest 2030” vizsgálatai is.

A látnivalók és körzeteik, a múzeumok és a kiállítóterek és a tervezett új múzeumok a „Budapest 2030” az összes kulturális létesítmény, létesítménysűrűség című térképén (2011.)

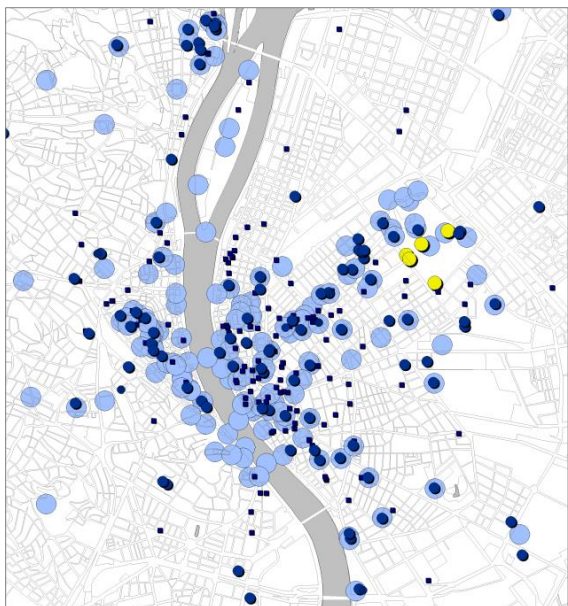

A látnivalók és körzeteik, a meglévő múzeumok, kiállítóterek és a tervezett múzeumok a „Budapest 2030” népsűrűség című térképén (2011.)

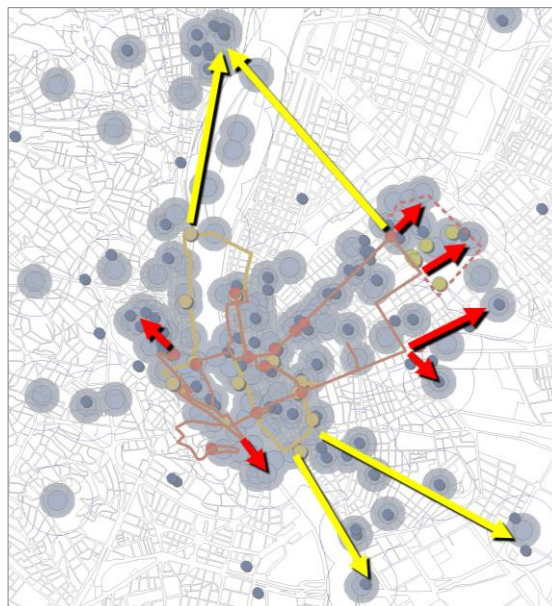
Budapest sok olyan kiemelkedő értékkel rendelkezik, amelyek egyediek, igényt tarthatnak az érdeklődésre, de látogatottságukat befolyásolja elhelyezkedésük. Ezek egy része jól megközelíthető helyen, kialakult környezetben van, de környezetükben kisebb a látnivalók sűrűsége, így ezeket a helyeket, látnivalókat a turisták többsége nem keresi fel. A turizmus logikáját sajnos jól példázza a világszínvonalú gyűjteménnyel és a magyar szecesszió ikonikus épületével rendelkező Magyar Iparművészeti Múzeum, amely a Nagykörúton belül, metróval és villamossal is jól elérhető helyen található. A környék „kiesik” a turizmus útvonalaiból, annak ellenére, hogy a környezetében számos más érdekes hely, értékes épület, gyűjtemény található a „Ráday Kult²ucca” vendéglő-utcahoz csatlakozóan, a Bálnától, a BMC épületén át a Bakáts téri templomon keresztül a Dunaparti sétányig. Sajnos több példa is említhető Óbudai múzeumaitól a római korból megmaradt, nemzetközi szinten is értékes Aquincumig (a világörökség várományos Limes fontos eleme).

Természetesen a turizmusban résztvevők köre sokkal szélesebb, mint a városnéző buszok útvonalai által érintett pontokat meglátogató vendégek, de ez az a csoport, amely híret viheti a világba a magyar kultúra értékeinek, érdekességeinek, közöttük a magyar művészetekét.

A tervezett múzeumok és az átfogó rekonstrukció során megújuló Városliget szervesen egészítheti ki a jelenlegi látnivalókat. A Városliget egésze, a Hermina út térsége kis módosítással viszonylag egyszerűen bevonható a városnézés kialakult útvonalaiba.

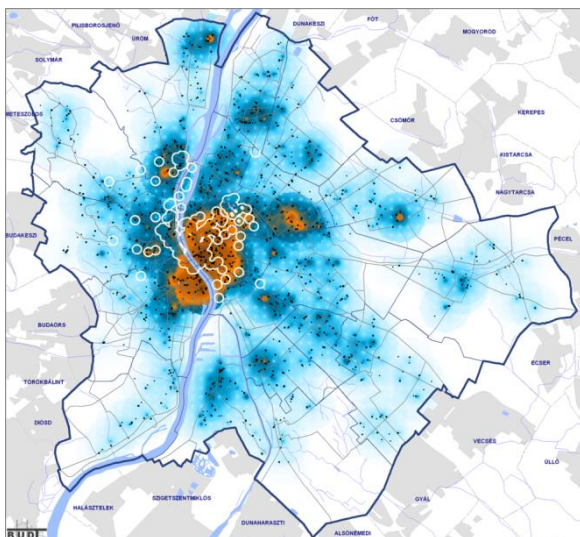

A meglévő budapesti múzeumok, kiállítótermek és a tervezett múzeumok elhelyezkedése.

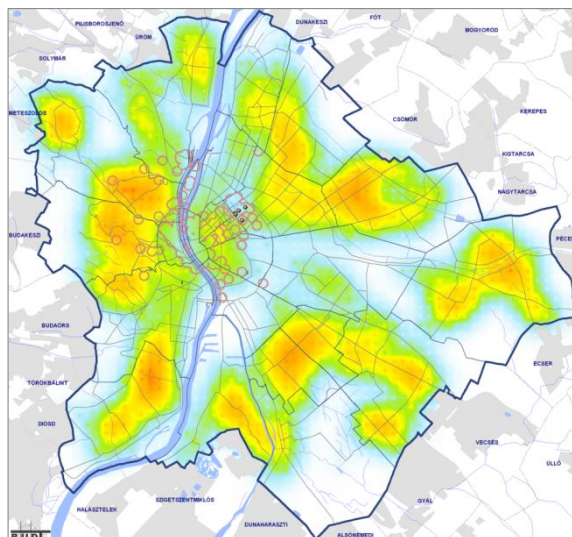

A HOHO városnéző útvonalainak lehetséges bővítési irányai a látnivalók kiterjesztésével és az új múzeumok bevonásával.

Az Aquincum és a római kor emlékeit vagy Óbuda a „királynék városa” értékeit bemutató, a MŰPA környezetébe vagy a Népligetbe vezető túrák ma az érdeklődők kisebb csoportjait vonzó programok. Az ábra rávilágít arra is, hogy a turizmus hagyományos érdeklődési területén kívülre csak a látogatók kisebb csoportjai jutnak el; ezek az értékes látnivalók célirányosan szervezett látogatásokkal vagy éppen egyénileg, a város „rejtett” értékeinek felfedezésére irányuló séták során érhetők el.

A budapesti látnivalók körzetei, a múzeumok a „Budapest 2030” az oktatás meghatározó térségei című térképén (összes oktatási intézmény / diáksűrűség), 2011.)

A budapesti látnivalók körzetei, a múzeumok a „Budapest 2030” az egy hektárra jutó lakóterületek sűrűsége című” térképén (2011.)

A múzeumok tervezett elhelyezése és az összes oktatási intézmény koncentrációja, illetve a magas diáksűrűség térbeli összekapcsolódása kiváló lehetőséget ad a közgyűjtemények értékes kiállítási tárgyainak és a mögöttük húzódó társadalmi-, gazdasági-, kulturális-, művészeti-, tudományos háttér és az oktatás integrálására.

A Városliget lakóterületek sűrűsödései között fekszik, a Városliget intézményei és a park is jól elérhető. Az eltérő funkciók térbeli elkülönülésének következménye, hogy sokféle, különböző funkció működhet egymás közelségében, egymás zavarása nélkül. A Városliget átfogó regenerálása után az intézmények és a lakóterületek közötti kapcsolatok, a funkciók közelsége a rekreáció és a zöldfelületek rendszeres használatának lehetőségét biztosítja a környezetben élők számára is.

TRADÍCIÓ, MEGÚJULÁS, INTEGRÁCIÓ

A Városligetbe tervezett öt új múzeumi épület megvalósítása, az itt lévő intézmények megújítása és a park teljes rekonstrukciója a város, a rekreáció és a kultúra együttélésének új lehetőségeit kínálja.

A Városliget zöldfelületeinek teljeskörű és minden részletre kiterjedő felújítása a 40 évvel ezelőtti megújításához mérhető feladat, sőt annyiban sokkal több, hogy most kísérletet lehet tenni a park eszmei és gyakorlati újragondolását az évszázadok alatt létrejött értékek integrálásával. Újra a kor színvonalának megfelelő, igényes városi zöldfelület jöhet létre, amely a fragmentumokban fennmaradt történeti koncepciókat új kontextusba tudja helyezni.

A megoldás nem lesz egyszerű, mert egyidejűleg kell kialakítani egy a XIX. századi, historizáló városmag értékéhez, hangulatához, az Andrássy út környezetéhez, Pest városépítészeti értékeihez illeszkedő, ugyanakkor a mai igényeknek, elvárásoknak is megfelelő, XXI. századi városi parkot. Mindezt úgy, hogy a történelem során meglehetősen nagy szélsőségek között fejlődő Városliget értékei ne csökkenjenek, hanem gyarapodjanak. Az egykori kies tájból vízjárta lápos vidékből a Városerdő kudarcba fulladt megújítási kísérletei után kialakított Nebbien-féle Népkert területét és koncepcionális elemeit számos kor szabdalta a vasúttól az Állatkerten át, a legkülönbözőbb vásárok pavilonjainak helyszínein keresztül, a gyógyfürdőtől az autópálya bevezető szakaszáig. Történetének jellegzetes és értékes elemei megőrzendők, ugyanakkor a létesítmények szinergiái egy még különlegesebb Városliget kialakulásához vezethetnek.

A területen szinte minden művészeti ág képviseltetni tudja magát, még a tánc és a színház is, ha nincs is külön erre dedikált épület a parkban. A természeti elemek (a park, a flóra és fauna találkozása) és az ember kölcsönhatása erősítheti a közgyűjtemény közötti kölcsönhatásokat, amelyeket még összetettebbé tehet az emberi szellem, az innováció, a művészi inspiráció és az intuíció. Ha sikerül megteremteni a fizikai (természeti és épített) és a szellemi környezet egységét, ha sikerül olyan megoldásokat kidolgozni, amelyek új szinergikus energiákat szabadíthatnak fel. Mindezt egy helyen, integráltan. A régi-új Városliget kisugárzása új városfejlesztő erőként jelenhet meg a vasúton túli területek felé. A park és a fásoros utcák összekapcsolhatják az Istvánmező sportterületeit, a környék sűrű lakóterületeit. A város fejlődésének is friss erőt adhat egy sikeres fejlesztés, felgyorsítva a környező területek rekonstrukcióját és ezzel az egész város működésének ésszerűsítését.

Nagy Béla dr.

TARTALOM

BEVEZETŐ	2
MÚZEUM VÁROS LIGET BUDAPEST	5
A MÚZEUMOK A LIGETBEN	7
LÁTOGATÓK A VÁROSLIGETI INTÉZMÉNYEKBEN	11
MÚZEUM VÁROS LIGET BUDAPEST	13
VÁROSTÖRTÉNET PARADIGMAVÁLTÁSOKKAL	14
KORSZAKOK ÉS TRENDEK	15
A BUDAPEST-2030 HOSSZÚTÁVÚ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ	21
BUDAPEST-2030 HOSSZÚTÁVÚ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ” (VFK) CÉLKITŰZÉSEI	29
AZ ITS 2020 STRATÉGIA	34
MÚZEUM VÁROS LIGET BUDAPEST	38
A VÁROSLIGET LÁTOGATÓINAK SZÁMA	48
AZ ÖSSZES NAPI ÉS EGYIDEJŰ LÁTOGATÓSZÁMA	49
A TERVEZETT INTÉZMÉNYEK BECSÜLT LÁTOGATOTTSÁGA	50
MÚZEUM VÁROS LIGET BUDAPEST	51
VÁROSTRANSZFORMÁCIÓ	53
BUDAPEST SZERKEZETI ADOTTSÁGAI ÉS LEHETSÉGES FEJLESZTÉSE	54
KULCSSZAVAK: TRADÍCIÓ, MEGÚJULÁS, ÖNELLLÁTÁS, INTEGRÁCIÓ	57
ÖSSZEFOGLALÓ	56
MÚZEUM + VÁROS LIGET BUDAPEST	57
MÚZEUMOK LÉTESÍTÉSE	59
MÚZEUM VÁROS LIGET + BUDAPEST	61
A VÁROSRENDEZÉSI HATÁSOK ÖSSZEFOGLALÁSA	60
TELEPÜLÉSSZERKEZETI VÁLTOZÁSOK	61
TERÜLETFELHASZNÁLÁSI VÁLTOZÁSOK	63
SZABÁLYOZÁSI ELEMELK	66
KAPCSOLATOK	67
EGYÉB HATÁSOK	72
TRADÍCIÓ, MEGÚJULÁS, INTEGRÁCIÓ	81
TARTALOM	82